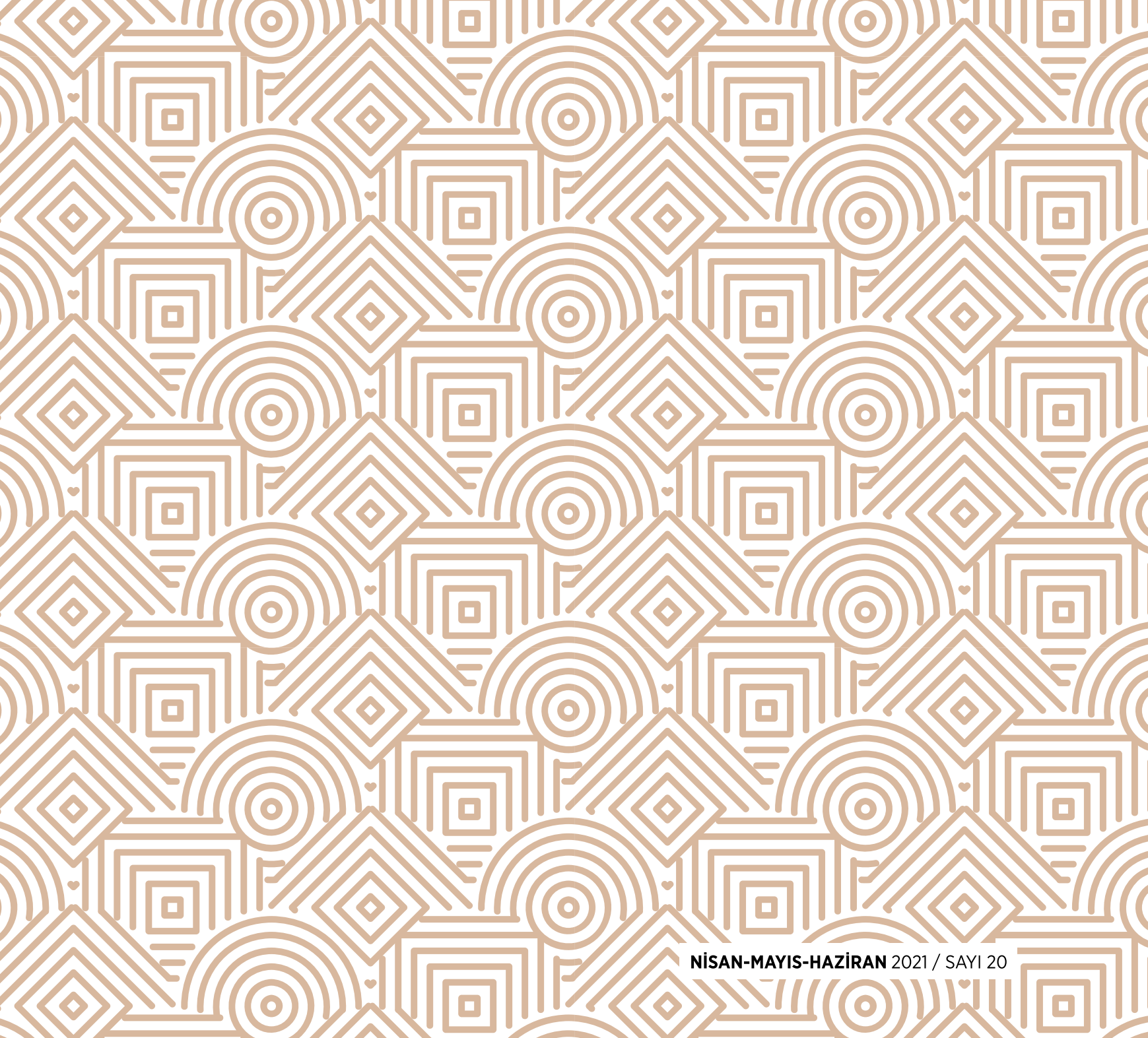

ISSN: 2458-9292

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

YÜKSEK ÖĞRETİM DERGİSİ

NİSAN-MAYIS-HAZİRAN 2021 / SAYI 20

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

YÖK YÜKSEK ÖĞRETİM DERGİSİ

Sahibi

Prof. Dr. M. A. Yekta SARAC

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Süleyman Necati AKÇEŞME

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Rahmi ER

Prof. Dr. Hayati DEVELİ

Prof. Dr. Sezer Ş. KOMSUCUOĞLU

Prof. Dr. Özer KANBUCOĞLU

Şener ASLAN

Fatih TIĞLI

Ali BULUT

Görsel Yönetmen ve Tasarım

Kurtuluş KARAŞIN

Dergi İletişim

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

06539 Bilkent Ankara-Türkiye

E-Posta: yuksekogretimdergisi@gmail.com

Telefon: +90 (312) 298 70 00

Basım Yeri

Altan Matbaası

Ankara/Türkiye

ISSN: 2458-9292

Yılda 4 kez yayımlanır.

1.500 Adet basılmıştır.

Dergideki tüm yazıların her türlü hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Sunuş

Dergimizin 20. sayısı ile sizleri selamlıyoruz...

Yüksek Öğretim Dergisi, 5 yıldır yayın hayatına devam ediyor. Her sayıda sizlere yükseköğretimde gerçekleştirilen 21. yüzyılın ciddi, büyük vizyoner görüşlere sahip, ülkemizin öncelikli gelişme alanlarını hedefleyen projelerini ve bu projelerden elde edilen sonuçları aktarıyoruz. Ayrıca, Türkiye’de Anadolu’nun her tarafına yayılmış, henüz çok genç üniversitelerimizin büyük emeklerle ortaya koydukları çalışmalarını, bunun yanı sıra konusunda dünya çapında akademik çalışmaların sahibi öğretim üyelerimizin makalelerini yayımlıyoruz. 8 Milyona yakın öğrencisi ile Avrupa eğitim alanının en büyüğü olan Türk Yükseköğretiminin çalışmalarını ve verilerini kamuoyu ile paylaşıyoruz...

COVID – 19 nedeniyle, ne yazık ki son bir yıldır bütün Dünyada ve tabii ki ülkemizde üniversiteler büyük stres altında... Üniversitelerin, toplumda ortaya koymaları gereken rolleri, finansal yapıları, akademisyenlerin, araştırmacıların, öğrencilerin ve ailelerin hayat şartları önceki dönemlerden çok farklı... Türk Yükseköğretimi olarak eğitim ve öğretime ara vermemek, bütün bu arada yaptığımız işlerde kaliteye ve liyakata özen göstererek ilerlemek öncelikli hedeflerimiz arasında.

Pandemi dönemimizdeki eğitim verimliliğine ilişkin değerlendirmeleri görebilmek amacıyla 207 üniversitemizden 1 Milyon 255 bin öğrenci ve 27 bin 820 öğretim elemanının katıldığı bir anket düzenlendi. Bu anket, (ancak bir iki bin öğrenci üzerinde uygulanan ve bu sayının bile büyük katılım olarak sunulduğu anketlerin yapıldığı)

Avrupa yüksek eğitim alanında ulusal ölçekte “en yüksek öğrenci ve akademisyenin katıldığı anket” niteliği taşımaktadır. Bu anketin verileri, diğer bir ifade ile öğrencilerimizin ve hocalarımızın görüşleri kararlarımızda dikkate alınmaktadır.

20. sayıda göreceğiniz gibi Yeni YÖK, bu zor şartlar dahilinde de 2020 – 2021’de iki yeni önemli proje üzerinde çalıştı ve hayata soktu.

- **YÖK Anadolu Projesi;** daha kıdemli ve daha güçlü üniversiteler ile yeni kurulmuş ve daha genç üniversiteler arasında öğrencilerimize ve genç nesillerimize Yükseköğretimde destek için hazırlanmış bir eşleştirme projesidir. Yeni YÖK’ün temel ilkelerinden olan “sosyal adalet ve fırsat eşitliği” kavramını desteklemektedir.
- **YÖK Akademik Kariyer-Liyakat Platformu;** özellikle doktoralı insan kaynağının, yetişmiş genç araştırmacıların Türk Yükseköğretim sisteminde yeni ve yenilikçi bir yöntemle istihdamına imkan sağlayacaktır... Bu proje de yine Yeni YÖK’ün dikkat ettiği temel ilkelerinden olan “liyakat ve ehliyet ile başarının ödüllendirilmesi” anlayışını desteklemektedir.

Uzaktan (Çevrimiçi - Online) eğitimlerin bir süre daha geniş kapsamlı olarak hayatımızda devam edeceğini öngörülmektedir. Bu bağlamdan olmak üzere **Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projemizle** ilgili çalışmalarımızı hızlandırmakta ve yaygınlaştırmaktayız. Bu hedefi daha da güçlendirmek için **“Açık Dersler ve Açık Derslere erişimle”** ile ilgili kurulan komisyonumuz çalışmalarına devam ediyor. Yeni YÖK’ün ortaya koyduğu projeler aslında içerikleri ve kurguları itibarıyla takip ve taklitten öte dünyanın ve yükseköğretim sistemlerinin evrildiği ve gittiği istikamet için ön alan projelerdir.

Pandemi süresince göstermiş oldukları fedakarlıkları için hekimlerimize, sağlık çalışanlarımıza, tüm akademik camiamıza ve bu süreçte dirençli çalışmalarını ile sevgili öğrencilerimize ve onların ailelerine teşekkürlerimizi sunmak isterim.

Saygılarımla...

Prof. Dr. M. A. Yekta SARAÇ
YÖK Başkanı

İÇİNDEKİLER

- 6 YÖK ANADOLU PROJESİ CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN KONUŞMASI
- 10 YÖK ANADOLU PROJESİ YÖK BAŞKANI M. A. YEKTA SARAÇ'IN KONUŞMASI
- 16 TARIM SEKTÖRÜMÜZÜ YENİ BİR VİZYONLA GELECEĞE HAZIRLIYORUZ
- 20 BİR BEKA BELGESİ OLARAK MİSAK-I MİLLİ BEYANNAMESİ
- 24 "TÜRKÇENİN KAPISI" BİZİM YÜNUS
- 28 ANADOLU'DAN UZAYA: UZAYDAKİ TÜRK GÖZLERİ

- 33 TÜRKİYE'DE KADINLARIN EĞİTİMİ "ÇEVRE AÇISINDAN BİR ANALİZ"
- 38 ODTÜ BİLGEİŞ KİTLESEL AÇIK DERS PROJESİ: HERKESE AÇIK DERSLER İLE TOPLUM ÜNİVERSİTESİ OLMAK
- 43 MOĞOLİSTAN'DAKİ TÜRK HALKLARI
- 48 FOUCAULT'NUN ÖZGÜRLÜK DÜŞÜNÇESİNDEKİ ÇELİŞKİLERİN SOYKÜTÜĞÜ
- 53 BALKANLAR'DA OSMANLI ŞEHİRCİLİĞİ VE MİMARLIK MİRASI

- 60 YAPAY ZEKA DÖNEMİNDE İŞ DÜNYASINDA KADININ KONUMUNA YÖNELİK GELECEK BEKLENTİLERİ
- 65 TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELERİN AKADEMİK ARŞİVLERİ: MEVCUT DURUM
- 70 DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
- 75 İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
- 80 DOÇENTLİK BAŞVURULARINDA DİJİTAL DÖNEM BAŞLADI

81 YÖK AKADEMİK
KARİYER-LİYAKAT
PLATFORMU

83 YÖK PANDEMİ
DÖNEMİNDE ONLINE
EĞİTİMİ
DEĞERLENDİREN BİR
ANKET DÜZENLEDİ

85 PANDEMİ SÜRECİNDE
ONLINE EĞİTİMİN
VERİMLİLİĞİNE İLİŞKİN
ÖĞRENCİ ANKET RAPORU

89 PANDEMİ SÜRECİNDE
ONLINE EĞİTİMİN
VERİMLİLİĞİNE İLİŞKİN
ÖĞRETİM ELEMANI ANKET
RAPORU

92 ÜNİVERSİTELERİN
AKADEMİSYEN
ALIMLARINA YÖNELİK
ÖNEMLİ BİR DÜZENLEME
GERÇEKLEŞTİRİLDİ...

94 ERZURUM TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ YÜKSEK
TEKNOLOJİ UYGULAMA
VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
ETÜ-YÜTAM

96 ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
COVID-19'A KARŞI
GELİŞTİRİLEN AŞI
ÇALIŞMALARINI HIZLA
DEVAM EDİYOR

97 GEBZE TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ 3D
BİYOYAZICI GELİŞTİRDİ

98 TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL
ÜNİVERSİTESİ MEDİBEES
AVRUPA BİRLİĞİ (AB)
PROJESİ

99 ONDOKUZ MAYIS
ÜNİVERSİTESİ TÜRK
BİLİM İNSANLARI İGM
HASTALIĞINI AMELİYATSIZ
TEDAVİ ETMEYİ BAŞARDI

100 BASINDA YÖK

CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN KONUŞMASI

4 Şubat 2021

YÖK Anadolu Projesi Tanıtım Toplantısı'nda, 2020-2021 Akademik Yılı açılışında müjdesini verdiğimiz YÖK Anadolu Projesi'nin hayata geçirilmiş olmasından büyük memnuniyet duymaktayım. Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Geçtiğimiz 18 yılda altyapıya ve insan kaynağına yaptıkları yatırımlar sayesinde Türk yükseköğretim sisteminin bugün gerçekten ileri bir seviyede bulunmaktadır.

Yükseköğretim alanında ülkenin sınırlarını aşan bir kapasiteye ulaşılmış, üniversite sayısının 76'dan 207'ye, öğrenci sayısının ise 1 milyon 600 binden 8 milyon 400 bine yükselmiştir.

Türkiye, Avrupa'da üniversiteye erişim konusunda artık ilk sıralardadır. "Ayrıca memnuniyet veren bir diğer husus, bu artışta kız öğrencilerimizin önemli bir yer tutmasıdır. Daha önce yüzde 42 düzeyinde olan kız öğrencilerimizin oranı, bu yıl itibarıyla

yüzde 49'a yükseldi. Üniversitelerimizde görev yapan öğretim elemanı sayımız da büyük bir artış göstererek 70 binden 180 bin düzeyine ulaştı. Yükseköğretim sistemimizdeki kadın akademisyenlerimizin oranı Avrupa Birliği'ndeki yüzde 40 olan ortalamanın yaklaşık 5 puan üzerindedir. Bütçeden üniversitelerimiz için ayırdığımız pay da ciddi oranda artmıştır. Yükseköğretim bütçemiz 2,5 milyar liradan bu yıl itibarıyla 36 milyar liraya çıktı. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi yükseköğretimde temel amacımız eğitim kurumlarının kalite odaklı faaliyetler yürütmesi, kalkınmada kritik rolü olan bilimsel alanların desteklenmesidir. Aynı şekilde Ar-Ge ve inovasyona teşvik eden işbirliğine açık bir iklimin oluşturulmasını, yerel ve bölgesel özellikler dikkate alınarak tematik alanlarda ihtisaslaşmanın sağlanmasını hedefliyoruz. Bu doğrultuda çok sayıda eylem planı ve projeyi hayata geçirdik. Üniversitelerimizin ulusal ve uluslararası düzeyde rekabetçi bir yapıya kavuşmalarını temin etmek için yeni projeler üzerinde de çalışıyoruz.

YÖK'ün kontenjan planlaması ancak ilgili tüm taraflarla birlikte yapıldığı takdirde gerçekçi olabilecektir. Bu anlayışla Yükseköğretim Eğitim Programları Danışma Kurulu hukuki zemine kavuşturulmuş, bu kurulda Milli Eğitim, Sağlık, Sanayi ve Teknoloji, Hazine ve Maliye Bakanlıkları ile Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı ve özel sektör adına da Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği temsilcileri yer almaktadır. Kapsamlı yapısı ile bu kurulun yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde ihtiyaç odaklı bir planlama çalışması yürütmektedir.

"Hukuki zemine kavuşturduğumuz bir başka kurul da Meslek Yüksekokulları Koordinasyon Kurulu. Kamu ve özel sektör temsilcilerinin de üyesi olduğu bu kurul, ülkemizin kalkınması için sanayinin ihtiyaç duyduğu kalitede eğitim ve beceriye sahip eleman ihtiyacının karşılanmasına yönelik çalışmalar gerçekleştiriyor. Bu amaçla meslek yüksekokullarının özellikle organize sanayi bölgelerinde faaliyet göstermesini özendirme için öğrenci başına

teşvik uygulamasını getirdik. 2017-2018 Akademik Yılı açılışında kamuoyu ile paylaştığımız Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesinde alınan mesafeden de memnunuz. Salgın döneminde nasıl ki sağlık alanında gelişmiş birçok ülkeden daha kaliteli hizmet sunabildiysek, üniversitemiz de başarılı bir uzaktan eğitim hizmetini verdiler. Bundan dolayı ayrıca müteşekkirim. Bu sayede üniversitemiz pek çok Batı üniversitesinde olduğu gibi bir hafta açılıp, bir sonraki hafta kapandığı bir belirsizlik dönemi yaşamadı. Yükseköğretim faaliyetlerimiz en başta planlandığı şekli ile kesintisiz olarak sürdü. Anadolu Projesi ile bozkırlarında kurulan bu üniversitelerin buldukları illeri ve bölgelerini aydınlatacak, ülkemizin kalkınmasına katkı sağlayacak bir yapıya kavuşmalarını hedefliyoruz. 15 genç üniversitemizin proje kapsamına alınan 63 bölümündeki öğrenciler, bazı dersleri bu 12 üniversitenin kıdemli hocalarından alacaklar. Buradaki amaç eğitimdeki kaliteyi artırmak ve mezun niteliğini yükseltmektir."

Anadolu'nun her ilinde üniversite kurma kararı olarak, gençlere sosyal adalet ve fırsat eşitliği

temelinde bir yükseköğretim hizmeti sunduk. Maddi imkansızlıklar, sosyal ve kültürel sebepler yüzünden kendi şehrinin dışına çıkamayan yüz binlerce genci bu sayede yükseköğretime kazandırdıklarını dile getiren Erdoğan, kızların yükseköğrenim görme oranlarındaki artışta da üniversitelerin Anadolu'da yaygınlaşmasının büyük etkisinin bulunduğunu vurguladı.

Anadolu'nun ilim ve irfan yolunda kalkınma hamlesi olan her ile bir üniversite düşüncesini Bölgesel Kalkınma Odaklı Üniversiteler Projesi'yle yeni bir sayfaya çıkardık. "Bu projeye her akademik yıl açılışında 2006 yılından sonra kurulan üniversitelerimizden 5'ine bizzat özel misyon veriyoruz. Anadolu bozkırlarında kurulan bu üniversitelerin buldukları illeri ve bölgelerini aydınlatacak, ülkemizin kalkınmasına katkı sağlayacak bir yapıya kavuşmalarını hedefliyoruz. Tabii hala bu üniversitelerimizin başarısız olmasını isteyenlerin, bu beklentiyle hareket edenlerin bulunduğunu da biliyoruz. Bunlara verilebilecek en güzel cevap Anadolu'daki üniversitelerimizin ulusal ve uluslararası düzeyde gösterecekleri başarıları olacaktır, yeni kurulan üniversitelerin desteklenmesine özel önem veriyoruz.

Anadolu'da yaktığımız bu meşalelerin aydınlığını her yıl artırması için YÖK Anadolu Projesi gibi yeni atılımları ve yeni projeleri önemli görüyoruz. Biz Cumhurbaşkanlığı olarak tüm imkanlarımızı gençlerimizin nitelikli eğitim alabilmeleri için seferber etmiş durumdayız. Bundan sonrası üniversitelerimize ve siz değerli hocalarımıza kalıyor. Onların da üzerlerine düşeni en iyi şekilde yapacaklarına inanıyoruz. Elbette bu çerçevede en kıymetli değerlendirmeler uluslararası alanda yapılanlardır.

"Bologna Süreci'nde ülke karnelerini değerlendirmek ve yeni hedefler belirlemek amacıyla 2 veya 3 yıl aralıklarla bakanlar seviyesinde toplantılar düzenleniyor. İtalya'nın ev sahipliğinde gerçekleşen en son Avrupa Yükseköğretim Alanı Bakanlar Konferansı'nda ülkelerin yükseköğretim alanındaki karnelerini gösteren bir rapor yayınlandı. Bu raporda öğrenci sayısı bakımından Avrupa'da ilk sırada yer alan Türkiye'nin, yükseköğretim sistemindeki genişlemeye paralel olarak nitelik açısından da pek çok Avrupa ülkesinden daha iyi performans gösterdiği belirtiliyor. Bunu onlar söylüyor, ben söylemiyorum. Toplam 13 başlık üzerinden yapılan değerlendirmede Türk yükseköğretim sisteminin tam puan aldığı başlık sayısı 4'ten 5'e çıkarken hiçbir alanda gerileme kaydedilmedi. Bu tablo yükseköğretim sistemimizin doğru yolda ilerlediğinin uluslararası düzeyde tespitidir. Önümüzdeki dönemde yükseköğretim sistemimizin Avrupa Yükseköğretim Alanında rekabet gücünü daha da artırmak için gereken adımları atmaya sürdüreceğiz. Geçtiğimiz günlerde sonuçları bizimle paylaşan YÖK Başkanı'na, bir sonraki karnede daha fazla başlıkta tam not görmek istediğimi söyledim. İnşallah bunu da başaracağımıza inanıyorum."

YÖK Anadolu Projesi 2006'dan sonra kurulan üniversiteler arasından seçilen 15'inin, geleneği olmuş ve marka haline gelmiş kıdemli 12 üniversitenin insan kaynağı ve altyapısından yararlanmasını hedeflemektedir.

YÖK Anadolu Projesi'nin bir kez daha üniversiteler, öğrenciler ve akademisyenler için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

YÖK BAŞKANI M. A. YEKTA SARAÇ'IN KONUŞMASI

4 Şubat 2021

Muhterem Reis-i Cumhurum;

Dünyanın ve ülkemizin küresel salgının etkisi altında bulunduğu bu zor günlerde, istikbale yönelik umut dolu bir proje ile bu salonda olmaktan mutluluk duymaktayız. Bu projeyi himayeniz bizi onurlandırmıştır. Zat-i alinizi ve salondaki güzide misafirlerimizi hürmet ile selamlıyorum...

Devletimiz, siz Muhterem Cumhurbaşkanımızın liderliğinde memleketimizin sahip olduğu bütün zenginliklerin ve imkânların, kuvveden fiile çıkması için var gücüyle çalışmaktadır. Yeni YÖK olarak biz de göstermiş olduğunuz Büyük Türkiye idealine, hayata geçirdiğimiz ve sonuçlarını her yıl bu çatı altında duyurduğumuz projelerimiz ile katkı sağlamaya gayret ediyoruz.

Yeni ve yenilikçi girişimlerimiz ile başlattığımız birçoğu yükseköğretim tarihinde bir ilk olan projelerimizde kaliteyi merkeze alarak, bilim hayatımızı çeşitlilik, misyon farklılaşması, ihtisaslaşma, öncelikli alanlar, hedef odaklı uluslararasılaşma, açık bilim-açık erişim, dijital dönüşüm, kritik teknolojiler gibi kavramlar etrafında şekillendirmeye devam ediyoruz. Yükseköğretime ilişkin bir felsefemiz var, belli bir bakış açımız var, takip ettiğimiz bir üslup ve tarzımız var. Ve bir de farkımız var. Yükseköğretime dair parlak söylemlerimiz, epistemolojik, ontolojik gerçeklerden dem vuran entelektüel ve sofistike yaklaşımımız ve gerçekleşmesi bir başka bahara kalacak karmaşık söylemlerimiz yok. Bunun yerine gerçekçi, sürekli hayata geçirdiğimiz ve kısa süre içinde sonuçlarını kamuoyu ile paylaştığımız projelerimiz var. Aslında biz, yükseköğretime belli bir plan dahilinde daimi tekamül esasında tedrici bir şekilde yapılandırıyoruz.

Yeni YÖK olarak, yükseköğretimde kalitenin **şeffaf, hesap verebilir ve rekabetçi** süreçlerde gelişeceğini düşünüyoruz. Bu amaçla, Araştırma ve Aday Araştırma Üniversitelerinin yıllık performans değerlendirmelerini ve kendi içlerindeki sıralamaları kamuoyu ile paylaşıyoruz. En yüksek performansı gösteren Araştırma Üniversitelerimize Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığımız tarafından ilave ödenek tahsis ediliyor ve bu üniversitelerin "en yüksek performans sergiledikleri alanlarına" tahsis edilmek üzere yeni araştırma görevlisi atanması yapılıyor.

Yine 2018'den itibaren her yıl sonunda kamuoyu ile paylaştığımız **Üniversite İzleme ve Değerlendirme Raporunda** tüm üniversitelerimizi değerlendiriyoruz. Bu çalışmaların amacı, üniversiteleri iyi veya kötü olarak ayırmak ya da birini diğeriyle kıyaslamak değildir. Aksine ülkemizin kendine özgü şartları dikkate alınarak, gelişmiş ülkelerin de yükseköğretim kurumlarını değerlendirmede kullandıkları, tarafımızca belirlenen ölçütlere göre üniversitelerin güçlü yönlerini ortaya koymak ve gelişime açık yönlerine dikkat çekmektir.

Ulusal ölçekte kurgusu itibarıyla dünyada bir ilk olan YÖK 100/2000 Doktora Projesi ile yine ilk defa YÖK tarafından belirlenen ülkemizin öncelikli 100 alanında çoğu disiplinlerarası ve birçoğu ilk defa açılan alanlarda beş bin doktoralı gencimiz bulunmaktadır. Geleceğin mesleklerini dikkate alarak yetiştirdiğimiz bu gençlerimizi **başkalarının fikirlerinin takipçisi olmaktan çıkararak**, bilişim ve savunma teknolojileri başta olmak üzere ülkemizin öncelikli alanlarında aktif hale getirmeyi planladık. İki üç yıl içerisinde bu proje kapsamında **5 bini aşan sayıda** insan kaynağını ülkemiz akademisine ve endüstriye kazandırmış olacağımızı gururla ifade etmek isterim.

Burada, son bir iki ay içinde "Yeni YÖK"ün yükseköğretim sistemine kazandırdığı yeni bir yapısal değişikliğe daha işaret etmek isterim. Girişimlerimiz ile kabul edilen yasal düzenleme kapsamında alanında öne çıkmış üniversitelerin stratejik konularda "**ortak Ar-Ge yaparak**" kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanımını amaçladığımız birlikte iş yapma modelini başlattık. Araştırma Üniversitelerimiz arasında yer alan Gazi, Ankara ve Ortadoğu Teknik Üniversitelerinin güçlerini birleştirdiği "Nörobilim ve Nöroteknoloji Ortak Uygulama ve Araştırma Merkezi" (NÖROM) kuruldu.

Bu hafta kuruluşlarını kamuoyu ile paylaştığımız, üç ortak araştırma ve uygulama merkezi de son yıllarda önemi giderek artan **gıda güvenliği, tarım ve hayvancılık** alanlarında dijital teknolojilerin kullanımına yöneliktir. Bu merkezlerde, yenilikçi politikaları, yerli ve milli çözümler üretmeyi, yeni teknolojiler geliştirmeyi, bu alanlarda kaynakların etkin kullanımını, kırsal kalkınmayı ve uluslararası piyasalarda rekabet edebilirliği sağlamayı hedefliyoruz.

Yeni YÖK'ün uluslararası başarısı Birleşmiş Milletler Unesco'nun raporuyla tescillendi. Hedef odaklı uluslararasılaşma projemiz ile Türk yükseköğretimini uluslararası öğrenci kabülünde dünyada ilk ona sokmayı hamdolsun başardık. Avrupa'da ise 5. sırada yer alıyoruz. Sizin güveniniz ve büyük kat-

Hacettepe Üniversitesi öğrencilerimizden günün anısına...

kılarınızla gerçekleşen bu sıralamalar ile gerçekten övünç duymaktayız.

Diğer taraftan, bu yılki akademik açılış törenimizde bizzat zat-ı alinizin açıkladığı **YÖK Sanal Laboratuvarı** uygulaması tamamlandı ve 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde, yaklaşık **15 bin** öğrencimizin hizmetine sunuldu. Bahar döneminde proje kapsamındaki üniversite sayısı **48'e** ve uygulamadan yararlanabilecek öğrenci sayısı da **50 bine** yükselecektir.

Bugünkü törenimize konu olan proje ile küresel yükseköğretimde son yıllarda gündemde olan **üniversiteler arası işbirliğini** gündemimize almış bulunmaktayız. **YÖK Anadolu Projesi**, dünya örnekleri ve Avrupa yapılanması incelenerek, üniversitelerin eşleşmeleri temelinde yürütülen, bilimsel ve sosyal etki değeri çok yüksek, ortak akıl ile geliştirilmiş projelerimizin başında gelmektedir ve **siz Cumhurbaşkanımızın** himayelerinde ve bugünkü tanıtım toplantımızı takiben hemen bahar yarı yılında

başlamış olacaktır. Şuna emin olun, inşallah Avrupa ülkelerinden çok daha hızlı ve daha kapsamlı bir şekilde bu projeyi bu yıl uygulamaya sokacağız. Küresel salgında nasıl ki ulusal ölçekte uluslararası fuar düzenleyen ilk ülke olma gibi girişimlere imza atmış ve Avrupa ülkeleri arasında küresel salgında yabancı öğrenci sayısını artıran tek ülke olmuş isek bu proje ile de inşallah yeni bir başarıya daha imza atacağız.

Anadolunun her ilinde yaktığınız bilim meşalesi olan üniversitelerimizin fiziki altyapısı sizin vizyunuza uygun istikamette çok gelişti. Yeni YÖK olarak bizler de nitelikli bilginin ancak nitelikli insan gücü ile olacağına inanarak bu üniversiteleri merkezi olarak desteklemek için ince bir planlama yaptık. Anadoluda kurmuş olduğunuz üniversitelere Bölgesel Kalkınma Odaklı İhtisaslaşma ile her yıl bir yarış ve rekabet sonunda belli bir misyon verilmekte ve bu üniversiteler misyonları istikametinde desteklenmektedir. Bu üniversitelerimiz sizin de

yakından takip ettiğiniz Dijital Dönüşüm gibi başkaca yeni projelerimiz ile de güçlendirilmektedir. Bugün ise yeni bir aşamaya geçiyoruz. **YÖK Anadolu Projesi ile, kıdemli üniversitelerimizin uzun yıllar içinde inşa etmiş oldukları akademik ve inovatif birikimlerini geliştirmekte olan genç üniversitelerimize taşıyoruz.**

Elbette yakın bir gelecekte bu genç üniversitelerimiz de çok güçlü akademik kadrolara sahip olacaklar, fakat artık ülkemizin vakit kaybına tahammülü yok. Onlarca yılın hizmetini kısa bir sürede sunmayı başaran devletimizin, bu genç üniversitelerimize altyapı bağlamında verdiği desteğe biz de 12 üniversitemizle işbirliği içinde **YÖK Anadolu Projesi** ile destek vermeyi bir görev bildik.

Çalışmaları ile farklı alanlarda dünya bilimine ve ülkemize katkı sunan akademisyenlerimizin derslerine yansıttıkları **birikimleri** artık yalnızca mensubu oldukları üniversitelerin öğrencilerine değil, Anadolu topraklarımızda, farklı yörelerde yükselen bilim merkezlerimizin öğrencileri için de ulaşılır olacak.

Rektörlerimize ve dersleri sunacak öğretim üyelerimize içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum. Zira bu proje gönüllülük esasına dayalıdır. Planlama aşamasında aldığımız geri bildirimler projenin **yarattığı heyecanı** ortaya koyuyor. Özellikle pandemiden önce başlatmış olduğumuz **Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi**, şimdi bu Anadolu projesini uzun soluklu kılmak için de önemli bir avantaj sağlamaktadır. Gerek dijital imkânlarla, gerekse bölgeye giderek veya bölgeyi misafir ederek Türk akademisinin birikimini azami ölçüde öğrenciye aktarılabilir, kıdemli hocalarımız genç öğretim üyelerimize rehberlik yapacak ve üniversitelerimiz farklı sesler ile farklı derslerle canlılık kazanacak.

Muhterem Cumhurbaşkanım

Sahip olduğumuz değerler bizlere bilginin bir güç değil bir erdem olduğunu gösteriyor.

Sizin ülkemiz için koymuş olduğunuz yüksek hedeflere ulaşmak için, ülkemizin küresel bir güç olma yolundaki yürüyüşüne katkı sağlamak için, memleketimiz için bilimsel faaliyetler yapmak, bilim emperyalizmine yenilmemek, eğitimde sosyal adalet ve fırsat eşitliğini sağlamak için gayret göstermeye ve çalışmaya devam edeceğiz. Gerçekleştirdiğimiz her bir projenin arkasında sizin güveniniz ve desteğiniz bulunmakta.

Bilime, bilim dünyasına, bilim sevdalısı gençlere kıymet veren zat-i alinize bu projeye verdiği destek ve himaye için müteşekkirimiz...

YÖK ANADOLU PROJESİ NEDİR?

YÖK Anadolu Projesi daha kıdemli daha güçlü üniversiteler ile yeni kurulmuş ve daha genç üniversiteler arasında öğrencilerimize ve genç nesillerimize yükseköğretimde destek için hazırlanmış bir eşleştirme projesidir. Eşleştirme projeleri hem Avrupa'da hem ABD'de yeni bir eğitim projesi olarak sıkça uygulanmaktadır. Projenin bilimsel ve sosyal etki değerinin çok yüksek olduğunun ve ortak akıl ile geliştirilmiş projelerin başında geldiğinin bilinmesini isteriz. Proje tamamen gönüllük esasına dayalı olarak yürütülecektir. 2021 yılı itibarıyla projeden yararlanacak öğrenci sayısı 170 bin 480'dir. Öğrenciler mezuniyet diplomalarını kendi kayıtlı oldukları üniversitelerden alacaklardır.

Proje kapsamında imzalanan “eşleştirme protokolü” neleri içeriyor?

- ➔ Bir üniversite en fazla iki üniversite ile eşleştirme protokolü yapabilecek,
- ➔ İki üniversite arasındaki eşleşme en fazla 5 bölüm/program düzeyinde yapılabilecek,
- ➔ Genç Üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler Kıdemli Üniversitelerin eğitim programlarında verilen derslerden yararlanabilecek,
- ➔ Kıdemli Üniversitelerde bulunan kıdemli öğretim üyelerinin Genç Üniversitelerin belirlenen alanlardaki programlarında ders vermesi sağlanacak,
- ➔ Eşleşen üniversitelerin eğitim ve öğretim, araştırma altyapıları ve kütüphane imkânları karşılıklı olarak kullanılabilir,
- ➔ Kıdemli Üniversitelerin sahip olduğu bilgi ve tecrübelerin Genç Üniversitelere aktarılmasına yönelik planlama yapacak,
- ➔ Eşleşen üniversiteler belirleyecekleri alanlarda ortak yayın ve projeler yürütebilecek,
- ➔ YÖK, Koordinasyon Kurulunun yıllık izleme ve değerlendirme raporları sonucuna göre eşleştirmeyi sonlandırma hakkına sahip olacak.

Projedeki “Kıdemli” ve “Genç” Üniversitelerin eşleştirilme durumları

Kıdemli Üniversiteler

- Ankara Üniversitesi
- Bursa Uludağ Üniversitesi
- Çukurova Üniversitesi
- Ege Üniversitesi
- Erciyes Üniversitesi
- Gazi Üniversitesi
- Gebze Teknik Üniversitesi
- Hacettepe Üniversitesi
- İstanbul Teknik Üniversitesi
- İstanbul Üniversitesi
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi
- Selçuk Üniversitesi

Genç Üniversiteler

- Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
- Ardahan Üniversitesi
- Artvin Çoruh Üniversitesi
- Bartın Üniversitesi
- Bayburt Üniversitesi
- Bingöl Üniversitesi
- Bitlis Eren Üniversitesi
- Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
- Hakkari Üniversitesi
- Iğdır Üniversitesi
- Kilis 7 Aralık Üniversitesi
- Munzur Üniversitesi
- Muş Alparslan Üniversitesi
- Siirt Üniversitesi
- Şırnak Üniversitesi

TARIM SEKTÖRÜMÜZÜ YENİ BİR VİZYONLA GELECEĞE HAZIRLIYORUZ

✍ Dr. Bekir PAKDEMİRLİ*

İklim değişikliği başta olmak üzere son yıllarda gündemimizde fazlaca yer bulmaya başlayan ve sürdürülebilir gıda arzını tehdit eden birçok gelişmeyi tecrübe etmekteyiz. Bakanlık olarak toplumsal etkisini derinden hissettiğimiz pandemi süreci de dahil olmak üzere kullanılabilir su miktarında yaşanan azalmalar, yoğun üretime bağlı arazi tahribatı, kırdan kente yaşanan göç, yaşlanan nüfus, sınır aşan hastalıklar, pazarlama kanallarında yaşanan aksaklıklar gibi birçok sorun alanına yönelik kalıcı ve etkin tedbirler geliştirmekteyiz.

* Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanı

Arz tarafında bu gelişmeler yaşanırken tarım ve gıda ürünlerine yönelik talep de her geçen gün artmaktadır. Nitekim Birleşmiş Milletler (BM) tarafından hazırlanan "Dünya Nüfus Beklentisi" başlıklı raporda yaklaşık 7,7 milyar olan dünya nüfusunun 2050 yılında iki milyar artarak 9,7 milyara yükseleceği ifade edilmektedir. Ülkemiz için nüfus beklentisi ise yaklaşık 100 milyon civarındadır. Bu durum beraberinde daha fazla gıdaya, daha fazla suya, daha fazla enerjiye ihtiyaç duyulacağını habercisidir. Bu noktada Bakanlık olarak uygun fiyatlı, güvenilir ve yeter miktarda gıdanın sağlanması için üretime desteklerken tüketiciyi koruma felsefesiyle var gücümüzle gayret ediyoruz. Bu yaklaşımımızı "üreticiyi kollayan, tüketiciyi koruyan" bir yaklaşım olarak özetliyoruz.

Geçtiğimiz yıl Çin Halk Cumhuriyeti'nde başlayan ve kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisinin bizlere öğrettiği en önemli hususlardan birisi hiç kuşkusuz kendine yeterliliğin ülkeler için ne kadar hayati olduğudur. Sınırların kapanması, ülkelerin ihracatlarını kesmesi ve ülkelerin stoklarını koruma çabaları ülkeleri "Gıda Güvenliği" konusunda yeniden düşünmeye teşvik etmiştir. Bu durum ülke olarak yerli ve yeterli üretimi teşvik etme konusundaki yoğun çabalarımızı haklı çıkarmıştır.

Bilindiği üzere yeterli ve sürdürülebilir üretimi sadece toprak ve su ile elde etmemiz mümkün değildir. Bu temel faktörlerin yanında etkin bir üretim yapısına ihtiyaç vardır. Yani tahrip etmeden doğal kaynakları koruyarak azami üretim yapmak durumundayız. Bakanlık olarak bu noktadan hareketle Ar-Ge, inovasyon ve dijitalleşmeye yönelik önemli adımlar atmaktayız.

İşimiz Ar-Ge Gücümüz İnovasyon

Bu maksatla göreve geldiğimiz günden bu güne çağın gereğine uygun olarak bilim ve teknoloji temelli bir yaklaşımla politika üretiyoruz. Bilgi çağında Ar-Ge'nin her alanda geleceğin teminatı olduğunu ve Ar-Ge'ye yapılan her yatırım geleceğimize yapılan yatırım olduğunu biliyoruz. Hiç şüphesiz gıda güvenliğimizi sağlama sağlamak, verimli ve yeterli üretimi garanti altına almak için tarımda Ar-Ge

ve inovasyon temelli uygulamalara daha çok ağırlık vermek zorundayız.

Bu noktada Türkiye'nin en güçlü Tarımsal Ar-Ge ve personel altyapısına sahip kurumu olan Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) 10 Merkez Enstitü, 26 konu bazlı Enstitü, 12 Bölge Enstitüsü olmak üzere toplam 48 Araştırma Enstitüsü ve 2.000'den fazlası akademik seviyede toplam 6.114 personeli ile çok önemli çalışmalar yapmaktadır. Bu tarımsal araştırma yapımız ve kadromuzla Bakanlık olarak bitkisel üretimden hayvancılığa, gıda teknolojilerinden, hastalık ve zararlıları kontrolüne, ekonomik analizlerden, akıllı tarıma kadar birçok alanda daha iyisini, daha verimlisini ve daha kalitelisini üretimize sunmak için yoğun bir çaba içerisindeyiz.

Bakanlığımızın gelecek 5 yıllık dönem için hazırlanmış olduğu Stratejik Planda da birinci amacımız "erişilebilir ve sürdürülebilir tarımsal ürün arzını sağlamak, ulusal ve uluslararası alanda rekabet gücü yüksek tarım sektörü oluşturmak" olarak belirlenmiştir ve Ar-Ge faaliyetlerimiz bu doğrultuda önceliklendirilmekte ve uygulanmaktadır.

Sahip olduğu kurumsal kapasite, 30 farklı agroekolojik sone ve zengin biyolojik çeşitliliği ile Türkiye dünyada ve bölgesinde en büyük tarımsal araştırma kapasitesine sahip ülkelerden biridir. Dün emek ve işgücünün yoğun olduğu tarım sektöründe, bugün bilginin, bilgi sahibi olmanın ülkeleri ileriye taşıdığı malumunuzdur. Yaptığımız çalışmalar ile bizde Türkiye olarak geleceğin tarımında yerimizi sağlam bir şekilde alma insalığa ve ekonomiye değer katma motivasyonu ile hizmet ediyoruz.

Mevcut Ar-Ge alt yapımız sayesinde ıslahtan, yetiştirme tekniklerine, bitki sağlığı uygulamalarından etkin kaynak kullanımına, gıdadan tarım teknolojilerine birçok alanda çok sayıda yeniliğe imza atılmıştır. Özellikle bitki ıslahı noktasında 2019 yılında yapılan değerlendirme de tarımsal üretimde kullanılan 1.134.533 ton sertifikalı tohumun 505.522 ton ile %44,5'inin TAGEM tarafından geliştirilen %100 yerli ve milli tohumlardan sağlanması bizim için önemli bir gurur vesilesi olmuştur.

Hayvancılık alanında yapılan Ar-Ge çalışmaları değerlendirildiğinde önemli mesafeler alındığı görülmektedir. Örneğin meyvelerini vermeye başlayan “Halk Elinde Küçükbaş Hayvan Islahı Ülkesel Projesi” kapsamında bugüne kadar işletmeler, kendi ihtiyaçları için 80 bin üstün nitelikli damızlık koç ve teke üretimi rakamına ulaşmışlardır.

Ülkemiz damızlık yumurta tavukçuluğu büyük oranda dışa bağımlı iken, TAGEM’in çalışmaları ile 4 adet yumurtacı ebeveyn ve hibrit hat ilgili enstitü tarafından geliştirilmiştir. Türkiye şartlarında en iyi verimi veren etlik piliç ANADOLU-T ırkı geliştirilmiştir. Yerli ve milli imkanlar ile üretilen Anadolu-T, sektöre yaklaşık olarak 50 milyon TL ciro ve 20.000 kişiye doğrudan veya dolaylı istihdam sağlayarak ülke ekonomisine önemli katkı sağlayacaktır.

Bitki sağlığı alanında Zeytin sineği ve Akdeniz meyve sineği mücadelesinde ZIRAY+ insektisit özelliği bulunan bir aktif maddeyi barındıran yeni bir bitki koruma ürünü Bakanlığımız bünyesinde üretilebilir hale getirilmiştir. Sulama alanında yapılan çalışmalar sayesinde Çeltikte Damla Sulama ile tasarruflu su kullanım imkanı oluşmuştur.

Yaklaşık 23 Milyon küçükbaş hayvan sağılmaktadır ve çoğu meralarda elektrik olmayan alanlarda elle sağılmaktadır. Elle sağımda sütün yaklaşık %75’i memede kalmaktadır. TAGEM tarafından geliştirilen “Gezen Hibrit Sağımcı” ile önemli oranda küçükbaş sütü ekonomiye kazandırılacaktır.

TAGEM ve Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi işbirliği ile “Otonom ilaçlama robotu ile değişken oranlı ilaç uygulama projesi” başlatılmıştır. Hastalık bulaşmış alanların ve hastalık şiddetinin tespiti, insansız hava aracına (İHA) takılacak multispektral kameralar ile belirlenecek ve tarla yüzeyi için bir ilaçlama programı oluşturulacaktır.

Bakanlığımız ve YÖK Arasında Geleceğin Tarımı İçin Güç Birliği

Bakanlığımız, kendine yeten ve sahip olduğu tarımsal potansiyel ile uluslararası pazarda söz

sahipliğini artıran bir tarım sektörünün ancak Ar-Ge ve inovasyon ile mümkün olacağı bilinciyle ülkemizde yüksek eğitimin merkez üssü YÖK ile kapsamlı bir protokole imza atmıştır.

Alt yapıdan Ar-Ge’ye eğitimden tarımsal yayıma birçok başlığı içeren bu protokol ile üniversitelerin bulunduğu bölgelerde her türlü altyapı imkânlarını ekonomik bir şekilde ortak kullanarak; tarımsal üretimde artış, bölge kalkınması ve çiftçi refahı hususlarında kısa zamanda anlamlı ilerlemeler kaydedilmesi hedeflenmiştir. Öte yandan yine bu protokol ile Akademik unvana sahip Bakanlığımız personellerinin üniversitelerde eğitim gören öğrencilerimize faydalı olabilmesinin önü açılmıştır.

Tarım sektörüne önemli katkılar sağlayacak protokol ilk meyvelerini vermeye başlamış ve 17 İl Müdürlüğü ile bölgelerinde faaliyet gösteren Üniversiteler arasında iş birlikleri geliştirilmiştir. Öte yandan Araştırma Enstitülerimiz tarafından YÖK ile 9 adet protokol hazırlanmış ve protokoller kapsamında işbirlikleri gerçekleştirilmektedir.

Tarımda Dijital Dönüşüm Hamlesini Başlattık

İçinde bulunduğumuz yüzyılda bilgi ve iletişim teknolojileri neredeyse hayatımızın her aşamasında kendini hissettirmeye başlamıştır. Tarım sektörü de görece gecikmeli de olsa bu gelişmelerden etkilenmektedir. Bakanlık olarak Endüstri 4.0 ile gelen Akıllı Tarım veya bir diğer ifadeyle Tarım 4.0 yaklaşımına uygun olarak çok önemli aksiyonlar almıştır. Robotik uygulamaların ve yapay zekanın hüküm süreceği Tarım 5.0 için ise kapılar aralamaktadır. Bu kapsamda 2020 yılı tarımda dijitalleşme yılı ilan edilmiş aynı zamanda bilgi ve iletişim teknolojilerinin tarım sektörüne entegre edilmesinin yol haritasını oluşturmak üzere Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ile iş birliği halinde “Ulusal E-Tarım Stratejisi” hazırlanmaya başlanmıştır.

Dijital Dönüşüm Hamlesi kapsamında yapılan çalışmalara birkaç örnek vermek gerekirse;

Dijital Tarım Pazarı (DİTAP): Bilgi çağı ile birlikte tarımsal pazarlama da bir dönüşüm içerisinde. Geleneksel yüz yüze ticaret yerini yavaş yavaş elektronik ticarete bırakmaktadır. Bakanlık olarak bu süreci çiftçi lehine iyi yönetebilmek için aksiyon olarak “Dijital Tarım Pazarı” modeli geliştirilmiştir.

Dijital Tarım Pazarı; alıcı, satıcı, finans, sigorta, üretim hammadde tedarikçileri ve lojistik sağlayıcıları bir araya getiren, doğrudan alım satım ve sözleşmeli üretim modüllerine sahip online bir ekosistemdir. 2. Tarım ve Orman Şurası çıktıları kapsamında sözleşmeli üretim uygulamaları ve üretici gelirlerinin artırılması, araçların ortadan kaldırılması ve tarımda dijital uygulamaların geliştirilmesi çıktıları doğrultusunda planlanmış ve hayata geçirilmiştir. DİTAP, uzun vadede ve sistem kurgusu tamamlandığında hem fiyatlara olumlu yansıma hem de Bakanlık olarak politika yapma sürecinde sağlıklı ve objektif verilere ulaşma noktasında kritik önemde bir sistem olacaktır.

Elektrikli Traktör Projesi: Sayın Cumhurbaşkanımızın da destekleriyle Bakanlığımız tarafından 2019 yılında başlatılan çalışma kapsamında Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) öncülüğünde elektrikli traktör prototipi geliştirilmiştir. İşletme maliyetlerinin elektrikli traktör ile birlikte 20’de 1 seviyelerine düşmesi beklenmektedir. Elektrikle çalışırken veri toplayan ve saklayan Arazi Öğrenme kabiliyeti olan bir traktörün ülkemize kazandırılması hedeflenmektedir.

Hayvan Takip Sistemi: Dünyada bir ilk olan ‘Hayvan Takip Sistemi’ ile hayvanların canlı olup olmadığı, hangi koordinatlarda bulunduğu gibi bilgilerle her zaman hayvanların tam sayımını sağlayacak ve sanal karantina uygulamaları, el terminalleri ile hayvan sağlığı hizmetlerinde uygulayıcılara kolaylıklar sağlayarak işletme yönetimi basitleştirilecektir. Ayrıca belirli hayvan davranışlarının (kıvgınlık, ruminasyon karakteristiği, kulak iç yüzey sıcaklığı değişimi değeri) hayvan takip cihazından elde edilecek veriler kullanılarak hayvan takip sistemi yazılımında Ar-Ge kapsamında analiz edilmesi planlanmaktadır. Söz konusu proje de yaygın pilot uygulaması gerçekleştirilecektir.

Yaklaşık 20.000 adet büyükbaş hayvan sisteme dahil edilerek izlenecektir. Toplanan verilerden makina öğrenmesi ile algoritmalar oluşturulacaktır.

E-Tarım Portalı: Tarımsal alanda faaliyet gösteren çiftçilerin işletmeleri ile ilgili bilgilerin yer aldığı ve bu bilgilere, bilgisayar (web) ve mobil cihazlar üzerinden erişebilmelerine imkan sağlayan bir portaldır. Portal üzerinden giriş yapan çiftçilerimiz, kayıtlı tarım arazilerinin ada/parsel bilgilerine, bu parseller üzerinde kayıtlı olan ürün bilgilerine, hayvanlarının kulak küpesi ile yaş, ırk, cinsiyet bilgilerine tek yerden ulaşım işlem yapabilmekte, birçok destekleme ön başvurusunu sistem üzerinden yapabilmekte ve sahip oldukları hayvanlar ile ilgili bildirimleri sistem üzerinden yapabilmektedirler. Bu portal çiftçilerimize önemli oranda zaman tasarrufu sağlamıştır.

Tarım Orman Akademisi: Eğitim ve yayım hizmetlerinde dijital altyapılar kullanılarak çiftçilerimiz başta olmak üzere tüm tarım paydaşlarının bilgiye daha hızlı erişiminin sağlanması ve özellikle pandemi sürecinde Bakanlığımız iş tanımında yer alan Çiftçi Eğitim Hizmetlerinin aksamaması 05 Mayıs 2020 tarihinde düzenlenen tanıtımla Tarım Orman Akademisi faaliyete geçirilmiştir. Tarım Orman Akademisi ile çiftçiden tüketiciye kadar tüm vatandaşların tarım, gıda, hayvancılık, orman, su ürünleri gibi birçok alanda merak ettikleri, öğrenmek istedikleri ve yaşadıkları her türlü soruna cevap bulabilecekleri içeriklere ulaşmaları sağlanmış olmaktadır. Platform interaktif sınıflarda gerçekleşecek canlı dersler ile zenginleştirilecektir.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse tarım alanı bakımından, dünyada on yedinci sırada olmasına rağmen, tarımsal hasılda Avrupa’da birinci, dünyada ilk on arasında yer alan ülkemiz tarımını yaptığımız Ar-Ge, İnovasyon ve Dijitalleşme hamleleri ile çok daha ileri noktalara taşımakta kararlıyız. Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip ERDOĞAN’ın liderliğinde ve “Güçlü Türkiye’nin Yolu Güçlü Tarımdan Geçer” sözü doğrultusunda ülkemiz tarımını yepyeni bir vizyonla geleceğe taşımak Bakanlığımızın asli gayesidir.

BİR BEKA BELGESİ OLARAK MİSAK-I MİLLİ BEYANNAMESİ

 Prof. Dr. Mustafa BUDAK*

Geçmişin anlaşılması bugünün ve geleceğin de daha iyi anlaşılmasını sağlar. Tarihsel süreç sürekli; bugünün geleceğe nasıl yansiyabileceğini bilmezsek, geçmişin bugüne nasıl dönüştüğünü hiç anlayamayız.

Edward H.Carr

İngiliz diplomat-tarihçinin bu sözleri, geçmiş-hal-gelecek arasında sürekli bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Onun gözünde bugün ve gelecek daha önceliklidir. Bir başka deyişle; geçmiş, bugünün anlaşılması ve geleceğin inşası ölçüsünde önemlidir. Yani, geçmiş hem yaşanan zamanın ve hem de geleceğin aynasıdır.

---

* İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürü

Hiç şüphesiz bu tarz değerlendirmeler, tarihin yeniden inşa edildiği, yeni uluslararası düzenin kurulmaya çalışıldığı dönemlerde daha da anlam kazanmaktadır ki, öyle bir dönemi yaşamaktayız. Aynı zamanda bu dönem, Soğuk Savaşın sona erdiği, Türkiye'nin içinde bulunduğu Balkanlar ve Kafkasya'da yeni devletlerin kurulduğu, Ortadoğu'da ise Suriye ve Irak'ın parçalanma sürecini yaşadığı/yasamakta olduğu bir dönemdir. Özellikle Suriye ve Irak'ta yaşanan olaylar, Türkiye tarafından kendi milli güvenliğine bir tehdit olarak algılanmış ve hatta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan yaptığı çeşitli konuşmalarda bunu bir milli güvenlik/beka meselesi olarak değerlendirmiştir.

Anlaşılan o ki, Türkiye'nin içinde bulunduğu Ortadoğu coğrafyası yeniden şekillendirilmek istenmektedir. Eğer öyle ise Türkiye'nin konum ve rolü ne olacaktır? Türkiye, başkalarının belirlediği siyasetin nesnesi mi olacak veyahut kendi milli çıkarlarını gözetecek bir siyasetin öznesi haline mi gelecektir? Kanaatimizce, Türkiye açısından asıl hayati soru budur! Aynı zamanda bu soru, Türkiye'nin bağımsızlığı ve bekasına ilişkin bir sorudur. Hal böyle olunca, 101 yıl önce kabul ve ilan edilmiş olan Misak-ı Milli beyannamesini yeniden okumak/anlamak gerekmektedir. Çünkü bu beyanname, I.Dünya Savaşı sonrasında yeni bir uluslararası düzenin kurulmaya çalışıldığı ,Osmanlı Devleti'nin yok edilmek istendiği ve Türk milletinin istiklal mücadelesi verdiği bir dönemin ürünüdür. Bundan dolayı olsa gerek Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, bir törende yaptığı konuşmada, yeni neslin Misak-ı Milli'yi anlaması gerektiğinden söz etmektedir:

“Yeni nesil bir şeyi çok iyi bilmelidir. Acaba, Misak-ı Milli nedir? Bunu çok iyi bilmemiz lazımdır. Eğer Misak-ı Milli'yi kavrarsak, Misak-ı Milli'yi anlarsak, Suriye'deki sorumluluğumuzun ne olduğunu anlarız. Irak'daki sorumluluğumuzun ne olduğunu anlarız” (18.10.2016)

Ne var ki, Misak-ı Milli'den son yıllarda sıklıkla söze dilse de anlamı pek bilinmemektedir. Çoğunlukla, Misak-ı Milli deyince “milli sınırlar” anlaşılmakta ve

“

Türkiye'nin içinde bulunduğu Ortadoğu coğrafyası yeniden şekillendirilmek istenmektedir. Eğer öyle ise Türkiye'nin konum ve rolü ne olacaktır? Türkiye, başkalarının belirlediği siyasetin nesnesi mi olacak veyahut kendi milli çıkarlarını gözetecek bir siyasetin öznesi haline mi gelecektir? Kanaatimizce, Türkiye açısından asıl hayati soru budur!

”

o milli sınırların “Türkiye'nin sınırları” olduğu zannedilmektedir. Gerçekte ise Misak-ı Milli'nin kelime anlamı “milli yemin/ulusal ant”dır. Ahd-i Milli, Peyman-ı Milli olarak da anılan Misak-ı Milli beyannamesi, 28 Ocak 1920'de, son Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nın resmi olmayan bir toplantısında kabul, 17 Şubat 1920'de dünyaya ilan edilmiştir.

Misak-ı Milli'nin kabul ve ilan edildiği günlerde, Osmanlı Devleti zor günler geçirmekteydi. Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918'de Mondros mütarekesi'ni imzalayarak I.Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılmıştı. Bu mütarekeden sonra İtilaf güçleri, Anadolu ve Doğu Trakya'yı işgale başlamış ve buna tepki olarak sözkonusu bölgelerde Müdafaa-i Hukuk ve benzeri isimlerle cemiyetler kurulmuştu. Bu mahalli direniş hareketleri, Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmasıyla birlikte bütün vatani kapsayacak bir milli direniş hareketine dönüşmüştü. Giderek güçlenen hareket, Sivas Kongresi'nden sonra Ekim 1919 başında İstanbul'da kurulan Ali Rıza Paşa hükümetiyle anlaşarak Meclis-i Mebusan seçimlerinin yapılmasını ve 12 Ocak 1920'de açılmasını sağlamıştı. Bu meclis çoğunlukla Müdafaa-i Hukukçulardan oluşmaktaydı.

Diğer taraftan İtilaf Devletleri, 18 Ocak 1919'da başlayan Paris Barış Konferansı'ndan beri Osmanlı Devleti'nin geleceğini tartışmakta ve ken-

di paylaşım projelerini Paris ve Londra'da zaman zaman biraraya gelerek görüşmekteydiler. Aralık 1919'da yapılan görüşmelerde, İngilizler, Türklerin İstanbul'dan çıkarılmasını, Boğazlar bekçiliğinden azledilmesini ve yeni Osmanlı Devleti'nin Bursa veya Konya merkezli olarak Anadolu'da kurulmasını istiyorlardı. Ancak bu görüşe, İngiliz iş ve askeri çevreleri Türkleri Bolşeviklere yaklaştıracığı ve Anadolu'daki İngiliz çıkarlarını zedeleyeceği gerekçesiyle karşı çıkmışlardı. Buna karşılık Fransızlar ise bu görüşe karşı çıkıyor ve Anadolu'da kurulacak yeni Osmanlı Devleti'nin mali açıdan denetlenemeyeceğini düşünüyorlardı. Aksine Fransızlar, Boğazlar bölgesini içine alacak bir "uluslararası İstanbul devleti"nin kurulması taraftarıydı. Sonunda 12 Ocak 1920'de, İngiliz hükümeti, yukarıdaki görüşünden vazgeçerek sadece İstanbul'un resmen işgaline razı olmuştu. Daha sonra bu görüş, 10 Şubat 1920'de başlayacak Londra Konferansı'nda İtilaf Devletleri'nin görüşü haline gelecekti.

Anlaşılan o ki Misak-ı Milli'nin kabul ve ilan edildiği günlerde, İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti'nin geleceğini görüşmekteydiler. Bunu daha iyi kavramak için Misak-ı Milli'nin başlangıç kısmını okumak yeterlidir. Açıkça bu bölüm, meselenin devlet ve millet için bir beka/hayat-memat meselesi olduğunu ortaya koymaktadır:

"Osmanlı Meclis-i Mebusan üyeleri, devletin istiklali ve milletin istikbali, haklı ve devamlı bir barışa ulaşmak için yapabileceğimiz fedâkarlığın en üst sınırını oluşturan adı geçen esaslar dışında uzun

“

Anlaşılan o ki Misak-ı Milli'nin kabul ve ilan edildiği günlerde, İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti'nin geleceğini görüşmekteydiler. Bunu daha iyi kavramak için Misak-ı Milli'nin başlangıç kısmını okumak yeterlidir.

”

ömürlü bir Osmanlı saltanat ve cemiyetinin yaşamasının mümkün olmadığını kabul ve tasdik etmişlerdir.”

Her şeyden önce bir "meclis kararı" olan Misak-ı Milli altı maddeden ibaret olup sınırlar, İstanbul ve Boğazların statüsü, azınlıklar, kapitülasyonlar ile Osmanlı borçları hakkında hükümleri içermektedir. Ayrıca bu beyannamenin uluslararası meşruluk kaynağı Wilson ilkeleri idi (özellikle, self-determinasyonu içeren 12.maddesi). Bu ilkeler, beyannamenin sınır ve bölgelerle ilgili ilk üç maddesini ilgilendirmekteydi. Mesela, birinci maddenin ilk kısmında Arapların self-determinasyon hakkı desteklenmekteydi. Sözkonusu maddenin ikinci kısmı bir sınır kriteri olarak yazılmış ve Mondros mütarekesi sınır kriteri olarak belirlendikten sonra "mütareke hattının içinde ve dışında" bulunan Osmanlı-İslam çoğunluğunun yaşadıkları toprakların bölünmezliğinden söz edilmişti.

Hemen ifade edelim ki, bu kısım, I. Dünya Savaşı sonrasının realpolitikine ve Wilson ilkelerine uygun bir nitelik taşımakta ve yeni devletin sınırları ile Osmanlı-İslam denilerek bu devletin insan unsuru tanımlanmaktaydı. Bu husus, 1878-1920 yılları arasında yapılan karşılıklı göçler sonucunda Anadolu ve Doğu Trakya'da Müslümanlık ortak paydasına sahip yeni bir sosyolojik realitenin/yeni real milletin yansımasydı. Ne var ki, bu sınırların tam olarak nereden geçtiği/gececeği belli değildi. Bunu anlayabilmek için Misak-ı Milli'den 8-9 ay önce, 23 Haziran 1919'da Osmanlı Devleti'nin Paris Barış Konferansı'na sunduğu 11 maddelik resmi muhtıranın üçüncü maddesine bakmak yeterliydi. Nitekim burada, Müslümanlıkla eş anlamlı olan Türk kavramı kullanılmış ve Türklerin çoğunluk halinde oldukları yerlerde "müstakil Türk vatani"nin kurulmasından bahsedilmişti. Buna göre bu vatanın sınırları, batıda Gümölcine(Batı Trakya)livası dahil olmak üzere Balkan savaşıönceki Türk-Bulgar sınırı, kuzeyde Karadeniz,doğuda Kars, Ardahan ve Batum olmak üzere Elviye-i Selase bölgesi(Nahçıvan ve Ahışa dahil) ve eski İran sınırı, güneyde, Ker-

kük livasından (Cebel-i Hamrin'den itibaren)başlayarak Musul, Resulayn ve Halep'ten geçerek Lazkiye(bugünkü Suriye'de şehir)'nin kuzeyindeki İbn-i Hani burnundan Akdeniz'e ulaşmaktaydı. Bu sınırlar, Misak-ı Milli'nin ilk üç maddesini kapsamaktadır..

Bundan başka Misak-ı Milli'nin diğer sınır maddeleri Elviye-i Selase /Kars, Ardahan ve Batum(2. madde) ve Batı Trakya(3.madde)'ye ilişkindir . Bu maddelere göre sözkonusu bölgelerde halk oylaması talep edilmişti. Ayrıca, İstanbul'un güvenliğinin sağlanması şartıyla Boğazların uluslararası deniz trafiğine açılması hususunda ilgili devletlerin verecekleri kararın kabul edileceği (4.madde) vurgulanmıştı. Diğer taraftan azınlıklarla ilgili mütekabiliyetten söz edilirken(madde 5), Türkiye'nin siyasi ve mali bağımsızlığını ortadan kaldıran kayıtlara (kapitülasyonlara) karşı ve hisseye düşecek Osmanlı borçlarını ödemeye hazır olduğu ifade edilmişti(madde 6) .

Görüldüğü gibi İtilaf Devletleri tarafından Osmanlı Devleti'nin siyasi geleceğinin görüşüldüğü süreç dikkate alındığında Misak-ı Milli beyannamesi, evvel emirde, Osmanlı'nın/Türkiye'nin barış şartlarıydı. Daha da önemlisi, beka şartlarını içeren bir belgeydi. Bu anlamda "Türkiye'nin kırmızı çizgileri" idi. Bunu hem başlangıç kısmından ve hem de içeriğinden anlamak mümkündü. Hatta Mustafa Kemal Atatürk, 1922'de, ünlü gazeteci Ahmet Emin Yalman'a verdiği bir mülakatta Misak-ı Milli için Türkiye'nin "barış şartları" demişti. Ayrıca Nutuk'a göre Misak-ı Milli "Milletin âmâl ve makasidini içine alan kısa bir program" idi. Daha açık ifadeyle, Milli Mücadele'nin hedef programı idi. Nitekim 23 Nisan 1920'de açılan TBMM'nin ilk hükümet programında "Amacımız Misak-i Milli sınırları içinde Türkiye'nin istiklalini sağlamaktır" denmişti. Bundan dolayı TBMM hükümetleri bütün Milli Mücadele boyunca-Lozan konferansı dahil- Misak-ı Milli'yi hedef program olarak kabul etmişlerdi.

Tekraren ifade etmeliyiz ki; Misak-ı Mili, Osmanlı Devleti'nin geleceğinin görüşüldüğü, devletin

“

Görüldüğü gibi İtilaf Devletleri tarafından Osmanlı Devleti'nin siyasi geleceğinin görüşüldüğü süreç dikkate alındığında Misak-ı Milli beyannamesi, evvel emirde, Osmanlı'nın/Türkiye'nin barış şartlarıydı. Daha da önemlisi, beka şartlarını içeren bir belgeydi.

”

bağımsızlığı ve milletin istiklali için ölüm kalım mücadelesinin verildiği bir dönemde üretilmiş beka belgesiydi. Bu belgenin ilanının üzerinden 101 yıl geçtiği bu devirde, Türkiye, Irak ve Suriye'deki siyasi ve askeri gelişmeleri, kendi milli güvenliğine bir tehdit olarak görmektedir. Bundan dolayı sayın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan bugünkü beka sorununu yüz yıl önceki bir devirde kabul ve ilan edilmiş bir beka belgesi olan Misak-ı Milli üzerinden okunup anlaşılmasını istemektedirler.

İşte Edward H.Carr'ın dediği de tam budur. Geçmiş doğru anlaşılmalıdır ki, hal ve gelecek doğru inşa edilebilirsin!

“TÜRKÇENİN KAPISI” BİZİM YÛNUS

 Prof. Dr. Ahmet KARTAL*

XIII. asrın ortaları ile XIV. asrın başlarında yaşadığı tahmin edilen, ilk Türkçe Dîvân'ı tertip edip Risâletü'n-nushiyye adında bir de Türkçe mesnevî kaleme alan Yûnus Emre, hem Türk tasavvuf hem de Türk edebiyatı tarihinde müstesna bir yere ve konuma sahiptir. O, Türkün yaşadığı hemen her coğrafyada ve mekânda en çok sevilen, beğenilen, takdir edilen; cönklerin ve şiir mecmualarının olmazsa olmazı olan şiirleriyle okunan, okutulan, hafızalarda yer edinen ve nesilden nesile aktarılan şairlerin başında gelmektedir. Dönemini aşarak nevi şahsına münhasır bir şekilde oluşturduğu şiir geleneğiyle kendi “mekteb”ini kurmuş ve birçok muakkip edinmeyi başarmış; büyük, yetkin ve orijinal bir şairdir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de onun mektebinin takipçisi olup onun “ne hoş dediği” şiirlerine benzer şiirler yazmaya çalışanlar bulunmaktadır. Pek çok kişiye ilham kaynağı olan şiirleri, bugün hâlâ yazıldığı dönemdeki hem canlılık ve samimiliği korumakta hem aynı hâletiruhiye ile okunup büyük zevk alınmakta hem de büyük bir vecd ve huşu içinde dinlenmektedir. Yûnus, bu dünyaya hoş bir seda bıraktığı andan itibaren Türk milleti, şiiri ve şairini etkisi altına almayı başarmış yegâne şairlerimizden bir tanesidir.

---

* Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Üyesi

Köyünde çifti ve sabanıyla iştiler ederken “çiğ” olan Yûnus Emre, Tapduk Emre’nin tapusuna kul olduktan sonra onun terbiyesiyle “pişmiş”tir. O, Türklerin manevî mürşidi olarak kabul edilen Pîr-i Türkistân Hoca Ahmed-i Yesevî’nin Türkistân’da yaktığı irfan meş’alesini, ondan aldığı feyizle Anadolu’ya taşımış, taşıdığı bu meş’ale, izinden gidenler vesilesiyle başta Anadolu olmak üzere Türklerin yaşadığı bütün coğrafyayı aydınlatmıştır. Böylece Türk kültür değerlerinin oralarda kökleşerek kalıcı olmasını sağlamıştır. Etrafa yaymış olduğu nurla, karanlık gönülleri tenvir kılmış, ölü dillere yeniden hayat vermiş, “çiğ” insanları pişirerek ekmele noktasına taşıyıp “insân-ı kâmil” hüviyetine büründürmüştür. Bir taraftan halkın saf ve temiz İslam anlayışını en iyi şekilde temsil etmiş, diğer taraftan da İbn Arabî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Ahmed-i Yesevî’nin sahip oldukları irfanî düşünce geleneğini, kendi beceri ve yeteneğiyle mezcedip kendi bünyesinde birleştirerek oluşturduğu anlayışla bu geleneği hem en üst düzeye çıkarma başarısı göstermiş hem de bu anlayışın halkla buluşmasını sağlamıştır. Anadolu’da oluşan tasavvuf geleneğinin en önemli temsilcisi ve aktarıcısı olan Yûnus Emre; halkın duygu, düşünce ve isteklerine tercüman olmuş, onları en veciz ve güzel şekilde dile getirmiştir.

Anadolu’yu köy köy, şehir şehir gezerek Türk milletine İslâm’ın düstur ve prensiplerini, ahlak anlayışı ve ruh disiplini aşılama çalışmış, tasavvufun vecd ve coşkusunu onlarla buluşturup onlara tattırmaya gayret etmiştir.

Yûnus, yaratılanı Yaradan’dan dolayı sevmiş, yetmiş iki millete aynı nazarla bakmış, onları terbiye edip yetiştirmeyi, eğitip aydınlatmayı şiar edinmiştir. Nefis mücadelesine büyük önem vermiş, bizzat yaşam tarzına yansıttığı nefis tezkiyesinin nasıl gerçekleştirilebileceğini de bütün yönleriyle açıklamıştır. Bütün davası “sevi/sevgi” olan Yûnus Emre, “Çalabun tahtı”, “Hakın turakı” ve sevginin merkezi olan gönlü esas almış, onu bütün illetlerden arındırıp hasletlerle donatarak yaratıldığı andaki gibi

saf hâle getirip abat kılmaya gayret göstermiştir. Bunun da ancak Allah’ın “kadim pertevinden/ezelî ışığından” olduğunu belirttiği akıl yardımıyla gerçekleştirilebileceğine dikkat çekmiştir. Allah’ın Kur’ân-ı Kerim’de zikrettiği emir ve nehiyleri, Hz. Peygamber’in hadîs-i şeriflerinde dile getirdiği hususları ve İslâm’ın önemli prensiplerini, halkla buluşturmayı amaç edinmiştir. Bunu yaparken şiirlerinde kullandığı birçok âyet-i kerime ve hadîs-i şerifleri lafzen değil Türkçe çevirileriyle vermiş; dinî kavramları ise Türkçeleştirmiştir.

Yûnus Emre’nin şiirleri, Türklerin, İslâmiyet’ten önce, üst dil diyebileceğimiz “edebî dil” hüviyetine büründürdükleri Türkçeyle oluşturdukları edebî geleneğe dayanmaktadır. Ancak O, İslâmiyet’ten önceki edebî gelenekle sonraki dönemlerde oluşturulup geliştirilen ve kendi rengimiz, kokumuz, sesimiz ve kimliğimizin yansıtıldığı şiir tarzımızı mezcederek kendine has yeni bir eda ve üslupta şiir geleneğini oluşturmuştur. Bunu yaparken de zekâ gücü ve kıvraklığı ile dili kullanmaktaki üstün yeteneği ve başarısını şiirlerine en üst düzeyde yansıtarak kendisiyle özdeşleşen yeni bir nazım dili kurmuştur. Hatta Kâşgarlı Mahmûd’un Dîvânü Lügati’t-Türk’te, Türk dilleri içerisinde en “yeğni” olarak nitelendirdiği Oğuz Türkçesine, Anadolu’da hoş ve zarif bir şiir dili olma özelliği kazandırmıştır. Nitekim Evhadüddîn-i Kirmânî ve Mevlânâ Celâlüddîn-i Rûmî’nin ancak mülemma manzumelerinde yer bulabilen Türkçe, Sultan Veled’de bütün bir gazele yansırken, Yûnus Emre’de divanın tamamına yayılmış ve müstakil bir mesnevinin yazıldığı dil olmuştur. Yûnus Emre’nin bilinçli ve şuurlu bir şekilde vermiş olduğu bu destekle Oğuz Türkçesinin, “edebî dil” olma vasfı tescillenmiştir. İsmâil Hakkî-i Bursavî, Türkçeyi hem millî sesi ve dehasıyla buluşturan hem de “millî ve edebî bir dil” hâline dönüştüren Yûnus Emre’yi “hâtem-i lisân-ı Türk/Türk dilinin mührü” olarak nitelendirmiştir.

Ahmet Hamdî Tanpınar’ın ifadesiyle Yûnus Emre aslında; “Yaptığını bilen ve bunu bildiği, böyle is-

tediği için yapan şairdir. Tek kelimeyle şairdir.” Benimseyip özümsemiği Türkçeyi çok başarılı ve iyi şekilde kullanan Yûnus Emre, dil bakımından çok zengin bir birikime ve kelime dağarcığına sahip olduğu için, en derin duygu ve düşüncelerini samimi bir üslup ve rahatlıkla ifade edebilmiştir. O, Hacı Bektaş’a gittiğinde, önce halkın konuştuğu kelimeleri, halkın yüklediği anlamlarla kullanırken, orada “buğday” a talip olup nasibini kaybetmiş; akabinde Tabduk Emre dergâhına gidip kaybettiğini kazanmak için, bu sefer “himmet” e talip olmuştur. Talip olduğu bu “himmet” vesilesiyle geçirmiş olduğu manevî merhaleler neticesinde ise, o kelimelere yeni bir ruh ve can verme hüviyetine kavuşmuş; kullandığı kelimelere yeni ve farklı anlamlar yüklemiştir. Onun ulaştığı bu manevî merhale doğrudan gönlüne oradan da diline yansımıştır. Böylece onun dilinde “metaforlaşma” önemli bir unsur olarak kendini göstermiştir. Bunu sağlayan en önemli etken, hiç şüphesiz içerisinde bulunduğu ve hemhal olduğu tasavvuf düşüncesi ile onun kendisine vermiş olduğu coşku ve vecd olmuştur. Hatta Yûnus, umman mesabesinde olan bu tasavvuf düşüncesini basit ve derin tek bir mısra ile ifade edebilme gücü ve yetkinliğini bile göstermiştir. Bu da, onun kullandığı kelimelere, söylemeyi isteyip de söyleyemediği anlamları gizleme imkânı vermiştir.

Diğer taraftan Yûnus Emre, izinden gittiği Ahmed-i Yesevî’nin Türkistân’da İslâm’ın ve tasavvufun en karmaşık ve zor meselelerini, halkın anlayabileceği bir dille ve algılayabileceği bir seviyede ifade etme başarısını, onun usta bir manevî öğrencisi olarak Anadolu’da göstermiştir. Nitekim O, özellikle tasavvufî şiirlerde çokça kullanılan, Fars ve Arap asıllı şairler tarafından oluşturulup Türk asıllı şairlerin de gelişmesine katkıda bulunduğu, Arapça ve Farsça kelime ve kavramları Türkçeleştirerek “Türk Tasavvuf lügatini” inşa etmiştir. Hiç şüphesiz Yûnus Emre’nin gösterdiği bu kabiliyet, aynı zamanda Türkçenin sahip olduğu ve bünyesinde barındırdığı kabiliyettir. Türk ruhunun, inancının, hissiyatının, anlayışının, duyarlılığının ve düşüncesinin

yansıtıldığı şiirlerinde görülen sadelik, basitlik, tabiiyet ve samimilik, tıpkı Ahmed-i Yesevî gibi Yûnus’un da kendi cemiyetini ne kadar derinden tanıdığını göstermektedir. Bir tasavvuf erbabının kendi kültürüne nüfuzu, cemiyet hayatındaki birliğin, beraberliğin ve en önemlisi millî ve yerli olmanın da şartıdır. Nitekim Yûnus Emre, Ahmed-i Yesevî’nin tesis ettiği Türk tasavvuf geleneğinin önemli bir temsilcisidir. Başta hoşgörü olmak üzere, insan aklının ve duygusunun özünü dile getiren bu yorum, günümüz Türklerinin kayıp mirasıdır. Millî birliğimizin ve beraberliğimizin temini, geleceğe güvenle bakmamızın yolu bu kayıp mirası yeniden keşfedip onunla kucaklaşmakta gizlidir.

Yûnus Emre, vatan edinilen Anadolu topraklarından yükselen bütün iyiliklerin, güzelliklerin, hoşlukların, acıların, ıstırapların, üzüntülerin, heyecanların ruh, renk, koku ve seslerini Türk halkının diliyle ve konuşma üslûbuyla birleştirmiş; ifade etmiş ve Türkçeye görülmedik bir ahenk, ses ve şiiriyet, içinde bulunduğu irfanî neşveyle de Türk şiirine kalıcı bir lirizm kazandırmıştır. Yûnus Emre, vahdet-i vücud gibi anlaşılması ve algılanması zor ve girift konuları ifade ederken bile, Türkçeyi öylesine rahat ve ustaca kullanmıştır ki, o sisli perdeleri aralayıp anlaşılır bir tarzda Türkçeyi halkla buluşturmayı başarmıştır. Bir önceki kuşaktan İbn Arabî’nin Arapça, Mevlânâ’nın Farsçayla dillendirdiğini, o Türkçeye hiç zorlanmadan rahat ve mükemmel bir şekilde ifade etmiştir. Yûnus Emre, özellikle bu hüviyetiyle Anadolu’da vücut bulan klasik şiirimizin hem kelime hazinesinin oluşumu ile bu kelimelere yeni anlamların yüklenmesinde hem de muhteva ve anlam dünyası yönünden oluşum evresinde önemli bir yere ve konuma sahip olmuştur.

Yûnus Emre’nin sade ve külfetsiz olan şiir dilinin, ekseriyetle Anadolu halkının o dönemlerde kullandığı kelimelerden oluşması dikkat çekmektedir. Nitekim İ. Hulusi Güngör’ün yaptığı araştırmaya göre Yûnus Emre’nin Dîvân’ında kullandığı 20.275 kelimenin 12.926 tanesi Türkçedir. Bu araştırma, Peyami Safa’nın değerlendirmesiyle “geçmişin,

gelenin ve geleceğin” şairi olan Yûnus’un, söz konusu kelimeleri, bizzat halkın yaşam alanlarından ve çevrelerinden seçtiğini; şiirlerinde görüldüğü üzere deyim ve atasözlerini de ihmal etmediğini ortaya koymuştur. Bu tavrın gösterilmesindeki en önemli etkenlerden biri hiç şüphesiz okuma yazma bilmeyen müslüman Türklerin inanç ve iman dünyasını inşa etme endişesidir. Bu da onun, içerisinden çıktığı Anadolu halkını esas aldığı, halk adamı olduğunu, halkla hemhal olmaya gayret gösterdiğini ve halka ulaşmaya çalıştığını göstermektedir. Ancak şunu belirtelim ki, Yûnus Emre’nin rahat ve ustaca kullandığı, söylenmesi çok kolay ve basit olarak algılanan, Türkçe pek çok beyti ve mısraı birer “sehl-i mümteni” örneği olan şiirlerinin, anlaşılması zor olup açıklanmaya ve tahlil edilmeye ihtiyacı vardır. Hele günümüz insanı için bu bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Kendisinden önce Ahmed-i Yesevî, sonra Alî Şir Nevâî, Türkistân’da yazmış oldukları Türkçe şiirlerle, bir taraftan Türk dilinin gelişmesi ve edebî bir dil olmasına büyük katkı sağlamışlar, diğer taraftan Türk milletinin gönlünü fethedip sevgisini kazanarak onları birleştirip tek millet hâline getirmişlerdir. İşte Yûnus Emre, yazdığı Türkçe şiirlerle aynı hüviyeti Anadolu’da gerçekleştiren çağını aşmış eşsiz bir sanatkârdır.

Şeyhi Tabduk Emre’nin dergâhına eğri bir odunu bile uygun görmeyen ve doğruluğu şiar edinen Yûnus, sahip olduğu bütün bu özellikleriyle de diğer Yûnuslardan ayrılarak “Bizim Yûnus” olma hüviyetini kazanmıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar’ın tespitleriyle de Bizim Yûnus; “Türkçenin kapısıdır”.

ANADOLU'DAN UZAYA: UZAYDAKİ TÜRK GÖZLERİ

 Prof. Dr. Hüseyin Oğuz ÇOBAN*

Türklerin Anadolu'dan uzaya uzanan teknolojisinin gelişiminde eski Türk bilginlerinin, mucitlerinin tecrübe ve bilgi birikiminin yanında çalışkan ve yaratıcı bir dürtüyle ortaya çıkan geniş bir hayal gücünün etkisi vardır. Evliya Çelebi'nin "Seyahatname"sinde Osmanlı İmparatorluğu döneminde, 1600 yılının ilk yarısında, kanat takarak uçmayı başardığı söylenen Hezârfen Ahmed Çelebi ve barut macunundan hazırlanmış fişekler vasıtasıyla uçuş denemeleri yapan Lagâri Hasan Çelebi anlatılır. Türkiye Cumhuriyeti döneminde, cumhuriyetin ilk yıllarında ilk Türk uçağını tasarlayan ve uçuran Vecihi Hürkuş ismi öne çıkar. 1925 yılında kurulan Türk Tayyare

Cemiyeti, 1935 yılında bugünkü adıyla Türk Hava Kurumu olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Yine 1925 yılında Tayyare ve Motor Türk Anonim Şirketi (TOMTAŞ) kurulmuş ve 1926 yılında açılan TOMTAŞ uçak fabrikası daha sonra Kayseri uçak fabrikası adını almış ancak 1950'li yıllarda üretimine son vermek zorunda bırakılmıştır. Nuri Demirağ Türk havacılık tarihinin önemli isimlerinden biridir. Kurtuluş Savaşı mücadelemizde Müdâfaa-i Hukuk Cemiyetinde aktif rol almış ve sonrasında İstanbul'da bir uçak fabrikası ve Gök Okulu kurmuştur. Ne yazık ki, bu uçak fabrikası da 1950'li yıllarda kapatılmıştır.

* Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Orman Fakültesi

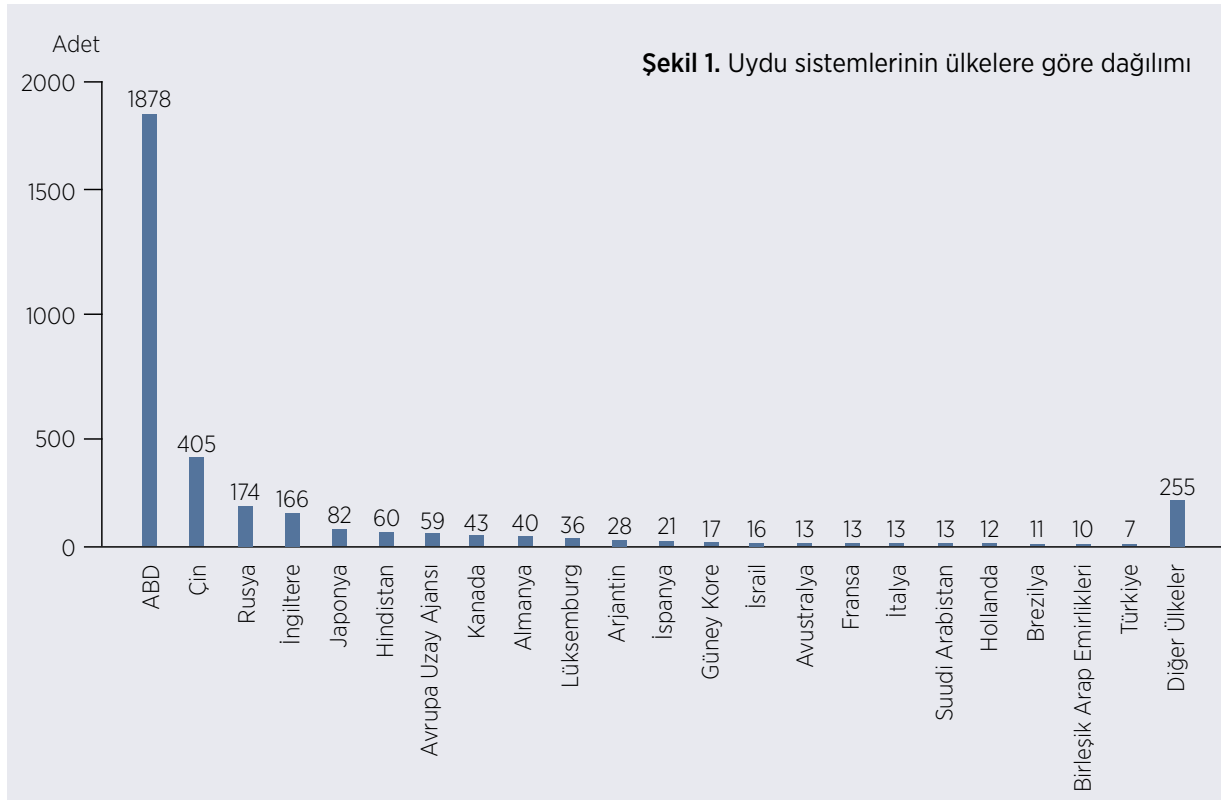
** Bu makale, Turkish Journal of Forestry dergisinin 17(1). sayısında yayınlanan "Türkiye'nin yer gözlem uydu sistemleri ve ormancılık uygulamalarında kullanılabilirliği" başlıklı makaleden türetilmiştir.

21. yüzyılın ilk çeyreğine geldiğimizde, 70 ülkenin uzaya yapay uydu göndermiş olduğunu görüyoruz. Uzaya uydu gönderme hayalleri çok uzun yıllar öncesine uzansa da bunun gerçekleşmesi için ilk adımlar, Uluslararası Bilim Konseyi'nin 1952 yılında aldığı bir kararla atılmıştır. Bu kararda, güneş aktivitelerinin en yüksek noktaya ulaşacağı zamanın öncesindeki 1 Temmuz 1957 ve 31 Aralık 1958 tarih aralığı Uluslararası Jeofizik Yılı (UJY) olarak belirlenmiştir. Bu kararın ardından, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) uzay çalışmalarını hızlandırmış ve Beyaz Saray 1955 yılının ortalarında UJY içinde bir uydunun dünya üzerindeki yörüngesine fırlatılacağını duyurmuştur. Ancak henüz UJY'nin başlarında, ABD'yi şaşırtan bir gelişme yaşanacaktı. Ruslar, UJY'nin ilk çeyreğinde ve Bolşevik Devrimi (Ekim Devrimi)'nin 40. yıldönümünde Rusça'da yoldaş anlamına gelen Sputnik adını verdikleri uyduyu yörüngeye oturtmayı başarmışlardı. 4 Ekim 1957 yılında uzaya gönderilen Sputnik 1, bilim kurguyu ve uzaya çıkma hayallerini gerçeğe dönüştüren dünyanın ilk yapay uydusu olmuştur.

Ruslar 83.6 kg ağırlığındaki Sputnik-1 uydusunun hemen ardından, 30 gün sonra, 3 Kasım 1957'de yaklaşık yarım tona ulaşan ağırlığa sahip Sputnik-2 uydusunu da dünya yörüngesine başarıyla göndermişlerdi. Sputnik-2 uzaya gönderilen ikinci yapay uydu olma özelliğinin yanı sıra Rusça'da "Çılgırtkan" anlamına gelen Terrier cinsi Laika adlı bir köpek yolcu taşımaktaydı.

ABD Rusya'nın uzaya gönderdiği uydulara karşı cevabını 31 Ocak 1958 günü fırlatılan ve ABD'nin ilk uydusu olan Explorer 1 ile verebilmiştir. Kâşif anlamına gelen ve sadece 14 kg ağırlığındaki bu uydu, taşıdığı kozmik ışın detektörünün yapmış olduğu ölçümler sonucunda, dünya yörüngesinde Van Allen Kuşakları olarak anılan radyasyon kuşaklarının varlığını kanıtlamıştır.

Sputnik ve Explorer uydu sistemleri ile 1950'li yıllarda başlayan uzay yarışı günümüzde büyük bir hızla devam etmektedir. 2021 yılının ocak ayı itibarıyla 70 ülkenin toplam 3372 uydusu dünya üzerin-

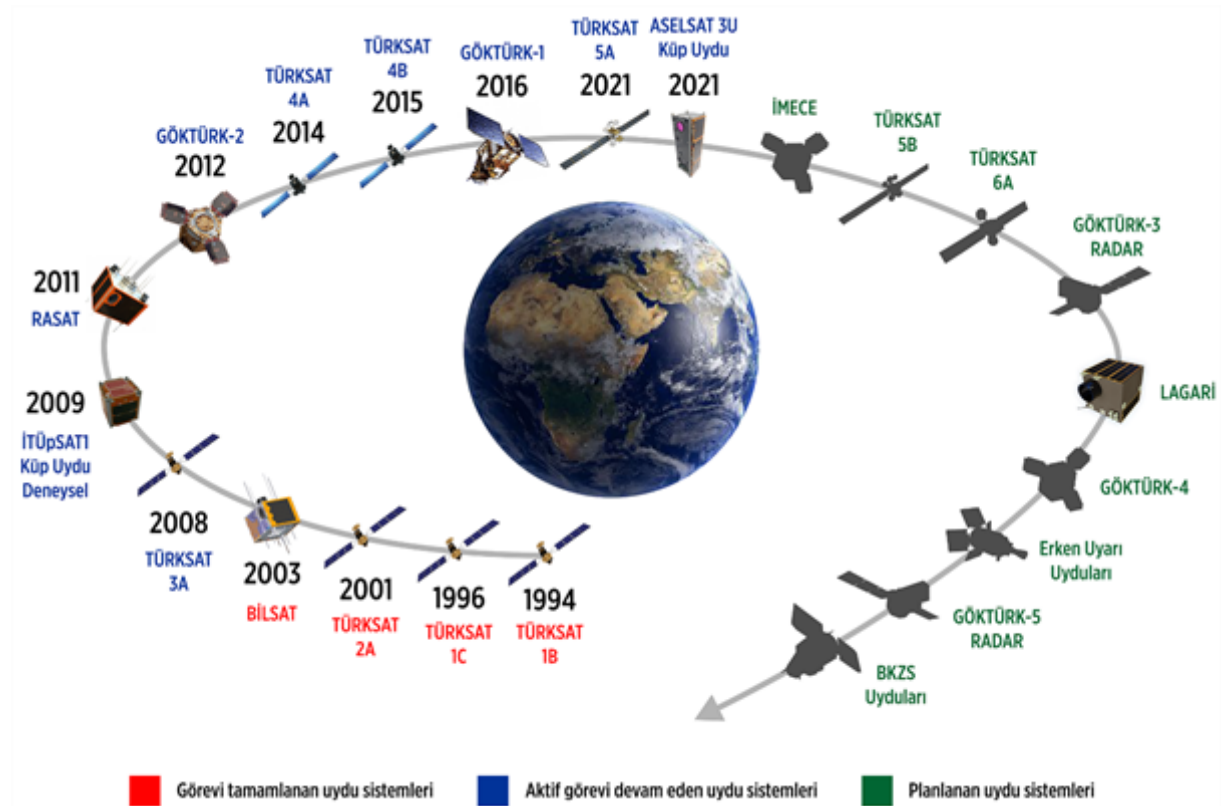

deki yörüngesinde aktif olarak görev yapmaktadır (Şekil 1). İletişim başta olmak üzere farklı amaçları olan bu uydu sistemlerinin yaklaşık %55'i ABD'ye aittir. Türkiye'nin üç iletişim uydusu ve bir yer gözlem uydusu görevini tamamlamıştır. Halen 4 iletişim uydusu ve 3 yer gözlem uydusu aktif olarak yörüngelerindeki görevlerine devam etmektedir.

Türkiye'nin uzayda var olma düşüncesi, 1960'lı yılların sonlarında belirginleşmektedir. Ancak, o dönemde uydulardan öncelikli olarak iletişim amaçlı olarak yararlanılması düşünülüyordu. 1995 yılında Bilgi Teknolojileri Araştırma Enstitüsü (BİLTEN) adını alan Bilgi Teknolojileri ve Elektronik Araştırma Enstitüsü'nün 1985 yılında kurulması, uydu teknolojilerine sahip olma isteğini keskinleştirmiş ve çalışmaların ilk temelleri atılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda, 2003 yılında BİLSAT projesi ile yer gözlem uydu teknolojisinde başarılı bir adım atılmıştır. BİLTEN 2006 yılında uzay Teknolojileri

Araştırma Enstitüsü (TÜBİTAK UZAY) adını almış ve uydu sistemleri ile ilgili çalışmaların planlanması ve yönetilmesi sorumluluğunu üstlenmiştir. Bilsat Projesi'nden kazanılan tecrübelerle Türkiye'de tasarlanıp üretilen ilk yer gözlem uydusu olan Rasat, 2011 yılında başarıyla uzaya gönderilmiştir. 2012 yılı sonlarında, yüksek yersel çözünürlüğe sahip Göktürk-2 ve 2016 yılında da Göktürk-1 uyduları yörüngelerine oturtulmuştur. Bu gelişmelerle birlikte Türkiye, yer gözlem uydu sistemlerinde dünyada belirli bir seviyeye yükselmiş bulunmaktadır.

İlk iletişim uydumuz TÜRKSAT-1B 1994 yılında, ardından TÜRKSAT-1C (1996) ve TÜRKSAT-2A (2001) fırlatılmış ve görevlerini başarıyla tamamlamışlardır. TÜRKSAT-3A (2008), TÜRKSAT-4A (2014), TÜRKSAT-4B (2015) ve TÜRKSAT-5A (2021) iletişim uyduları yörüngelerindeki görevlerine devam etmektedir. Gelecek iletişim uydu sistemlerimizi Şekil 2'de görebilirsiniz.

Şekil 2. Türkiye'nin uydu sistemleri

BİLSAT UYDUSU

Türkiye'nin ilk yapay yer gözlem uydusudur. Bilsat projesinin amacı, hedefleri uydu tasarımı, üretimi, fırlatılması, işletilmesi, alt yapı ihtiyaçlarının belirlenmesi, yer istasyonlarının kurulması ve kullanımı gibi aşamaların öğrenilmesiydi. Ayrıca, teknik personelin uzmanlaşmasının sağlanması ve milli uydu teknolojileri konusunda operasyonel bilgi sağlanması da beklentiler arasındaydı. Böylece üniversite ve yerli sanayinin süreçlere dahil edilmesiyle gerekli yazılım ve donanım ihtiyaçlarının baştan sona öz kaynaklar kullanılarak yapılabilmesinin temelleri atılmıştı. Bilsat projesi ile ilgili çalışmalar 2001 yılında başlatılmış ve uydu 27 Eylül 2003 günü Rusya'nın Plesetsk Kosmodrome üssünden uzaya fırlatılmıştır. 12.6 m yersel çözünürlükte pankromatik ve 27.6 m yersel çözünürlükte kırmızı, yeşil, mavi ve yakın kızılötesi toplam beş kamerası, GPS (Global Positioning System- Küresel Konumlama Sistemi), GPS konum kaydedici, konum kontrol sistemi ve itki sistemi taşıyan uydu, TÜBİTAK UZAY tarafından geliştirilen Çoban ve Gezgin adlı iki yararlı yükü de taşımaktaydı. Çoban, 8 bantlı ve 120 m yersel çözünürlüğe sahip çok bantlı bir görüntüleyici, Gezgin ise Jpeg2000 algoritmasını kullanarak yüksek hızlı çok bantlı görüntü sıkıştırması yapan bir görüntü işlemcisiydi. Bilsat uydusunun aktif görevi planlanandan önce, 2006 yılının ağustos ayında sona ermiş olsa da, bu proje Türkiye'deki uzay çalışmalarında çok önemli tecrübelerin ve gözlemlerin elde edilmesini sağlamıştır.

RASAT UYDUSU

Rasat uydusu Türkiye'de tasarlanıp üretilen ilk yer gözlem uydusudur. TÜBİTAK UZAY öncülüğünde 2006 yılında ilk adımları atılan uydu, 17 Ağustos 2011 günü Rusya'nın Yasny üssünden uzaya fırlatılmıştır. Bilsat uydusunda kazanılan bilgi ve tecrübeler Rasat uydusunun üretim ve işletim aşamalarında kullanılmıştır. Rasat projesi ile daha çok sayıda teknik elemanın uzmanlaşması sağlanmıştır. Ayrıca uydu sistemlerinde kullanılacak yazılım ve

donanımın milli kaynaklar dahilinde temini ve geliştirilmesi mümkün olmuştur. Böylece uzay çalışmaları ile ilgili yazılım ve donanım olanaklarının yanı sıra insan kaynakları açısından da bir kronoloji oluşmuştur. Rasat uydusu 7.5 m yersel çözünürlükte pankromatik ve 15 m çözünürlükte mavi, yeşil ve kırmızı toplam dört kamerası, GPS ve diğer elektronik sistemlerin yanında TÜBİTAK UZAY tarafından geliştirilen Bilge, Gezgin-2 ve T-reks olarak adlandırılan üç yararlı yükü de taşımaktaydı.

TÜBİTAK UZAY'ın yürüttüğü Uydu Görüntü İşleme Merkezi ve Geoportal Oluşturma Projesi, Rasat uydu görüntülerinin kamu kuruluşları ve üniversitelerle paylaşılmasını sağlamıştır. Radyometrik ve geometrik düzeltme işlemleri yapılan Rasat uydu görüntüleri "<https://www.gezgin.gov.tr>" adresinden indirilebilmektedir.

GÖKTÜRK-2 UYDUSU

Türkiye'nin üçüncü nesil yer gözlem uydusu Göktürk-2, T.C. Milli Savunma Bakanlığı, TÜBİTAK ve Türk Havacılık ve Uzay Sanayi A.Ş. (TUSAŞ)-TÜBİTAK UZAY iş ortaklığı arasında 1 Mayıs 2007'de yürürlüğe giren sözleşme ile desteklenmiştir. Ülkeimizin ilk yüksek yersel çözünürlüklü uydusu olan Göktürk-2, 18 Aralık 2012 günü Çin'in Jiuguan üssünden uzaya fırlatılmıştır. Göktürk-2'nin tasarımı, üretimi ve test süreçleri için gerekli tüm teknik işlemler milli olanaklar kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Göktürk-2 projesi ile uzay ve uydu sistemlerine yönelik elde edilmiş operasyonel bilgi ve tecrübenin iyileştirilmesi, yazılım ve donanım teknolojisinin geliştirilmesi, uzman insan gücünün yetiştirilmesi, geliştirilmesi ve sayısının artırılması, uzay teknolojilerinde kullanılacak alt yapının geliştirilmesi, kamu kurum ve kuruluşlarının gözlem ve araştırma ihtiyaçlarının öz kaynaklarımızla giderilmesi hedeflenmiştir.

Bilsat ve Rasat uydu sistemlerinde kazanılan tecrübe sonucunda üretilen Göktürk-2 üzerinde Kuzgun adı verilen bir deneysel kamera bulunmaktadır. Kuzgun, 20 m yersel çözünürlükte ve 15 km

genişliğinde görüntü alma yeteneğine sahip olup elektromanyetik spektrumun kısa dalga kızılötesi (SWIR) kesimindeki 0.8-1.7 µm aralığında algılama yapabilmektedir. Bilge ana uçuş bilgisayarı olarak görev yaparken Bilge Router 0 ve Bilge Router 1 isimli modüller hem veri depolama hem de X-Bant verici aracılığıyla veri transferi görevlerini gerçekleştirmektedir. Gezgin-2 modülü elde edilen görüntülerin Jpeg2000 algoritması kullanılarak sıkıştırılması ile görevlidir. Göktürk-2 uydusunun 2.5 m yersel çözünürlükte pankromatik ve 5 m yersel çözünürlükte mavi, yeşil, kırmızı ve yakın kızılötesi kameraları bulunmaktadır.

GÖKTÜRK-1 UYDUSU

Türkiye'nin çok yüksek yersel çözünürlüklü yer gözlem uydusu Göktürk-1 projesi, T.C. Millî Savunma Bakanlığı, Savunma Sanayii Başkanlığı ile İtalyan Telespazio şirketi arasında 13 Temmuz 2009 tarihinde imzalanmıştır. Türk Uçak Sanayii Anonim Ortaklığı (TUSAŞ), ASELSAN, ROKETSAN ve TÜBİTAK desteğiyle üretilen Göktürk-1 uydusu 5 Aralık 2016'da 16.51'de Fransız Guyanası'ndaki Kourou Fırlatma Merkezi'nden fırlatılarak yörüngesine oturtulmuştur. 0.5 m yersel çözünürlükte pankromatik ve 2 m yersel çözünürlükte mavi, yeşil, kırmızı ve kızılötesi kameraları bulunan Göktürk-1, Hava Kuvvetleri Komutanlığı emrindeki görevine devam etmektedir.

Uydu sistemlerinin ülkemizin öz kaynaklarıyla tasarlanması, üretilmesi, işletilmesi ve yönetimi ekonomik ve stratejik açıdan ciddi derecede önemlidir. Bu yaklaşımın, uydu alt yapı tesislerinin kurulması, yazılım imkân ve yeteneklerinin geliştirilmesi, donanımların tasarımı ve üretilmesi, uzman personelin yetiştirilmesi, farklı meslek disiplinleri için çalışma objesi ve görevleri itibarıyla uzaktan algılama veri ve tekniklerinden, özellikle uydu görüntülerinden yararlanılması kaçınılmaz olanlara veri temininde hızlı, dinamik ve ekonomik çözümler üretilmesi açısından da yadsınamaz yararları bulunmaktadır. Bu doğrultuda uydu teknolojilerindeki gelişmenin

ve planlanan çalışmaların devam ettirilmesinin gerekli olduğunu vurgulamak istiyorum (Şekil 2).

Millî uydu sistemleri ve bunlardan elde edilen görüntülerle ilgili olarak, standart geometrik ve radyometrik düzeltmelerin yapılması, görüntü alımı-son kullanıcı arasındaki süreçlerde profesyonel yaklaşımın sağlanması, görüntü kimlik bilgilerinin (metadata) tanımlanması, görüntülerin ticari görüntü işleme yazılımları tarafından tanınırlığının sağlanması, geniş çaplı bilgi içeren internet sitelerinin hazırlanması, millî uydu sistemleri hakkında yazılı basın ve sosyal medyanın kullanılması ile farkındalık oluşturulmasının olumlu yansımaları olduğunu düşünüyorum. Türkiye'nin uzay yarışına devam edebilmesi ve gelişerek ilerleyebilmesi için; kazanılan bilgi ve tecrübeler ve uzman personel kalıcılaştırılmalı, bu alanda lider çalışmalar yapan kurumların kurumsal hafızası korunmalı, kurumsal kazanımlar sürdürülebilir olmalı, öz kaynakların kullanımına özen gösterilmeli, kararlı bir politika ile üniversitelerin ve ilgili kuruluşlarla sürekli iş birliği kurulmalıdır.

Türkiye'nin uzay ve havacılık bilimi ve teknolojilerine yönelik orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve yaklaşımlarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemleri ve kaynak kullanımını belirlemek ve gereken uygulamaları yapmak için 2018 yılında kurulan Türkiye Uzay Ajansı (TUA)'nın Türk gençleri ile yeni projelere adım adım ilerlemesini umuyorum.

"Göğe bak Ay'ı gör" sloganıyla açıklanan Türkiye'nin Millî Uzay Programı, Anadolu'da yaşayan Türkler için gökyüzünde, uzayda olma hayallerinin dizginlenemez olduğu anlamını taşımaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün "İstikbal göklerde, çünkü göklerini koruyamayan milletler yarınlardan asla emin olamazlar." deyişiyle başlayan çalışmaların meyveleri uzaydaki Türk gözleridir.

TÜRKİYE'DE KADINLARIN EĞİTİMİ

"Çevre Açısından Bir Analiz"

✍️ **Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK***

✍️ **Prof. Dr Arzu Meryem DEMİRKIRAN****

Türkiye son iki yüzyıldır iki makro hedefi gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bunlardan biri devletin bekasını güvence altına almak diğeri de ülkeyi geliştirerek milletin refah seviyesini yükseltmektir. Bu hedefler Türk İstiklal Harbi'nin Başkomutanı ve Cumhuriyet'in kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından ilelebet payidar olmak ve muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkmak olarak ifade edilmiştir. Sultan II. Mahmud (1808-1839) tarafından başlatılan ve haleflerinin himayesinde sürdürülen topyekûn yenileşme ve kalkınma politikaları; Batı emperyalizminin ardı arkası kesilmeyen saldırıları dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu'nu kurtarmaya yetmemiş ise de kadim imparatorluk

geleneğinin bu son temsilcisinin enkazı üzerinde Yeni Türk Devleti'nin kurulmasına imkân vermiştir. İnalçık'a göre bu olay, Türk devlet geleneğinin en önemli bileşenlerinden biri olan kök değerlerini kaybetmeksizin kendini yenileme kabiliyetinin eseridir (İnalçık, 1993, s. 425-430). Osmanlı Devleti Avrupa devletlerinin cephelerdeki üstünlüğünü kabullendiği XVIII. yüzyılın ikinci yarısında, askerî eğitimin yenileşmesini, bekası için olmazsa olmaz olarak görmüş ve üç çeyrek asır Batı tipi bir askerî eğitim sistemi kurmaya çalışmıştır. Fakat Sultan II. Mahmud söz konusu üstünlüğün topyekûn bir gelişmenin ürünü olduğunu idrak edip bir yandan modern askerî eğitim kurumlarını açarken diğeri

---

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi

** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi

yandan Batı tipi bir genel eğitim sisteminin kurulmasına yönelik çalışmaları başlatmıştır. Tanzimat devrinde kurulan bu sistem, Sultan II. Abdülhamid zamanında sürdürdüğü gelişimini (Shaw ve Shaw, II, 1983) II. Meşrutiyet devrinde tamamlamıştır (Ergün, 1996). Böylece yaklaşık bir asırda oluşan Batı tipi Osmanlı eğitim sistemi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ve gelişiminde hayati bir rol oynamıştır. Çünkü bu sistem hem bağımsız yeni bir Türk Devletini kuran kadroları yetiştirmiş (Ortaylı, 2013) hem de Cumhuriyet dönemi eğitim sistemi için sağlam bir temel oluşturmuştur.

Osmanlı modernleşme hareketi içinde bu çalışmanın konusu olan kadın eğitimi alanında kaydedilen gelişmelerin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Öyle ki Osmanlı İmparatorluğu'nun modernleşme süreci, genel hatlarıyla diğer çevre ülkeleri ve hatta birçok bakımdan merkez ülkelerinde yaşananlarla büyük benzerlikler arz etmektedir. Doğu'ya özgü olarak bilinen gelenek - modern çatışması gerçekte her yerde yaşanmıştır. Endüstri Devrimi'nin beşiği sayılan İngiltere ile son tarım imparatorluğu olan Osmanlı Devleti'nde eğitimin sekülerleşme tarihleri birbirine çok yakındır. İngiltere'de ilkökul eğitimi çok yaygın olduğu halde ancak bir kısmı, -Gramer Okulları- çok nitelikli eğitim veriyordu. İlkokulların çoğunluğu Osmanlı sıbyan mektepleri gibi formal eğitimin zayıf olduğu halk tarafından finanse edilen okullardı (Gregg, 1950). Bu kademedeki erkek - kız öğrenciler arasında herhangi bir fırsat eşitsizliğinden söz etmek mümkün değildi. Ama her iki ülkede ortaöğretimde bu denge erkekler lehine bozulacaktı. Zira ortaokul, özellikle de lise çağındaki kızlar iyi bir evlilik yapmalarını sağlayacak şekilde yetiştiriliyordu. Başka bir ifadeyle erkekler her alanda ihtiyaç duyulan nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılamak üzere yetiştirilirken kızlar birer anne adayı olarak hazırlanıyordu (Barnard, 1971). Fakat zamanla iki ülke ve/veya merkez ile çevre arasındaki benzerlikler azalmaya başladı. Merkez ülkelerinde kadın eğitimi, ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişmelerin doğurduğu iş gücü açığını kapatmak için okullandırılırken çevreyi oluşturan tarım ülkelerinde bu aşamaya Birinci Dünya Savaşı yıllarında gelinebilecekti. Bu

durum sanayileşmede gecikmiş Avrupa ülkeleri için de geçerliydi. Örneğin İtalya ile Osmanlı Türkiye'sinde kadın eğitiminin gelişmesi ve kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik hayata atılışları 1910'lu yıllarda gerçekleşmişti. Zira bu yıllar her iki ülke için erkeklerin savaşmak için cepheye giderken geride bıraktıkları iş alanlarını kadınların doldurduğu yıllardı.

Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı Devleti'nin tarihî, coğrafi ve kültürel varisi olarak benzer avantaj ve dezavantajlara sahiptir. Jeopolitik konumu, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri, uluslararası enerji ve ticaret yollarını kontrol etmesi vs. İmparatorluğun karşı karşıya kaldığı güvenlik sorunlarının benzerlerini bertaraf etmeye çalışan Türkiye, her alanda gelişimini sürdürmeye çalışmıştır. Cumhuriyet'in 100. Kuruluş Yıldönümü arifesinde söz konusu stratejik hedeflere ulaşma yolunda önemli bir mesafe almıştır. Öyle ki her geçen gün modernleşmenin en önemli sebep/sonuçları arasında yer alan sanayileşme ve kentleşme, demokratikleşme, çağdaş ulaşım ve haberleşme, sekülerleşme gibi alanlarda farklı seviyelerde de olsa gelişme kaydetmiştir. Cumhuriyet ilan edildiğinde yaklaşık %90 olan kırsal nüfus %20'nin altına inmiş; buna paralel olarak Gayri Safi Millî Hasıla (GSMH) içinde tarımın payı %9'a düşmüştür. Ekonomik gelişmeyi önceleyen politikaların sonunda 186 dünya ülkesi arasında 17'nci, OECD ülkeleri arasında ise 11'nci sıraya yükselmiştir (UNDP, 2019a). Türkiye 2019 yılında insani gelişme endeksi (İGE) sıralamasında 189 ülke arasında 59'uncu sıraya çıkarak ilk kez en yüksek insani gelişme kategorisindeki ülkeler arasına girmiştir (UNDP, 2019a). Bununla beraber, ekonomik gelişmişliğe göre 3,6 kat daha aşağıda bir konumda olması, ülkenin insani gelişim teması altında toplanan bazı alt endekslerde öngörülen hedeflere ulaşılmadığını göstermektedir. Söz konusu alt endeks alanlarından biri de eğitimidir (UNDP, 2019a). Fakat mevcut seviye tek başına güncel durumla ilgili değildir. Zira İGE eğitim boyutu hesaplanırken kız ve erkek çocuklarının ortalama öğrenim süresi ve 25 yaş ve üstü yetişkinler için ortalama öğrenim süresi esas alınmaktadır (UNDP, 2019b). Bu nedenle günümüz endekslerinin şekillenmesinde yarım asırlık ihmal ve yanlışların etkisi olduğu söyle-

nebilir. Öyle ki; 2019 yılı verilerine göre temel eğitim ve yükseköğretim kademelerinde kadın – erkek nüfuslarının okullaşma oranları birbirine denktir. Burada sorunlu eğitim kademesi ortaöğretimdir. Çünkü bu kademedeki kızların okullaşma oranı erkeklerden yaklaşık %10 daha düşüktür (MEB, 2019). Buna karşılık eğitim sistemindeki öğretmenlerin yarıdan fazlasının (%56) kadın olması da dikkate değerdir. Bu oran hem OECD hem de EU23 ülkeleri ortalamalarının üstündedir (OECD, 2019, s. 445). Yükseköğretimde öğretim üyelerinin %39'u kadındır. Daha da önemlisi Türkiye üniversitelerinde görev yapan kadın araştırma görevlilerinin oranı %51'dir (MEB, 2018-2019, s. 20). Bu tablo 15-20 yıl sonra Türkiye üniversitelerinde kadın öğretim üyesi oranının erkeklerinkinden yüksek olabileceğini düşündürmektedir.

Günümüzde kadın nüfusun okullaşmasını olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında ekonomik olanların oranı %38 iken uygun okul bulamadığı için öğrenime devam edemeyenlerin oranı yalnızca %4'tür (Özgen, Ufuk, 2020). Özellikle kırsal kesimde kız çocukların işgücünden daha fazla yararlanılması, erken evlilikler, okula geç başlama, kızların eğitimine ilişkin güdülenme eksikliği, eğitim maliyetinin yüksekliği, ataerkil değer yargıları ve bunlara bağlı olarak eğitimin geleceğe yönelik bir katkısının olmayacağı düşüncesi kız çocukların eğitimini olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), kızların eğitimini geliştirmek ve böylece İGE düzeyini yükseltmek için birtakım çalışmalar başlatmıştır. Örgüt 2019 yılında yayınladığı Küresel Eğitim İzleme Raporu | Cinsiyet Raporu'nda kızların okullaşmasını engelleyen/geciktiren faktörleri şöyle listelenmiştir:

1. Kızlar bazı sosyal normların etkisiyle eğitime erişimden yoksun bırakılmaktadır. Bu normlar kızların belli bir yaştan sonra okula devam etmesini güçleştirmektedir.
2. Ailelerde ataerkil kültür baskındır. Bu kültürde aileler eğitim için ayırabilecekleri sınırlı kaynakları

varsa bunu öncelikle erkek çocukları için kullanmakta, bu da kızların öğrenim sürelerini kısaltmaktadır.

3. Ayrıca kızlar erken evlilik, çocuk hamileliği, mevsimlik/çocuk işçilik gibi nedenlerle öğrenim hayatına son vermektedir.
4. Kimi yerlerde erkek öğretmenler olumsuz tutum ve davranışlarıyla kızların okulu terk etmelerine sebep olmaktadır.
5. Göçe maruz kalan kız çocuklarının aktif eğitim süreci sekteye uğramaktadır.
6. Kız/kadınların eğitimi konusundaki sorunlar siyasi iktidarlar tarafından bilinmektedir. Fakat değişime muhalif çevrelerin tepkisinden çekinerek inisiyatif almaktan kaçınmaktadırlar.

UNESCO yukarıda sözü edilen sorunları bertaraf etmek için birtakım faaliyetler yapmaktadır. Bunların en önemlisi; kırsal kesimde yaygın geleneksel kültürün hâkim olduğu küçük köylerde kız çocukların okullaşmasını teşvik edecek ve onlara muhtaç oldukları eğitimi verecek kadın öğretmenler yetiştirilmesini amaçlayan Kırsal Bölgeler İçin Kadın Öğretmen Yetiştirme Projesi idi. Proje kapsamında Malawi'de %70'i kadın 520 öğretmene hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim verildi. Bu öğretmenler daha önce planlandığı gibi kent merkezlerinden uzak, kızlarını erkek öğretmenlerin görev yaptığı okullarda okutmak istemeyen köylülerin yaşadığı yerlerde istihdam edilerek kız çocuklarının eğitime erişimini hızlandırdı. Bu öğretmenlerin gönderildikleri yerlerde uzun süre kalmalarını sağlamak için konut temini, ek ücret ödenmesi gibi önlemler alındı (UNESCO, 2019). Bu proje kızlara nitelikli ve sürdürülebilir bir eğitim götürme bakımından önemli bir işlev gördü. Böylece bir taraftan devletler, diğer taraftan uluslararası kuruluşlar ve STK'lar (NGO's) cinsiyet eşitsizliğine düşmeksizin herkes için eğitim hedefini 2030 yılına kadar gerçekleştirmek üzere çalışmaya devam etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti de üzerine düşen görevleri yapmayı sürdürecektir.

Kadın eğitimi meselesi ve buna dair çözüme yönelik teşebbüslerin yakın tarihte ele alındığı ülkeler arasında Türkiye'nin olmaması, kanaatimizce bu konudaki tarihi deneyiminin olumlu sonuçlarından biri sayılmalıdır. Gerçekten de Türkiye, Tanzimat'tan sonra kızların eğitimi konusunda ciddi gelişmeler kaydetmiştir. İstanbul Sultanahmet meydanında Cevri Kalfa İnas Rüştüyesi adı verilen ilk kız ortaokulunun açılışının (1859) üzerinden bir buçuk asırdan fazla zaman geçmiştir. Bu sürede Türkiye'de kızların eğitimi konusunda çok şey değişmiştir. Adı geçen okul hizmete girdiğinde kaydolan öğrenci sayısı iki elin parmaklarını geçmezken, 2018-2019 öğretim yılında ülkedeki ortaokul sayısı 17.019'a, bu okullarda öğrenim gören kız öğrenci sayısı ise 2.715.814'e çıkmıştır (MEB, 2018-2019, s. 20). Çok daha önemlisi bu sürede Türkiye'de kızlar, eğitim sisteminin her alan ve kademesinde erkeklerle eşit koşullarda eğitime erişim hakkına sahiptirler ve bu haklarını etkin bir biçimde kullanmaktadırlar.

Bugün Türkiye'de kadınların eğitimi alanında meydana gelen gelişmelerin tarihsel temellerini ve karakteristik özelliklerini ortaya koymaktır. Böylece Türkiye'nin izlediği eğitim politikaları üzerine isabetli analiz ve yorumlar yapmaya ve geleceğe dair çıkarımlarda bulunmaya katkıda bulunulması beklenmektedir.

Günümüzde kadın araştırmalarının hayli ilgi görmesi, dünyanın kayda değer bir bölümünde kadınların yaşam hakkı dahil temel hak ve özgürlüklerden mahrum olmaya devam etmeleriyle ilgilidir. Bu bağlamda Türkiye oldukça iyi durumdadır. Kadın eğitimi -bazı sorunlara rağmen- ülkenin dünya ölçeğinde en iyi olduğu alanlardan biridir. Hiç şüphesiz bu tablonun oluşmasında Türkiye'nin kadın eğitimi alanındaki 160 yıllık birikimi önemli bir rol oynamıştır.

Bu önemi dolayısıyla Türkiye kadın eğitimi tarihi birçok araştırmada ele alınmıştır. Son çeyrek yüzyıla kadar bu çalışmalar büyük ölçüde literatür taraması modelinde yapılmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren Öztürk (Öztürk, 1996; 2005), Tümer - Erdem

(Tümer-Erdem, 2013) ve Nurdogan Demirkıran (Nurdoğan, 2016) arşiv belgeleri de dahil birinci el kaynakları kullandıkları araştırmalarla kadın eğitimi literatürüne katkı yapmışlardır. Tümer - Erdem yüksek lisans ve doktora tezlerinde doğrudan Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadın eğitimini incelerken, Öztürk (1996, 2005) kadın öğretmen yetiştirme, Nurdoğan ise temel eğitimde kadın eğitimini tetkik etmiştir. Keza Öztürk başka araştırmalarında da kadın eğitimi tarihine eğilmektedir (Öztürk, 1990, 1992, 1993a, 1999a, 1999b, 2000a, 2000b, 2008).

Ayrıca dünyada tarih yazımında post modern yaklaşımlar da bir hayli ilgi görmeye başlamıştır. Bu yaklaşımlar tarih yazımını pozitif bilimlerdeki gibi tüm değişkenlerin kontrol altına alınabildiği bir akademik disiplin haline getirmeyi amaçlayan modern tarihçi geleneğe karşı çıkarak, tarihciliği geçmiş olayları çoklu bir bakış açısıyla anlama çabası olarak görür. Bilginin birey-çevre etkileşimi sürecinde şekillenen öznel bir şey olduğunu savunan sosyal yapılandırmacı kuram post modern yaklaşımları destekler. Buna göre tarihçi bilgiyi inşa ederken yaşamı boyunca etkileşim içinde bulunduğu sosyal, kültürel, politik vs. çevrenin etkisiyle şekillenen zihin şemasını kullanır. Bu çevre değiştikçe zihne gelen yeni bilgiyle etkileşime girerek onun yeniden şekillenmesini sağlayan zihin şemaları da değişir. Tarihsel bilgiyi inşa ederken kullanılan zihin şemasının çevre etkisiyle değişebilir olması, araştırmacının tarihsel bilgiyi her gün artan oranda yeniden üretmesini sağlar. Bu tarihsel bilginin öznelliğini arttırırken nesnelliğini de tartışmaya açar. Bütün bunlardan hareketle Edward Carr, 'Tarih nedir?' sorusunu "Tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı iletişim süreci, bugün ile dün arasında bitmez bir diyalog" olarak tanımlar (Carr, 1991). Bu tanım bize bir tarihi sürece farklı zamanlarda yeni yöntem ve belgeleri kullanarak tekrar bakmak gerektiğini düşündürmektedir. "Türkiye'deki Kadın Eğitimi Çevre Açısından Bir Analiz" başlıklı çalışma bu düşüncenin bir ürünü olup bir dizi makaleye giriş niteliğindedir.

* Örneğin on yılı aşkın uzun bir savaş döneminde koca bir imparatorluğu kaybeden bir milletin mensubu olarak Fuat Köprülü'nün bu döneme ilişkin değerlendirmeleri, çağdaşı İngiliz tarihçi Arnold Toynbee'nin yazdıkları bir yana, son-raki dönemlerde kendi yazdıklarıyla da farklılıklar gösterir. Kaldı ki Toynbee de savaş sırası ve sonrasında Türklerle ilgili olarak farklı yaklaşımlar sergilemiştir.

Kaynakça

- Barnard, H. C. (1971). A History of English Education. London: University of London Press Ltd.
- Carr, Edward H. (1991). Tarih Nedir. İstanbul: İletişim Yay.
- Ergün, Mustafa (1996). II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914). Ankara: Ocak Yay.
- Gregg, Pauline (1950). A Social and Economic History of Britain, 1760-1950, London 1950.
- Nurdoğan, Arzu M. (2016). Osmanlı Modernleşme Sürecinde İlköğretim (1869-1914). İstanbul: Çamlıca Yay.
- Ortaylı, İlber (2013). İlber Ortaylı Seyahatnamesi. İstanbul: Timaş Yay.
- Öztürk, Cemil (2000). The Emergence of Modern Education in the Ottoman Empire (1776 – 1876), The Education in the Balkans: From the Enlightenment to the Founding of Nation States, Balkan Society for Pedagogy and Education, Thessaloniki, s. 89-108.
- Öztürk, Cemil (2007). Osmanlılar: Eğitim ve Eğitim Kurumları, TDVİA, 33, İstanbul, s. 565-568.
- Öztürk, Cemil (1999a). Osmanlı'da Bir Meslekî Eğitim ve Çocuk Esirgeme Kurumu: Dârülhayr-ı Âlî (1903 – 1909)", International Congress on Learning and Education in the Ottoman World, IRCICA, Türk Bilim Tarihi Kurumu, Türk Tarih Kurumu, İstanbul 12 – 14 April.
- Öztürk, Cemil (1999b). Islahhâne, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 19, İstanbul, s. 190-191.
- Öztürk, Cemil (2000). İdadî, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 21, İstanbul, s. 464-466.
- Öztürk, Cemil (1993a). Dârülmuallimat, TDVİA, Cilt: 8, İstanbul, s. 549-550.
- Cemil Öztürk (1993b). Dârülmuallimin, TDVİA, Cilt: 8, İstanbul 2005, s. 551-552.
- Öztürk, Cemil (2008). Rüştîye, TDVİA, Cilt: 35, İstanbul 2008, s. 300-303.
- Öztürk, Cemil (1995). Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Doğuşu I: Islahhaneler, İstanbul Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi (Haz.). Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Armağanı içinde (431-433). İstanbul: Marmara Üniversitesi Yay.
- Öztürk, Cemil (1996). Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası. Ankara: TTK Yay.
- Öztürk, Cemil (2005). Türkiye'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar. İstanbul: MEB Yay.
- Öztürk, Cemil (2005). Üsküdar Kız Sanayi Mektebi, II. Üsküdar Sempozyumu (12-14 Mart 2004), İstanbul, 237-247.
- Shaw, Stanford, Shaw Ezel K. (1983). History of the Ottoman Empire and Modern Turkey: Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey 1808-1975. Cambridge: Cambridge University.
- Tümer Erdem, Yasemin (2013). II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi. Ankara: TTK. Yay.
- UNDP (2019a). Human Development Indices and Indicators: 2019 Statistical Update, <http://tr.undp.org> (09.04.2020)
- UNDP (2019b). İnsani Gelişme Raporu 2019 / 21. yüzyılda insani gelişmedeki eşitsizlikler 2019 İnsani Gelişme Rapo-ru'ndaki Ülkelerle İlgili Açıklama Notu, https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/hdr2019.html (13.06.2020)

ODTÜ Bilgeleş Kitlesele Açık Ders Projesi:

HERKESE AÇIK DERSLER İLE TOPLUM ÜNİVERSİTESİ OLMAK

 Prof. Dr. Kürşat ÇAĞILTAY*

Uzaktan eğitime ve açık öğrenme kaynaklarına yönelik dünyada pek çok girişim olmasına rağmen, ülkemizde henüz Kitlesele (toplumun tümüne yönelik), Açık (ücretsiz), Çevrim-içi (İnternet üzerinden) Derslerin (KAÇD) yaygınlaştığını söylemek mümkün değildir. KAÇD katılımcıları özellikle de yetişkinler, öğrenme ihtiyaçlarının çok daha çabuk değişebildiği bir dünyada yaşamaktadır. Bu ihtiyaçların da mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde giderilmesi yönünde beklentiler de artmaktadır. Bu bağlamda, pek çok kişi KAÇD'leri formal eğitim ortamları dışında etkili bir eğitim çözümü olarak görmektedir.

Uluslararası alan yazınında Massive Open Online Courses (MOOCs) olarak tanımlanan Kitlesele Açık Çevrimiçi Dersleri (KAÇD) yurt dışında EdX, Coursera, Futurelearn, KhanAcademy, Udacity, Udemy, Alison gibi birçok popüler KAÇD/MOOC Portalı örneğinde görmektediriz. KAÇD/MOOC'lar genel olarak herkese açık, dünyanın her yerinden ulaşılabilen, ücretsiz ve çevrim içi dersler olarak tanımlanabilirler. Çoğunlukla, videoların, yazılı materyallerin, sınavların, ödevlerin, tartışmaların vb. ders bileşenlerinin bir araya getirilmesiyle oluşmuşlardır. Özellikle gelişmiş ülkelerin yüksek öğretim kurumları tarafından ilgi gösterilen KAÇD/MOOC ile kitlesele ve ücretsiz eğitim mümkün olmaktadır.

---

* Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi (ODTUZEM) Başkanı
Görsel İşitsel Sistemler Araştırma ve Uygulama Merkezi (GISAM) Başkanı
ODTÜ, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) tarafından, topluma hizmet çalışmaları kapsamında geliştirilen ve Türkiye'nin en büyük MOOC altyapısı olan Bilişimle Gelişen İş Dünyası-Bilgeış (bilgeis.net) eğitim projesi üzerinden 120 adet Türkçe ders, ücretsiz ve herkese açık şekilde sunulmaktadır. Mart 2021 tarihinde tüm Türkiye ve yurtdışından 270.000'den fazla kullanıcı Bilgeış'e kayıtlı bulunmakta ve her gün yaklaşık 100 kişi sisteme kayıt yapmaktadır.

2006-2010 Bilgi Toplumu Strateji ve Eylem Planında öncelikli alanlardan biri olan iş dünyasında Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) entegrasyonu, 2014-2018 Bilgi Toplumu Strateji ve Eylem Taslak Planında %71,7 oranına ulaşmış ancak tam başarı sağlanamadığı belirtilmişti. 10. Kalkınma Planında da BİT, bilgi toplumuna geçiş, büyüme ve istihdamı destekleyen araç olarak ele alınmıştı. Özellikle KOBİ'lerin üretkenlik ve etkinliği için kaldıraç olarak işaret edilmiştir. BİT'in sektörlere yayılımı 2014-2018 Bilgi Toplumu Strateji ve Eylem Taslak Planının hedeflerinden biridir ve bu çerçevede iş tanımlarında ve iş gücü ihtiyaçlarında değişikliğe sebep olacağına altı çizilmiştir. OECD raporlarına göre de 2010 yılında Türkiye'deki BİT ile geliştirilmiş olan işlerde istihdam oranları diğer ülkelere

göre düşüktür. Ayrıca, Avrupa Dijital Gündem – Avrupa 2020 dokümanlarına göre BİT sektöründe çalışacak kalifiye iş gücünün eksikliği bildirilmişti. Mesleki eğitim ve yeterlilikler konusunda yapılan çeşitli çalışmalarda da BİT temelli becerilerin sektörün beklentileri arasında uyumsuzluk olduğu ortaya konulmuştur. Bu raporlar ve belgeler çerçevesinde insan kaynağının geliştirilmesi için toplumda BİT kullanımının önemli olduğu göz önüne alınarak üniversitemizin “öğretim, araştırma ve toplum hizmetleri etkinliklerini evrensel standartlarda yürüterek, toplumumuzun ve insanlığın sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişimi için bilgiye ulaşmayı, üretmeyi, bilgiyi uygulamayı, yaymayı ve bu bilgilerle donatılmış bireyler yetiştirmeyi amaç edinme” misyonuna paralel olarak Bilgeış projesi tasarlanmış ve hayata geçirilmiştir.

BilgeışMOOC Portalı: Eğitimde “devrim” olarak nitelendirilen KAÇD'lerin ülkemizdeki örneklerinden birisi olan Bilgeış, Mart 2021 itibarıyla yaklaşık 270 bin kullanıcısı ve 80 bini aşkın tamamlanmış ders ile ülkemizin en büyük KAÇD portalı olmuştur. Bilgeış, “bilişimle gelişen iş dünyası” sloganıyla yola çıkmış, Avrupa Birliği ve Türkiye mali işbirliği kapsamındaki, finansal destekler ile Orta Doğu Teknik

Üniversitesi koordinatörlüğünde tasarlanıp geliştirilmiştir. BİT kullanarak KOBİ çalışanlarının ve mesleki kapasitelerinin artırılması, teknolojiye uyumu geliştirilmiş bir işgücü piyasası oluşturulmasına ve Türkiye’de hayat boyu öğrenmenin geliştirilmesine destek vermek hedefleriyle uygulanmaktadır. Bilgeş, profesyonel ekiplerce hazırlanmış 120 adet ücretsiz ders içeren, herkese açık bir çevrim içi eğitim platformudur. Her bir dersi başarıyla tamamlayanlara ODTÜ Rektörü imzalı ücretsiz sertifikalar verilmektedir. Kobiler dışında binlerce lise ve üniversite öğrencisi, öğretmenler, akademisyenler, çalışmayan bireyler, ev kadınları, engelli bireyler gibi pek çok kullanıcı grubu tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır.

Dersler, herkesin kullanıma açık ve ücretsiz olarak yayınlanmaktadır. BİT aracılığıyla mesleki gelişime katkı sağlayacak farklı konulardaki 120 adet dersin yer aldığı projede hazırlanan teknik ve sosyal beceri derslerinden bazıları şunlardır: Fotoğrafçılık Teknikleri, Drone Operatörlüğüne Giriş, Dijital Promosyon Materyalleri Hazırlama, Vitrin Tasarımı, App Inventor ile Mobil Programlamaya Giriş, İnternet’te Güvenliğinizi Arttırın, 3 Boyutlu Yazıcı Teknolojisine Giriş, İşiniz için Sosyal Medya, 3 Boyutlu Modellemeye Giriş, Çevrimiçi Reklamcılık, Proje Yönetimi Hakkında Temel Bilgiler, Zor İnsanlarla Baş Etme.

Yetişkinlerden oluşan hedef kitemizin çalışma hayatında olmaları sebebiyle öğrenmeye kısıtlı zaman ve kaynak ayırabilirler ve ihtiyaç duydukları becerilere hızlı şekilde ulaşarak günlük problemlerini çözmeleri gerekir. Materyaller görsel-işitsel açıdan zengin, etkileşimli, geri bildirimler ile desteklenen ve bireyselleştirilmiş ve minimalist öğretime uygun olarak tasarlanmış ve hazırlanmıştır. 3 boyutlu ortamlar, simülasyonlar, animasyonlar, etkileşimli videolar ve gerçek hayat örneklerine dayalı videolar gibi çeşitli materyaller geliştirilmiştir.

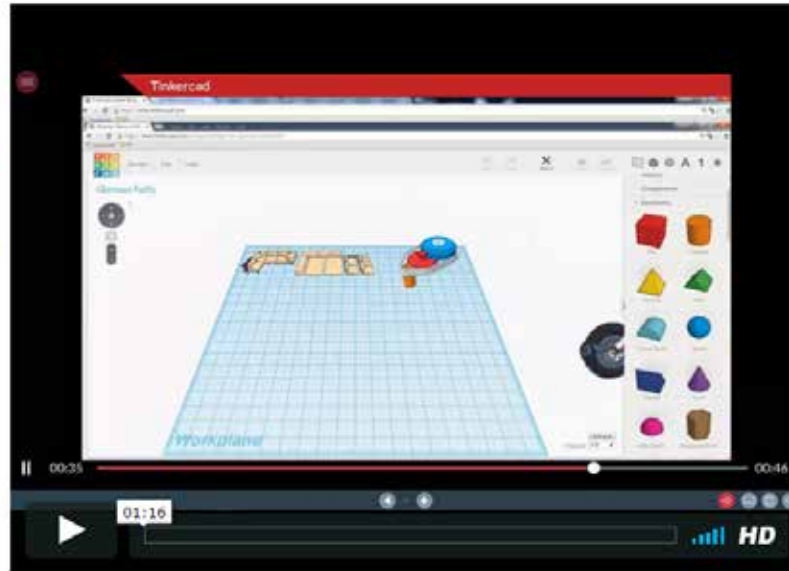
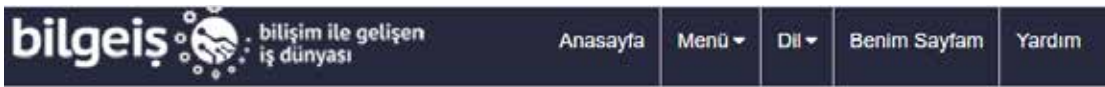
Projenin somut kazanımları:

- İşyerlerinde ve çalışma hayatında BİT kullanımının önemine yönelik farkındalık yaratma çalışmaları yapılmış ve farklı paydaşlarla iş dünyası-üniversite arası işbirliği sağlanarak, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin arttırılmıştır.
- İnsan kaynaklarına ilişkin yatırımların artırılması ile hedef grubun kariyer planları ile ilgili çalışmalarının sürdürülebilirliği desteklenmiştir.
- Proje sonuçları projenin sürdürülebilirliği açısından gelişmeler sürekli duyurulmaktadır.
- Proje kapsamında geliştirilen ve kurumumuz kaynakları ile sürdürülmekte olan Bilgeş e-öğrenme portalı tasarlanırken öncelikli hedef kitemiz olan işveren ve çalışanların karakteristikleri bilgisi çıkartılmıştır.
- **Etkili ve kaliteli 120 ders:** Bilgeş dersleri kısa sürede tamamlanabilen, çevrim içi asistanların desteğini içeren, Türkçe bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığı pek çok güncel konuda pratik ve güvenilir bilgi sunan yapısı ile oldukça dikkat çekmiş ve yalnızca ODTÜ’nün değil tüm Türkiye’nin projesi haline gelmiştir. Bir MOOC’un etkililiğini anlayabilmek için en önemli faktörler arasında kayıtlı öğrencilerin görüş ve tercihleri yer almaktadır. Kullanıcılardan toplanan geri bildirimler sonucunda kullanıcıların %99’u eğitimler beklentilerini karşıladı şeklinde dönüt vermektedir. Projenin yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve sürdürülebilmesi için odalar, dernekler, teknoloji geliştirme bölgeleri, üniversiteler ve kamu kurumlarıyla 40 adet işbirliği protokolü imzalanmıştır.

Ders Değerlendirme Sistemi: Bilgeş sistemindeki çevrim içi derslerde biçimlendirici ve özetleyici değerlendirmeler bulunmaktadır. Konu anlatımlarının içinde, öğrenmeyi pekiştirici, katılımcıların ders başarı notunu etkilemeyen alıştırma ve sorular ile biçimlendirici değerlendirme yapılmakta-

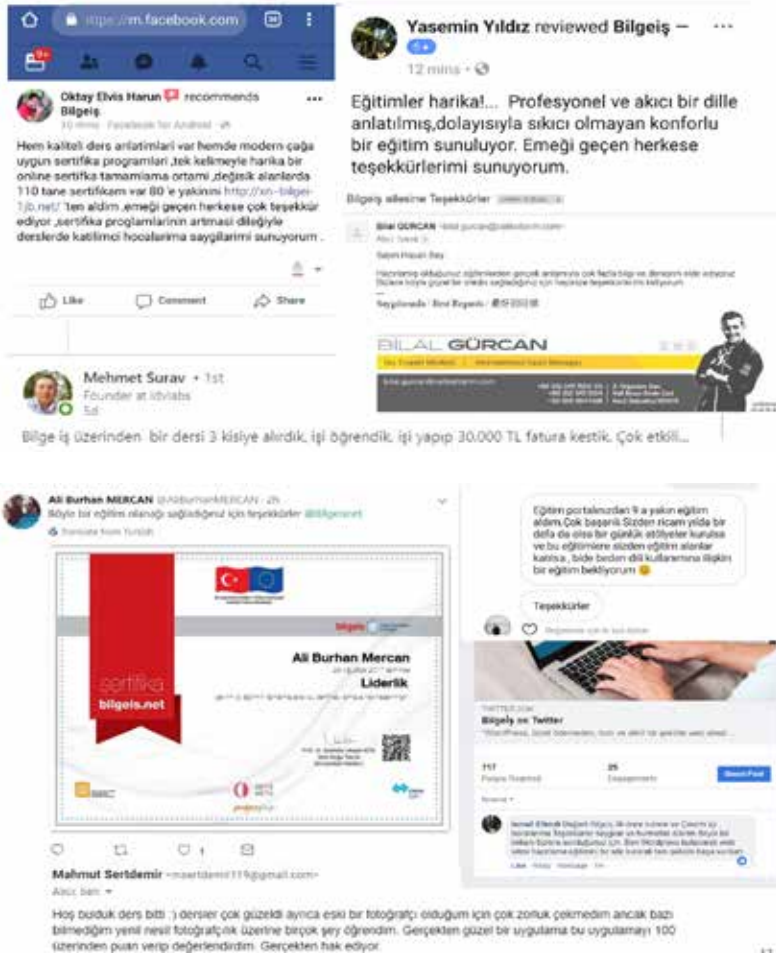
dır. Ödev ve ara sınavlar ile de katılımcıların başarı düzeyleri ölçülmektedir. Ödevler konu uzmanları tarafından belirlenmiş olan kriterlere göre çevrim içi asistanlar tarafından değerlendirilmektedir. Otomatik notlandırma sistemi için her ders geliştirilirken oluşturulan soruların yanı sıra süreç içinde her bir ders için sistemdeki soru havuzu düzenli olarak zenginleştirilmektedir. Bilgeş projesinin en önemli ve diğer benzer projelerden ayıran özelliklerinin başında ders ödevlerinin her derse atanmış değerlendirme uzmanlarınca okunup değerlendirilmesi ve geri dönüt verilmesidir. Verilen ödev sonucu gerekli kriterleri sağlamıyorsa, eksikse ya da başka sorun varsa öğrencilere yorumlarla geri iade edilmekte ve düzeltmeleri istenmekte ve ödev

tekrar değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmelerde kullanılmak üzere her ders ödevi için rubrikler oluşturulmuş olup eğer değerlendirmeci değişirse aynı standart içinde değerlendirmenin sürmesi sağlanmaktadır. Konu anlatımlarının içinde, öğrenmeyi pekiştirici, katılımcıların ders başarı notunu etkilemeyen alıştırmalar ve sorular ile biçimlendirici değerlendirme yapılmaktadır. Ödev ve ara sınavlar ile de katılımcıların başarı düzeyleri ölçülmektedir. Sınavlar otomatik olarak notlandırılırken, ödevler çevrim içi asistanlar tarafından değerlendirilmektedir. Ödev ve sınavlardan %70 başarı seviyesine ulaşan katılımcılara elektronik sertifika oluşturulmaktadır.

3D Modelleme

Dersin ilk bölümünde 3 boyutlu modelleme ile ilgili genel bilgiler yer almakta ve derste anlatılan Tinkercad yazılımından bahsedilmektedir. Tinkercad internet tarayıcı üzerinden kullanılan ücretsiz başlangıç seviyesinde olan kullanıcılar için uygun bir yazılımdır. Tinkercad ile yazılımın sunduğu basit geometrik şekiller üzerinde değişiklikler ile modelleme yapılabilir.

Akademik çıktı oluşturabilme: Ücretsiz ve kaliteli eğitimlerin Türkçe olarak sunumunda iş dünyası ve üniversite işbirliğinden yararlanılmış ve Avrupa Birliği uyum çerçevesinde ülkemizdeki insan kaynaklarının geliştirilip güçlendirilmesine yönelik problemlere farklı açılardan çözüm sunulmuştur. Bilimsel katkı açısından baktığımızda, proje ile ilgili 2 adet doktora tezi tamamlanmıştır. Uluslararası literatüre oldukça önemli katkı sağlayabilecek bir kitapta projenin tanıtımına dair bir bölüm yayınlanmış ve projenin etkilerine yönelik bir bölüm de, farklı bir kitapta yayın aşamasındadır. Ayrıca projeye ilgili yurtiçi ve yurtdışı konferanslarda pek çok sunum gerçekleştirilmiş, tam metin bildiriler yayınlanmıştır.

Topluma hizmet: Projenin hayata geçirilmesi ile ülkemiz açısından hem nitelikli iş gücünün arttığına inanılmakta, hem de herhangi bir şekilde profesyonel anlamda kendini geliştirmek isteyen bireylerin istihdamına yardım edebileceği gözlemlenmektedir. Proje, temelinde Türkiye'deki yeni bir şey öğrenmek ve kendisini geliştirmek isteyen herkes için faydalı olabilecek kapasitededir. Bunlara ek olarak platformda bulunan bütün dersler teknik terimler dışında tamamıyla Türkçe'dir. Kullanılan yabancı kökenli teknik terimlerin de Türkçe açıklamaları yapılmıştır. Bilgeiş, ODTÜ öğrencilerinin ve ODTÜ Proje Ekibinin gönüllü katkılarıyla büyümeye devam etmektedir. Hafta içi ve hafta sonu kullanıcılara canlı destek hizmeti sunulmakta, tüm derslerin ödevleri uzmanlar tarafından en geç 3 gün içinde değerlendirilmektedir.

MOĞOLİSTAN'DAKİ TÜRK HALKLARI

 Prof. Dr. Ekrem KALAN*

Türk ve Moğol milletleri arasındaki tarihî ve kültürel bağlar, bilinen tarihin en eski dönemlerine kadar uzanmaktadır. Türk-Moğol siyasî birlikteliğinin ilk örneği Büyük Hun İmparatorluğu'dur. Meşhur Çin Seddi'nin ilk bölümleri, M.Ö. 221 yılında Türk-Moğol siyasî birliğine yani Büyük Hun İmparatorluğu'na karşı inşa edilmeye başlamıştır. Büyük Hun İmparatoru Mo-tun M.Ö. 174 tarihinde öldüğünde arkasında yaklaşık 18 milyon km2 büyüklüğünde bir ülke bıraktığı gibi, Asya'nın iki kadim milleti Türkler ve Moğolları da bir bayrak altında toplamıştı.

Moğolistan topraklarında Hun İmparatorluğu, Göktürk ve Uygur Kağanlıkları'nın başkentleri yer almaktadır. Bundan dolayıdır ki özellikle Göktürk ve Uygur dönemlerine ait 250 civarında Türkçe yazıt Moğolistan topraklarında yer almaktadır. Ayrıca çok sayıda tarihî ve kültürel buluntu ile pek çok arkeolojik esere Moğolistan ev sahipliği yapmaktadır.

Hun İmparatorluğu döneminde iki müttefik milletin birlikte oluşturduğu "Devlet Geleneği" ve "Bozkır Kültürü" de daha sonra kurulacak olan Avrupa Hunları, Göktürk ve Uygur Kağanlıklarının yanı sıra Cengiz Han liderliğinde Moğol birliğinin sağlanması neticesinde ortaya çıkan Moğol İmparatorluğu ile yeni bir boyut kazanarak devam etmiştir.

Moğol geleneklerinin İslam öncesi Türk gelenekleriyle büyük bir benzerlik göstermesi, binlerce yıllık tarihî bir geçmişe dayanan bu ortak paylaşımın bir neticesidir. Gayet anlaşılır bir durumdur. Bundan dolayıdır ki bu anlamda yapılan çalışmaların söz konusu döneme ait Türk kültürüne yönelik çalışmalara ışık tutması muhakkaktır. Tarihî Türk devletlerinin bu coğrafyada kurulmuş olması; Türk dili ve kültürüne ait yazıt, heykel, kaya resimleri ve benzeri kültürel unsurların burada bulunuyor olması gibi sebepler, Moğolistan'ı Türkiye için çok önemli kıl-

* Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Rektörü

Moğolistan'daki Etnik Gruplar

① Halh	⑤ Uuld	⑨ Durvud	⑬ Buriad
② Zahcnin	⑥ Urianhai	⑩ Bayad	⑭ Barga
③ Torguud	⑦ Myangad	⑪ Tsaatan	⑮ Uzemchin
④ Kazak	⑧ Hoton	⑫ Darhad	⑯ Dariganga

maktadır. Ayrıca, bugün yine bu topraklarda yaşayan Türk kökenli toplulukların da hâlâ eski kültürel yaşamlarını sürdürüyor olmaları, eski Türk yaşamını araştırmaya çalışanlar için büyük bir fırsattır.

Günümüzde Moğolistan'daki yaklaşık 3 milyonluk Moğol boylarının yanı sıra, Kazak, Urianhay [(Duha/Tsaatan/Uygur Tsaatan), Tsengel Tuvaları/Altay] ve Hotonlar gibi Türk kimliğini taşıyan boylar da Moğolistan'da yaşamlarını sürdürmektedirler.

Moğolistan Kazakları

Moğolistan Kazakları, ağırlıklı olarak Moğolistan'ın ve batısında yer alan Bayan Ölgii'de, bir kısmı da Hovd Vilayetleri'nde hayatlarını sürdürmektedirler. Bayan Ölgii Aймаğı, 457,000 kilometrekare alana sahip olup Çin, Kazakistan ve Rusya Federasyonu ile sınırı bulunmaktadır. Moğolistan genelinde Müs-

lüman Kazakların en yoğun yaşadığı Bayan Ölgii Aймаğı'nın nüfusunun %90'a yakın bir kısmını Kazaklar oluşturur. Bölgede Kazaklar dışında Tuvalar, Uryanhaylar, Dörvödler ve diğer boylar yaşamaktadır.

Moğolistan Kazakları her ne kadar Sovyet hâkimiyeti döneminde kendi kültürlerini, örf ve âdetlerini korumuşlarsa da Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Kazakistan da bağımsızlığını kazanmıştı. Bağımsız Kazakistan'ın ilk cumhurbaşkanı olan Nursultan Nazarbayev'in "Dünya Kazakları'nı Kazakistan'da Toplama" yönündeki politikasından dolayı 1992 yılında Moğolistan ile yapılan antlaşma uyarınca Moğolistan Kazakları bölgeden ayrılarak, Kazakistan'a göç etmeye başlamıştır. Yapılan bu göçler Kazakistan'daki Kazak nüfus ve nüfuzunu arttırırken, Moğolistan'daki Kazaklar için durum tam tersine olmuştur. Moğolistan Kazakları'nın bir

kısımının bölgeden ayrılması pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir.

Göçle birlikte siyasî ve ekonomik olarak bölgenin en güçlü unsuru olan Kazaklar güç kaybetmeye başlamış, göçün sonucunda bölünüp, parçalanan birçok Kazak Ailesi ortaya çıkmıştır. Moğolistan'da 1990 yılında yapılan nüfus sayımında Kazak nüfusu yaklaşık 112.000 iken 2010 yılı nüfus sayımlarında ise 101.526'ya kadar gerilemiştir. 2020 yılı nüfus verilerine göre Moğolistan genelindeki Kazak nüfusu 120.999 olsa da bu artış, ülkenin genel nüfusunun artışıyla yakından ilgilidir. Bu küçük artıştaki bir diğer nedense Kazakistan'a göç eden bazı Kazaklar'ın, oradaki yaşam şartlarına alışamamaları Moğolistan'a geri dönmeleridir.

Kazaklar Müslüman olup Moğolistan'daki Türk toplulukları içerisinde dillerini ve kültürlerini koruyabilmiş etnik topluluklardandır. Moğolistan genelinde kendi dinlerini rahatça yaşayabilmektedirler. Buradaki Kazaklar'ın kendi dillerinde eğitim veren okulları olmakla birlikte ve bu okullarda Kazakçanın (Kazakistan Türkçesi) yanında Moğolca da öğrenirler.

Hotonlar

Nüfus ve etki alanı anlamında bu Türk toplulukları arasında Kazaklar'ın ardından Hotonlar ikinci sırayı alır. Hoton adına dair eski kaynaklarda malumat yer almamaktadır. Hoton kelimesinin anlamı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bunlardan en yaygın olanı Hoton halkının bugünkü Doğu Türkistan topraklarında yer alan Hoten şehrinden getirilmiş olmalarıdır. Ancak bu konuyla ilgili olarak yapmış olduğumuz çalışmalar ve mülakatlar bize, Hoton kelimesinin Moğolca şehir mânâsındaki "hot" kelimesinden teşekkül etmiş "şehirli" anlamında kullanılıyor olabileceğini göstermektedir. Nitekim Hotonların Moğolistan'a göç ettirildikleri bölgelerin ekseriyetle şehir hayatının dolayısıyla da tarım faaliyetlerinin yoğun bir şekilde yapıldığı Doğu Türkistan sahası olması bu izahatı temellendiren en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hotonların XVII. yüzyılda Moğolistan'a göç etmiş oldukları yaygın bir kanıdır. XX. yüzyılın ikinci yarısından bu yana Hotonlar, Uvs Vilayeti'nin merkezi Ulaangom ile aynı vilayete bağlı Tarialan kasabası dışında, başkent Ulanbator başta olmak üzere, Çoibalsan, Darhan, Erdenet, Şarın-gol, Bor-öndör ve Selenge'nin Burgaltai İlçesi gibi yerleşim yerinde yaşamaktadır.

Moğolistan genelindeki Hoton nüfusunun, 2020 yılı itibarıyla de 12.057'ye ulaştığı görülmektedir.

Bugün Hoton halkının 7 elkenden (uruğdan) oluştuğuna dair araştırmacıların hemfikir olduklarını ifade etmek gerekir. Sadece Hoton asıllı araştırmacı B. Sanhuu çalışmasında Hotonların 12 elkenden oluşmakta olup, ziraat, hayvancılık ve el sanatlarıyla meşgul bir halk iken bugün 7 elkene düştüğünü belirtir. Sanhuu'ya göre bu elkenler: Şaavaı, Burd, Ogotor, Holidog, Hoçgeld, Hasan ve Şalbag adlarını taşımaktadır. Elkenlerin isimleri incelendiğinde Hotonların etnik açıdan Uygur, Kazak-Kırgız ve Özbek asıllı uruğlardan oluştuğunu büyük ölçüde ortaya koymak mümkündür. Hotonlara ait dil yadigârlarına bakıldığında Türkçenin etkin olduğunu ancak henüz XIX. yüzyıl sonları ile XX. yüzyıl başlarında Hotonlarla görüşmüş olan Potanin ve Vladimirtsov'un o dönemdeki tespitlerine göre dillerini büyük ölçüde unutmaya başladıkları anlaşılmaktadır.

2014 ve 2015 yıllarında Ulaangom ve Tarialan'da yapmış olduğumuz ziyaretler esnasında bugünkü Hoton halkının büyük çoğunluğunun tarım ve hayvancılıkla uğraştığını müşahade etme fırsatını bulduk. Anadil konusunda ise bölge halkının gerek Potanin gerekse de Vladimirtsov'un belirttiği gibi çok daha geriye gittiğini, hatta az sayıda kelime dışında artık dillerinin Batı Moğolcasına döndüğünü tespit ettik. Hotonları komşuları olan Moğollardan belirgin bir şekilde ayıran folklorik pek çok özellikleri olmakla birlikte giyim kuşam ve bazı gelenekleri de bulunmaktadır. Ancak en büyük ayırım dinlerinin farklı olmasıdır. Bugün Hotonlar eskiden oldukları gibi İslam inancına mensup olup kurallarına ve inceliklerine haiz olmasalar da atalarından

işittikleri şekliyle İslam'ı yaşamaya çalışmaktadırlar. Bu doğrultuda, Tarialan'da dinî vazifeleri yerine getirmek üzere hizmet veren küçük bir cami de bulunmaktadır.

Tuvalar

Moğolistan Tuvaları yoğun olarak Bayan Ölgii eyaleti Tsengel Sum ve Ölgii Sum'da, Hövsgöl Vilayeti Tsagaan Nuur Sum'da, Hovd Vilayeti Buyant Sum'da yaşamakla beraber, Selenge Vilayeti Altanbulag Sum, Töv Vilayeti (Ulanbator) Zamar Sum'da küçük gruplar hâlinde yaşamlarını sürdürmektedirler.

Tuvaların en yoğun yaşadığı yerlerden birisi olan Tsengel Sum'daki Tsengel Tuvalarının hem Moğolların hem de Kazakların arasında varlıklarını ve kültürlerini yaşatmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir. Kazakların Müslüman olması ve bu nedenle de şamanist Tsengel Tuvaları ile anlaşamadıkları bilinmektedir.

Tsengel Tuvaları, dil yönünden de sıkıntı içerisinde dirler. Kendi anadilleri ile hazırlanmış kitaplarının ve yaygın eğitim kurumlarının olmaması, özellikle çocukların kendi dilleri ile eğitim almalarını zorlaştırmaktadır.

Tsengel Tuvaları, üç dilli bir halk olarak karşımıza çıkmaktadır. Evde Tuvaca, okulda ve şehir hayatında ise Kazakça ile Moğolca konuşmaktadırlar.

Hovd Vilayeti'nde yaşayan önemli etnik gruplardan biri olan Tuvalar, Hun Dönemine ait Türkçeyi muhafaza ederek günlük hayatlarında kullanmaktadır. Hovd Vilayeti sınırları içerisinde yer alan Jargalant ve Buyant Sumları'nda yaşayan Tuvaların sayısı ise 393 hanede 843 olarak 2014 yılı itibarıyla kayıtlara geçmiştir. Bunlardan %10-15'i anadilleri olan Tuva Türkçesini hiç bilmemektedir. Tuva Türkçesi bilenlerin geneli yaşlılardır. Toplam nüfusun %20'sini 0-18 yaş aralığındaki çocuklar oluşturmaktadır. 2010 yılında yapılan nüfus sayımına göre Moğolistan genelindeki Tuva sayısı 5169 iken 2020'de bu sayı 2354'e düşmüştür. Bundaki temel sebep ise Tuvaların kendi kültürlerini hızla kaybederek, kendilerini Moğol olarak tanımlamaya başlaması ve kayıtlara da bu şekilde işlenmesidir.

Duhalar (Tsaatan)

Moğolistan'ın Hövsgöl Vilayeti sınırları içerisinde yer alan taygalarda yıl boyunca sahip oldukları ren geyikleri için uygun otlak bulmak amacıyla konar-göçer bir hayat tarzı sürdüren Moğolistan'da "Tsaatan" adıyla bilinen Tuva kökenli halkın kendine verdiği isimdir "Duha". Moğolistan'da Duha Türkleri ile ilişkin ilk tarihi kayıtlar 200 yıl öncesine aittir. Duha Türkleri, Batı ve Doğu Taygalı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Şişged Irmağı'nın batı kısmı olan Jams, Jolog, Mengebulag ve Huulgaar'da yaşayanlara Batı Taygalı, ırmağın doğu kısmı olan Rençin-Ihümbe Dağı, Tengis Irmağı, Aşağı ve Yukarı Saylag, Moorgin ar ve Örtten Hiyarh'ta yaşayanlara ise Doğu Taygalı denilmektedir. Tarihçilere göre Duha Türkleri, Tuva Özerk Cumhuriyeti'nden göç ederek Moğolistan'ın Hövsgöl Vilayeti'ne yerleşmiş, orman kavimlerindedir.

Duha Türkleri, Moğolistan'da kendilerine ait dil, gelenek, inanç ve yaşam tarzı olan en küçük etnik

topluluktur. Duhalalar, Tuva Türkçesinin ormanlarda yaşayan Tuvaların diyalektini kullanırlar. Ancak ne yazık ki son dönemde özellikle gençler arasında Duhaçanın gittikçe önemini kaybettiği, hatta zaman içinde de yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı aşikardır.

İnanç sistemi olarak Şamanizm'i benimsemiş olan Duhalaların temel geçim kaynağı ren geyiğidir. Ayrıca son yıllarda artan turizm potansiyeli ile bölgeyi ziyaret eden turistlere yönelik el işçiliği geyik boy-nuzundan üretilmiş hediyelik eşyalar ile geyik derisinden yapılmış yine el yapımı ayakkabıları satarak, ekonomik anlamda ayakta durmaya çalışmaktadırlar. Son durum itibarıyla 50 hanede 220 civarında kişi kışın eksi -50 dereceye kadar soğuk olan bu bölgede yaşam mücadelesi vermektedir.

Günümüze dek Duha Türklerinin yaşadıkları çadırlara Moğolca "urts" adı verilmektedir. Urts, dalları budanmış ince ağaçları yukarıya doğru yatay halinde birleştirip, üzerini deriyle örtülerek yapılır. Büyük urts için 28-32 ağaç, küçük urts için ise 17-22 ağaç gereklidir. Eskiden av hayvanları ve geyik derisi ile çadır örtüsü yapılırken son zamanlarda, kalın bez veya askeri kışlada kullanılan su geçirmez bez çadır örtüsü olarak kullanılmaktadır.

Gıda ihtiyaçlarını ren geyiği eti, süt ve süt mamulleri karşılamaktadır. Mutfak kültürlerinin ve gıda ihtiyaçlarının önemli unsurlarından olan kurutulmuş çökelek (kurut), hayli besleyici olup yağlı ve yumuşaktır. Süt sağma mevsiminde 96-100 litre süt sağılarak kışın kullanılmak için stoklanır. Geyik sütü anne sütü kadar besleyici olduğu için bebeklere verilir. Kışın ava çıkarak inek ve at eti stoklanır. Son zamanlarda geyik sayısı azaldığından Duha Türkleri inek, at ve keçi gibi hayvanları beslemeye başlamıştır. Günümüzde taygada geyik çobanlığı yaparak yaşayan Duha Türklerinin sayısı, 2020 yılı itibarıyla 208'dir.

Globalleşen dünyada mikro kültürlerin yok olmasını engellemek son derece zordur. Türk Halklarının bu anlamda yaşadıkları en büyük sorun bölgele-

rinde sosyo-ekonomik açıdan varlıklarını sürdürmeyecek, başta Ulanbator olmak üzere Moğolistan geneline göç etmeleridir. Bunun önüne geçebilmek için başta TİKA olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlar vasıtasıyla kırsal kalkınmaya yönelik proje ve planlamalarla, buldukları yerde nüfuslarını arttırmaları teşvik edilmelidir.

FOUCAULT'NUN ÖZGÜRLÜK DÜŞÜNÇESİNDEKİ ÇELİŞKİLERİN SOYKÜTÜĞÜ

 Prof. Dr. Ömer SAY*

Kendi iddialarını yazdıkları ile çürüten bir yazardır Foucault. Böyle olmakla birlikte onun çelişkileri hiç dikkate alınmadan akademik çevrelerde yüksek düzeyde ilgi görmektedir. Buna rağmen yüksek bir düşünce gibi seyreden görüşleri yere konamadan havada gezinir. Düşünceleri hiçbir zaman işgal etmek istediği zemini kaplayacak kadar büyük olamadığı için yerle arasında örtüşmezlik de vardır. Hâlbuki düşünce hep sağlam bir zemin arar. Zira bu zemin onun çıkış noktası olacaktır. Ancak Foucault'nun gördüğü ilgi ile düşüncesinin zemini arasındaki kopukluk bir soruyu daima öne çıkarmaktadır: Yoksa bir düşünür olarak görünmek, düşüncenin kendisinden daha mı önemli hale gelmiştir?

---

* Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Düşüncenin, tüm süslenmişliğine rağmen çürütülebilir sahte fikirlerden kendini bir bir ayıklaması beklenir. İnsanı aldatmaya çalışmanın yaman bir aldanma çelişkisi olduğu da açıkça görülsün istenir. Bu yüzden daima soru sorma özgürlüğü canlı tutulur. Soruyu doğru sormak, düşüncenin sağlamlığını ortaya çıkaracak en önemli özelliktir. Çünkü çelişki sorularla ortaya çıkabilir. Bilinince “soru var, içi çelişkisiz, ucu dosdoğru adaletli” bir gerçeklik, düşüncenin kıymeti artar.

Çelişkiyi ortaya çıkarmak için soru önemli olduğundan Sokrates de sorular sorardı. Ve tüm düşünce tarihi doğru soruyu sorabilmeyi bir meziyet olarak görmüştür. Oysa günümüzde bu durumun gittikçe tersine döndüğü görülmektedir. Soruyla elde edilebilecek bir anlamlandırmadan ziyade diyalojik bir etkileşim, düşüncenin çıkış noktasına yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Dahası Sokrates’ten ilhamını alan diyalektik düşüncenin soru sorma becerisi, insan bilincinin bir hedef ve amaca yönelmesi içine hapsedilmiş ve sonuçta insanı sınırladığına karar verilerek bu becerinin özgürlüğü gölgelediğine hükmedilmiştir. Oysa diyalojik etkileşimin diyalektikliği tercih etmeye değer olduğunu söylemek de bir başka sınırlandırma içine girmektedir. Diyalojik etkileşimin dışında başka bir gerçeklik yok mu ki bu sınırın içine insan kendini gömer hale gelsin?

Gerçekte düşünce ne sadece diyalektik bir erişim ne de diyalojik bir çözümlemenin ürünü olabilir. Sözelimi diyalojik olarak süren bir konuşmanın içinde diyalektik karşıtlıklar bulunabilir. Ve dahası ne doğru sorudan sadece diyalektik bir hedef türer ne de bir soru sadece diyalektik açılım gerektirir. Öyleyse diyalektik düşünce ile onu dışlayan Foucault’nun sözlerindeki çelişkinin ilgisi nedir sorusu da bir soru olarak diyalektiğin dışında yer alabilir. Bununla birlikte Foucault, görüşlerini geliştirirken izini sürdüğü Nietzsche gibi diyalektiğe karşı çıkarsa da diyalektik düşüncenin de bir düşünme biçimi olarak kimi sorunları çözeceği göz ardı edilemez.

Fakat burada üzerinde durulan asıl konu Nietzsche’de olduğu gibi Foucault’nun yaklaşımındaki çelişiklerdir.

Çelişikleri ortaya koymak için önce Foucault’nun “Bilginin Arkeolojisi”nde ne dediğini hatırlamakta fayda var. Onun belirttiğine göre tarihçiler uzun süreli açıklamalara yönelmişlerdir. Bu uzun sürelilik için ise farklı olaylar arasında “nedensellik”, “bütünsellik”, “hiyerarşik dizilimler” gibi ardıllık gösteren ilişkiler aranmıştır. Foucault, bu ilişkiler sadece bir kabul etmedir ve gerçeği yansıtmaz demektedir. Çünkü tüm dünyada olan biten şey bir egemen söylem bütünlüğünün hükümleridir. Neyin eğri veya doğru olduğu bu söylem bütünlüğüne uygun olarak kabul edilir. Söylem bütünlüğü dağıldığında doğru da eğri de “doğru” ve “eğri” olma anlamını yitirecektir. Çünkü Foucault’ya göre eğrinin eğriliğini ya da doğrunun doğruluğunu belirleyen şey sadece söylem bütünlüğü içinde oluşan şartlar ve bağlamdır.

Bu söylem bütünlüğü nedir diye sorulacak olursa Foucault tarafından verilecek cevap bellidir: İdealizmden ve ondan beslenen ya da onunla paralellik gösteren tüm düşünceler. Zaten Foucault’nun düşüncesinde idealizmin varlığı insanın bilincinin kuruluşu anlamını taşır. İdealizm nedeniyle insan bilinci bir köken haline getirilmiş ve bilincin yöneldiği hedef ve amaçlar doğrultusunda zaman da bir bütünlüğe aracına dönüştürülmüştür. Böylece tarihsel analiz de sürekliliğin sağlanması çerçevesinde kabul edilir olmuştur. Ama yine de bu bakış açısı Foucault’ya göre artık terk edilmiştir. Zira o, 19. yüzyıldan beri düşünce tarihi, bilim tarihi, felsefe tarihi, edebiyat tarihi gibi alanlar, tarih içeren isimlerine rağmen tarihçilerin halen devam ettikleri süreklilik düşüncesinden kaçınmışlardır fikrindedir. Bu alanlar artık dönemler halinde zamanı “parçalı” olarak kullanmaya başlamışlardır. Böylece idealizmin bir amaca meyleden bakış açısı, yani bir bilincin ilerleyişi düşüncesinden kurtulmaya başlanmıştır.

Şimdi, eğer Foucault'nun iddiası olan süreklilik fikri egemen bir söylem bütünlüğünü içeriyorsa, 19. yüzyılda gözlemlendiğini söylediği dönemselleşen alanlar neden bu egemen söylem bütünlüğünün dışında yer alabilmiştir. Hem bir söylem bütünlüğünden hem de bu söylem bütünlüğü içinde tarih ile bilim, edebiyat, düşünce gibi alanların farklı bir perspektifle işlediğini söylemek nasıl mümkün olabilir? Eğer tarih ve diğer alanlar arasında farklılıklar varsa söylem bütünlüğünden nasıl söz edebiliriz?

Üstelik Foucault farklı olaylar arasında ardılıklar arandığını söyler ve bu durumun da gerçekliği yansıtmadığını iddia eder. Yani o önce bir tespitte bulunur ve bu tespitinin doğru olduğunu kabul ederek tespitte iddia edilenin de yanlış olduğunu söyler. Hâlbuki daha baştan tespitin kendisi doğru değildir. Aslında Foucault'nun söylem bütünlüğü iddiası onun var gibi göstermesinden ibarettir. Gerçekte söylem bütünlüğü ile kastettiği şey onun kabullenmesinin ötesinde bir anlama sahip değildir. Dünya tarihi hiç de onun öne sürdüğü gibi idealist bir bilinç serüvenini kabul eden düşünceye teslim olmuş değildir. Skolastik düşünce Yahudi düşüncesinden ya da İslam düşüncesinden farklı değil miydi ki tüm dünyada tarih anlayışı bir bütünlük göstermiş olsun? Ya da modern çağda tüm insanlık idealizm etrafında ya da idealizmden türemiş bir yaklaşımın serüveni içinde mi seyretmekteydi ki Foucault'nun doğru tespitte bulunduğunu varsayalım?

Elbette Foucault tarihçilerin süreklilik düşüncesinden söz ederken zamanı bir çizgisel ilerleme üzerinde düşünen pozitivist anlayışı genelleyerek kullanmaktadır. Evet pozitivistler öyle bakmıştır ama Foucault'nun yaptığı pozitivistlerin bu bakışını dünya tarihinde herkesin aynı düşünce kalıbı içinde olduğuna indirgemek değil midir? Dahası dünya tarihinde herkesi kapsayan böyle bir süreklilik düşüncesi olmadığı halde varmış gibi gösteren Foucault süreklilik fikrini bizzat kendi düşüncesi içinde uygulamaktadır. Çünkü o süreksizlikten söz

ederken, Herakleitos'tan beri bilinen değişim ve eylemi düşüncesinin temelini almaktadır. Onun kendi düşüncesi Althusser'den Nietzsche'den Marx'tan, Spinoza'dan, Sofistlerden ve Herakleitos'tan bağımsız değildir. Kendi düşüncesi içinde daha önceden yaşamış olan bu düşünürlerin görüşlerinin etkisini Foucault'yu okuyan herkes bilir. Bu durumda aslında Foucault tarih içindeki düşünürlerin görüşlerinden faydalanarak süreksizlik iddiasında bulunurken aslında bir süreklilik örneği göstermektedir. Foucault süreksizliğin düşünceye ve tarihe hâkim olması gerektiğini söylerken bile süreksizliği çürütmektedir. Bu hiçbir surette görmezden gelinmeyecek bir çelişkiyi ifade etmektedir.

Diğer taraftan Foucault söylem bütünlüğünü bir bilgi türü olarak ele almaktadır. Bu durum, bir güç ilişkisi olarak ortaya çıkmaktadır. Onun yaklaşımında güç ilişkileri ve bilgi üretimi karşılıklı olarak işlemektedir. Güç, dolayısıyla iktidar bilgiyi oluşturur, bilgi de iktidara devamlılık imkânı sunar. Zaten tarih içinde gözlenen söylemin kendisi bir bütünlük ifadesi olarak iktidarı resmeder. Foucault'nun düşüncesinde iktidar ilişkileri için insanın özgürlüğüne ihtiyaç vardır. Özgür insan olmadığında iktidar ilişkilerinin olması mümkün değildir. Zira kişinin özgürlüğünden söz edilemezse onun kuracağı ilişkinin de çift taraflı olamayacağı aşîkârdır. Dolayısıyla bu bir ilişki dahi değildir. Belirlenmiş bir eylemdir sadece. Foucault'nun düşüncesinde iktidar, ilişkiler ağı içinde oluşmakta ve böylece ağın kendisi haline gelmektedir. Birey de girdiği iktidar ilişkilerinde bir varlık haline gelebildiği için ancak iktidarla birlikte var olabilmektedir. Bu yüzden birey yerine artık özne (subject) demek daha doğru bir ifadelendirme olmaktadır. Çünkü birey, iktidar ilişkileri içinde oluşan hatta ondan bağımsız olarak düşünülemeyen bir kişidir. Bu yüzden de Foucault iktidar (güç) her yerdedir demektedir.

Ancak asıl sorun da burada belirgin hale gelmektedir. İktidar ve özne birbirinden ayrı ve bağımsız varlıklar olmadıklarında artık bir "sabit varlık"

olarak bile bulunamazlar. Bu durumda iktidar bir eylem haline gelmektedir. Çünkü sürekli olarak güç ilişkilerinden oluşan bir iktidar ve insan ilişkileri daima bir değişim halinde seyredecektir. Demek ki Foucault'nun "İktidar her yerededir." sözü aslen onun Herakleitos'tan beri devam eden değişimin ve eylemin varlık kavramına üstün tutulma anlayışından kaynaklanmaktadır. Alışılmış bir şekilde iktidarı bir varlık olarak düşünmek, sürekli değişimin ve eylemin özgürlüğünün yok olması anlamına gelecektir. Bu yüzden özgürlüğün de sabit bir varlık olarak ve aynı zamanda sabit bir varlığa karşı olarak kavranması Foucault'nun düşüncesinin dışında yer alacaktır. Şöyle ki iktidar her yerde ise özgürlük de her yerededir. Hatta özgürlük iktidarın kendisidir.

Oysa dünya tarihinin insan ilişkileri ve bu ilişkilerin içinden de sadece iktidar veya diğer söyleyişle güç ilişkileri içinde açıklanıyor olması bir başka indirgemeci tutumdur. Tüm insan ilişkilerinin iktidar ilişkileri ve bu bağlamda oluşan özgürlük çerçevesinde açıklanması ayrı bir çelişkidir. Güç ilişkilerinin her yerde olması apayrı bir çelişkidir. Sözgelimi zihinsel faaliyetlerini yitirmiş bir çocuk ile annesi arasındaki ilişki nasıl bir iktidar ilişkisi ile açıklanabilir? Genelde tüm dünya içinde olup biten her şeyin, özelde ise insanlar arasındaki ilişkilerin güç ilişkileri ile açıklanması başlı başına bir sorunlu indirgemeci yaklaşımın kendisidir. Oysa Foucault bir yandan da tek bir bakış açısını reddettiğini, farklılıkların var olduğunu söylemektedir. Ancak burada farklılıkların ortaya konabileceği faktörler yerine sadece iktidar ilişkilerinden türetmektedir. Ayrıca her şeyi özne ve iktidar sorunsalı çerçevesinde kurduğu için diyalektik bir bakışı düşüncesinin tam anlamıyla temelini yerleştirmektedir. Özne ve iktidar önce ayrı ayrı düşünülür sonra bunların bir aradalıkları tasarlanır. Daha açık bir şekilde ifade etmek için şu soru sorulabilir: Kişi bir özne olarak mı doğmaktadır? Yoksa doğumundan sonraki süreçte mi özne haline gelmektedir? Bireyin özne haline gelişi iktidarın varlığından kaynaklandığına göre kişi sonradan

özneye dönüşmektedir. Bu durumda birey ve iktidar Foucault'nun düşüncesinde diyalektik bir karşılık içinde yer almakta ve sonunda diyalektik bir süreçle sentezine dönüşmektedir. Ancak Foucault, bunu yaparken bir yandan da görünüşte diyalektiği eleştirmektedir.

Diğer taraftan güç her yerde ise Foucault'nun düşüncesine göre özgürlüğün de her yerde olması gerekir. Ancak sorun da burada başlamaktadır. Zira güç kavramı görelî hale gelmektedir. Güç her yerde ve insan ilişkileri ile güç karşılıklı olarak etkileşim halinde ise insanlığın üzerinde anlaşabileceği ne bir bilgi ne bir güç ne de bir ahlâk anlayışının olması gerekmektedir. Zira her şey her an ilişkiler çerçevesine bağımlı olarak değişebilmektedir. Olması gereken insanın kendi oluşumunu yaşayabilmesidir. Böylece insanın herhangi bir bilgi, düşünce ve ahlâk kavramsallaştırmasına ayarlı olarak yaşaması ancak bir kölelik olmaktadır.

Aslında bu tür bir kölelik düşüncesi kökenini Nietzsche'de bulur. Foucault da hiç gizlemeden Nietzsche'nin izinden gider. Nietzsche geçmişe yönelik ahlâk araştırmasına Ahlâkın Soykütüğü, Foucault ise bilgi için Bilginin Arkeolojisi der. Her ikisi de seçtikleri kavramların içlerinin geçmişte nasıl doldurulduklarını göstermeye çalışırlar. Ancak her ikisi de iddialı soykütük ve arkeoloji ismine rağmen bu isimlendirmelerinde sadece varsayımlarını ortaya koyarlar.

Nietzsche soykütük sözü ile mevcut Hristiyan ahlâk anlayışının nasıl şekillendiğini açıkladığını öne sürer. Soykütük anlatımında dayandığı argüman ise efendi ve köle ayrımı ile güçlü ve zayıf ayrımıdır. Ancak "Ahlâkın Soykütüğü"nde efendi köle ayrımına daha fazlaca eğilmektedir. Ve efendi köle ayrımında dayandığı köken ise Yahudi ahlâkının köle ruhunu yüceleştirdiği yönündedir. Ona göre kölenin efendisine ve onun gücüne duyduğu hıncı nedeniyle zayıflık bir erdem olarak kabul edilmiştir.

Aslında Foucault'da görülen çelişkinin aynısı Nietzsche'de de karşımızda durur. Çünkü o da bir yandan ahlâkın ve tarihin egemenler tarafından şekillendirildiğini iddia eder, bir yandan da bu şekillendiği söylenen tarihin verilerinden yola çıkarak bir teori geliştirmenin tutarsızlığında kalır. Üstelik zamanın idrakini çözmüş gibi iddiada bulunur. Soykütük iddiası mevcut tarihi verilerin kullanılarak Hristiyan ahlâkının şekillenmesini öne sürmektir. Yahudilerin karşısında efendi konumunda olan kişiler ise çoktan kaybolmuştur. İzleri bile kalmamıştır. Fakat Nietzsche, izleri kaybolmuş bu efendilerin kökenini dahi kesin bir dille ulvi olarak nitelendirerek sunmaktadır. Hâlbuki bu efendilik tavrı izi dahi kaybolduğu için Nietzsche'nin ifadesi çerçevesince ancak bir varsayım olarak kabul edilebilir.

Nietzsche'nin tüm insanlık tarihini güç istemine dayandırma gayretinden ibaret olan iddiası dünyaya sadece egemenlik kavramı etrafında bakmak anlamına gelmektedir. Oysa bu bakış açısı sadece bir şeyi gösterir; o da tüm dünyanın güç ilişkilerince belirlendiğidir. Güçle ilişkisi olmayan değerlerin, inancın, düşüncenin, bilginin, ahlâkın tamamı bir hükmetme hincinin ifadesi olan köle ruhunun üretilimidir. Zira köle zayıf olduğu için güçle bağdaşmayan sözde erdemler türetmiştir. Dolayısıyla Nietzsche için ahlâka ait ne varsa hepsi bir egemenlik sevdalısı köle grubunun uydurmasıdır. Bilgelikten yoksun olan bu köleler hep başkalarına ihtiyaç duydukları için de diyalektik düşünceyi benimsemişlerdir. Çünkü başkasına duyulan ihtiyaç ancak sürü oluşun ifadesidir. Bilge insan Nietzsche'ye göre başkasına ihtiyaç duymadan yalnız başına zirvelere tırmanabilen kişidir.

Nietzsche bilge insanın yalnız oluşunu, başkasına ihtiyaç duymamasıyla ifade eder ama kendi düşüncelerini başkalarına ulaştırmak için yazıya döker. Yani başkasına anlatma ihtiyacı duyar. Bu durumda Nietzsche'nin kendi ifadesiyle onun kendi kendisine yetmemiş olması gibi bir sonuç çıkmaktadır. Öyleyse Nietzsche'nin kendi düşüncesine göre bizzat Nietzsche'nin bir değer taşıması gerekmektedir. Hatta yazdığı için yoksa kendi kendine yetmeyen kişi kendisi midir diye sormak gerekmektedir. Sokrates hiç yazmadığına ve yapayalnız ölüme gittiğine göre Nietzsche'nin hıncı duyduğu Sokrates, Nietzsche'nin kendi düşüncesine göre bizzat bilgeliği temsil etmektedir. Eğer bilge insanı tarif ediyorsa Nietzsche başkasına ihtiyaç duymuyorsa ve aldırış etmiyorsa neden diğer insanlara ulaşmak için yazıyor bu sözü söyleyen insan. Yoksa kendi kendisine yetmiyor mu? Yoksa başkasına ihtiyaç duyan kendisi mi? Eğer doğru söylüyorsa Nietzsche o zaman bütün münzevi hayat yaşayanlar ancak en doğrusunu düşünebilecek olan insanlardır. Yoksa Nietzsche bir gerçeği mi örtmeye çalışıyordu da böyle çelişkilere sürüklendi.

BALKANLAR'DA OSMANLI ŞEHİRCİLİĞİ VE MİMARLIK MİRASI

✎ Prof. Dr. Mustafa ÖZER*

Osmanlı Şehrinin Fiziki Yapısına Genel Bir Bakış

Osmanlı belgelerinin dili ile “bâzâr durur, cum'a kılınur” yerleşim birimleri olarak tanımlanan şehir ve kasabalar, belirli bir fiziki ve sosyal organizasyona sahiptir. Osmanlı şehir planında egemen öğeler, “cami” (dinî merkez), “bedesten” (ticarî merkez) ve “imaret” siteleridir. Osmanlı şehirlerinin kuruluş ve gelişmelerinde, dinsel ve sosyal nitelikli yapılar topluluğu olan imaretler, şehirlerin değişik bölgelelerinde kurularak büyük ve kalabalık semtlerin teşekkül etmesinde etkili olmuşlardır.

Şehirlerin ana unsuru olan bu kurumların tamamına yakını vakıf yapılarıdır. Hatta esnaf çarşılarındaki dükkânların büyük bir kısmı da vakıflara aittir.

Osmanlı şehirlerinin kurulması ve gelişmesinde, vakıf eserlerinin de büyük katkısı vardır. Dinî, eğitim, sosyal ve ticarî işlevlere sahip müesseseler, şehirlerin fizikî yapısını meydana getiren unsurların önemli bir grubunu teşkil etmektedir. Cami, mes-cid, zaviye, türbe gibi dinî; medrese ve mektep gibi eğitim; darüşşifa ve bîmarhane gibi sağlık; dükkân, arasta, han ve bedesten gibi ticaret ile ilgili alanlarda faaliyet gösteren kurumların vakıf sistemi doğrultusunda kurularak geliştirilmeleri, şehir ve kasabaların fizikî yapısının şekillenmesinde ve büyümesinde önemli rol oynamışlardır.

Osmanlı şehirlerinin entelektüel merkezi konumundaki cami yakınında; kitapçılar, ciltçiler, deri eşya satıcıları ve terlikçiler bulunur. Dericileri izleyen dokumacılardan sonra marangozlar, çilingirciler ve

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü

bakırcılar gelir. Merkezden en uzakta yer alan zanaatkarlar demircilerdir. Şehrin kapılarına yakın yerlerinde de, alıcıları daha çok köylüler olan saraçlar ve eyerciler; bunlardan sonra da en dışta tabakhane ve boyahaneler yer almaktadır. Çevrede, çömlekçiler de faaliyetlerini icra etmektedirler.

Pazar Yerleri (Çarşı): Anadolu Türk şehirlerinde ve Osmanlı Dönemi'nin ilk zamanlarında "pazar yerleri" (çarşı), kaleye yakın bir yerde kurularak geliştirilmeye çalışılmıştır. Kaleye birkaç yüz metre mesafede kurularak gelişen çarşılar, daha sonraları şehrin merkezinde şekillenmeye başlamıştır. Osmanlı şehirlerinde bulunan "pazar yerleri"nde, ortak bir planın uygulandığı görülmektedir. Aynı malların üreticileri, imalatçıları ya da satıcıları, birbirine yakın yerlerde yerleşmektedirler. Her ticaret dalının üyeleri "pazar"ın belli bölümünü işgal ederlerdi. Ticari faaliyetlerin yapıldığı mekânda yerleşme sırasının ve düzeninin bütün İslam şehirlerinde aynı olduğu anlaşılmaktadır. Şehre gelen yollar buralarda sonuçlanır ve aralarında düzenli bir ilişki vardır. Bu odak noktalarındaki çatı; ekonomik etkinliklerin sahnesi konumundaki "çarşı", "pazar yerleri", "arasta" ve "dükkân"lar ile doldurulmuştur. Büyük tüccarların bulunduğu, transit ticarete konu olan malların alınıp satıldığı ve şehrin esas merkezi, kalbi durumundaki "bedesten" etrafında, sadece bir geceleme yeri niteliği taşımayan, aynı zamanda ticari aktivitenin de gerçekleştirildiği "han"lar yer almıştır.

Çoğunlukla şehrin büyük cami ya da camilerinden bazıları da burada yer alır.. Bu merkezden diğer odak noktalarına doğru, adeta insan kalbinden vücuduna dağılan damarlar gibi, bir yayılma söz konusudur. Yayılmanın mihrini de, "bedesten"den başlayan ve "uzunçarşı" denilen geniş cadde oluşturur. Uzunçarşı, şehirde üretilen her türlü mal ve hizmet erbabının bulunduğu bir mekândır. Buraya açılan sokak ve caddelerde, her biri ayrı iş kolunda mal ve hizmet üreten esnaf örgütleri yerleşmiştir. Esnafın şehir planındaki yerleşimi, büyük tüccarla-

rın bulunduğu ve transit ticarete konu olan malların alınıp satıldığı kapalı pazar yeri konumundaki "Bedesten"e göre olmuştur. Bedestenin hemen yakınında, şehirde ülkeler ve şehirlerarası pazar için üretim yapan zanaat dalları, onları bu ana uğraşı koluna katkısı olan meslek grupları, sırasıyla akarsuya veya başka özel isteklere gerek duyan iş kolları sıralanmıştır. İş kollarının şehir içinde, bu ana odak noktasına (Bedestene) göre yer alması, Osmanlı şehirlerindeki çarşı ve pazarların genel düzenini ortaya koymaktadır. Şehir planı, bu ana damarlar çerçevesinde yer alan mahallelerle tamamlanmış olmaktadır.

Osmanlı şehirlerinin temel yerleşme alanı, ictimai ve fiziki unsuru konumundaki mahalle; genellikle bir dini yapının, imaretin ya da pazarın etrafında gelişmiş, bünyesinde çok sayıda evi de bulduran bir birimdir. Mahalle; birbirini tanıyan, bir ölçüde birbirinin davranışlarından sorumlu, sosyal dayanışma içinde olan kişilerden oluşmuş topluluğun yaşadığı sosyal ve fiziksel bir birimdir. Osmanlı çağındaki tanımı ile aynı mescidde ibadet eden cemaatin aileleri ile birlikte ikamet ettikleri şehir kesimidir. İslam şehirleri için gözlenenler, bir ölçüde Osmanlı şehri için de doğrudur. Osmanlı şehirlerinde de genellikle Müslüman olmayanlar, ayrı mahallelerde bir arada oturuyorlardı. Bundan başka, kimi meslek mensupları, kendi mesleklerinin adları ile anılan mahallelerde topluca yaşamışlardır. Ancak, bu ayrı grupların şehir içindeki kümeleşmesi; diğer insanlarla her türlü organik ve sosyal bağlarını keserek kendilerine ait bir şehir kesiminde, dışı kapalı bir birim oluşturdukları yargısına götürecek ölçüde değildir. Şehrin kültür, sanat ve ticaret kesiminde kendini gösteren gruplaşmaların bütünüyle mahallelere yansımadağı; bir mahallede boyacı, ekmeççi, berber, kalaycı gibi çeşitli mesleklerden kişilerin bir arada yaşadığı belgelerden anlaşılmaktadır.

Osmanlı şehirlerinde konut bölümleri, ticaret alanlarından genellikle ayrıdır. Oldukça gösterişsiz olan evlerin biçimi, işlevsel bir yapı eyleminin

sonucunda ortaya çıkmıştır. Aynı karakterdeki evler, dar ve düzgün olmayan yol strüktürlerini meydana getirmiştir. İslam şehirlerinde de görülen çıkmaz sokaklar, mahallelere ulaşan ana yollardan evlere uzanan özel yollar şeklindedir. Osmanlı şehirlerinde planlanmış bir meydan hemen hemen yok gibidir. Açıklıklar, cami, mescit ve çeşmenin çevresinde ya da pazarlarda kendiliğinden oluşmuştur.

Yeni kurulacak olan veya imar ve iskânı arzu edilen bir şehrin yeni bir mahallesi (semti), genellikle bir vakıf eseri olan cami etrafında bulunan mektep, medrese, kütüphane, türbe, imaret, han, hamam, çeşme, aşhane ve meşruta binaları gibi yapıların oluşturduğu "külliye"lerle de teşkil edilmektedir. Bunlar yalnızca ibadet yeri, öğretim merkezleri ya da fakir mutfağı oldukları için değil fakat çevrelerinde başka toplantı ve değişik aktivitelerin yapılmasına yarayacak bina ve yerlerin gelişmesine, dolayısıyla da şehirlerin fiziki yapısına yön verdikleri için birer katalizör rolü de oynamışlardır. Etrafında gelişen yapılarla bir yerleşim birimi meydana getiren ve böylece, şehrin fiziki yapısının şekillenmesine katkıda bulunan tekke ve zaviyeler, XVI. yüzyıldan sonra işlevini kaybederek birer mahalle camii veya mescidi haline dönüşmüşlerdir. Anadolu'da, Balkanlar'da ve diğer Osmanlı şehirlerinde, yukarıda genel hatları ile belirttiğimiz ortak tabloyu bulabiliriz.

Yukarıda ana hatları ile izah ettiğimiz Osmanlı şehirlerinin fiziki karakterini, yaklaşık olarak 550 yıl Osmanlı idaresinde kalan Balkan coğrafyasındaki Üsküp, Selanik, Saraybosna, Prizren, Şumnu, Filibe, Elbasan vd. şehirlerde de görebiliyoruz.

Balkanlar Coğrafyasında Osmanlı Mimarlık Mirası

Sık ormanlarla kaplı dağ anlamına gelen "Balkan" kelimesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'da kalan toprakları için kullanılmakla birlikte, Osmanlı belgelerinde bu coğrafya, Rumeli olarak adlandırılmaktadır.

Osmanlılar'ın Balkanlarla tanışması, M. 1354 yılında Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa'nın Gelibolu'ya, Çimbe Kalesi'ne çıkmasıyla başlamıştır. Ancak bu tarihten yüzlerce yıl önce, Karadeniz'in kuzeyinden geçen Türk boyları, bu coğrafyada yer tutmuş ve varlığını korumuştur.

Balkan coğrafyasının Türkleşip, İslamlaşmasında; Edirne, Varna, Selanik, Üsküp, Saraybosna, Elbasan, Berat, Mora, Şumnu, Prizren vd. şehirlerin fethedilmesinin ciddi katkıları olmuştur. Bu fetihlerin gerçekleşmesinde de Sırpındığı, Çirmen, Kosova, Niğbolu, Varna ve Mohaç savaşlarının Osmanlılar lehine sonuçlanmasının büyük önemi vardır. Balkan coğrafyasının fethedilmesiyle birlikte bölgeye Anadolu'dan (Konya, Karaman, Manisa, Aydın, Maraş, vd.) kitleler halinde göçler olmuş ve böylece söz konusu coğrafya hızla Türkleşip İslamlaşmış ve bunun neticesinde bu coğrafya bir vatan haline gelmiştir.

Osmanlı şehirlerinin kurulup gelişmesinde, genellikle sos-ekonomik bakımdan ülkenin önde gelen kişileri etkili olmuştur. Sultan ve ailesi yanı sıra üst düzey yöneticiler, tüccar, bilgin, derviş ve asker gibi toplumun ileri gelen varlıklı kişileri, vakıf- imaret sistemi içerisinde yaptırmış oldukları eserlerle, kentlerin fiziki gelişiminde başrolü oynamışlardır.

Bölgenin Osmanlı topraklarına katılmasıyla birlikte, mevcut şehir ve kasabalarda yoğun bir imar faaliyetine girişilmiş ve bunun sonucunda farklı işlevli pek çok yapı inşa edilmiştir. Önemli bir bölümü külliyenin bir parçası olarak tasarlanıp inşa edilen bu yapılar arasında dinî (cami, mescit, namazgâh, tekke, zaviye), ticari (dükkan, han, arasta, bedesten), sosyal (imaret) nitelikli yapılar dışında; kale, köprü, hamam, su kemeri, çeşme, medrese, mektep, türbe, kütüphane, darphane, kule, postahane, cephane, kışla, saat kulesi, konak türünde yapılar da mevcuttur.

Yaklaşık 550 yıl (1380- 1913 yılları arasında) Osmanlı idaresinde kalan Balkanlar'da, fethi takiben

sistemli bir iskân politikası uygulanmış ve bunun sonucunda da, bölge kısa sürede Türkleşip İslamlaşmıştır. Buna bağlı olarak da bölgede hızlı bir imar faaliyeti başlamış; yeni şehir ve kasabalar kurulduğu gibi, mevcut şehirler de büyütülerek geliştirilmiş ve şenlendirilmiştir.

Bu çalışmada, Balkan coğrafyasında kalan şehir, kasaba ve diğer yerleşim birimlerin fiziki yapısı ile Osmanlı Dönemi'nde gerçekleştirilen imar faaliyetleri, arşiv belgeleri ve saha çalışmasıyla karşılaştırmalı bir şekilde incelenerek örneklerle sayısal bilgiler verilmiştir.

Gerçekleştirilen imar faaliyetleri kapsamında pek çok farklı işlevli yapı (imaret, cami, mescid, türbe, çarşı, han, kervansaray, bedesten, arasta, dükkân, hamam, medrese, mektep, kütüphane, köprü, tekke zaviye, hanıkah, imaret, çeşme, sebil, şadırvan, su kemeri, maksem, su terazisi, sarnıç, değirmen, havuz, buzhane, kule, kale, darphane, saray, köşk, kasır, konut, hastane, saat kulesi, elektrik fabrikası, hastane, kışla, namazgâh, trafo, okul, kilise, depo, imalathane, vd.) inşa edilmiştir.

Günümüzde üzerinde 11 ülkenin kurulduğu Balkan coğrafyasında Osmanlı Dönemi'nde inşa edilen

kültür varlıklarının tespitine yönelik yapılan çalışmalar sonucunda ülkelere göre aşağıdaki sayısal döküm ortaya çıkmaktadır:

- Arnavutluk (İşkodra, Elbasan, Bera, Tiran, Tepeleden vd.): 1015 adet eser (Fot. 1).
- Bosna Hersek (Saraybosna, Travnik, Mostar, Poçitel, Bihaç, Foça, Vişegrad vd.): 3560 adet eser (Fot. 2).
- Bulgaristan (Şumnu, Filibe, İhtiman, Razgrad, Vidin, Eski Cuma, Pazarcık, Köstendilvd.): 3339 adet eser
- Hırvatistan (İlok, Split, Osijekvd.): 187 adet eser.
- Kosova (İpek, Priştine, Prizren, Yakovavd.): 361 adet eser.
- Macaristan (Zigetvar, Peç, Mohaç, Eğri, Budapeştevd.): 724 adet eser (Fot. 3).
- Makedonya (Üsküp, Kalkandelen, Ohri, İştıp, Manastır, Resne, Köprülüvd.): 1411 adet eser (Fot. 4-5).
- Romanya (Bükreş, Babadağ, Hırşova, Köstence, Temeşvar vd.): 291 adet eser.

1- Arnavutluk, İşkodra, Kurşunlu (Buşatlı Mehmed Paşa) Cami (1773-74)

2- Bosna-Hersek, Poçitel, Şişman İbrahim Paşa (Ali Paşa) Camii ve çevresi (18. yy.)

3- Macaristan, Şikloş, Malkoç Bey Camii (16. yy.)

5. Makedonya, Kalkandelen Alaca Camii ve türbesi (1833)

4- Makedonya, Üsküp, Saat Kulesi (16. yy.)

- Yunanistan (Atina, Selanik, Serez, Kavala, Gümülçine vd.): 3771 adet eser
- Sırbistan, Karadağ, Voyvodin -Sancak (Belgrad, Dubrovnik, Yeni Pazar vd.): 1098 adet eser.

Bu eserler alt alta toplandığında, 15.737 eser ortaya çıkmaktadır.

Sonuç

Yukarıda verdiğimiz sayısal döküm; Balkan coğrafyasında, Osmanlılar zamanında, 14- 20. yüzyıllar arasında, yaklaşık 550 yıllık bir süre zarfında inşa edilen anıtsal eserlerin arşiv belgeleri, yayınlar ve saha çalışmaları sonucu ortaya çıkan yekûnu bizlere vermektedir. Mevcut haliyle, Rumeli olarak da bildiğimiz Balkan coğrafyasında, Osmanlı Dönemi'nde, 15.737 anıtsal eserin inşa edildiğini söyleyebiliriz. Kuşkusuz elde ettiğimiz bu sayı, binlerce olduğunu bildiğimiz konutları içermemektedir. Ayrıca Balkan coğrafyasının bütünüyle taranarak tam bir Osmanlı Dönemi Kültür mirası dökümü yapıldığını da söyleyemeyiz. Sahada tespit edilmeyi bekleyen hâlâ pek çok yapı ile arşivlerde incelenmeyi bekleyen binlerce belge bulunmaktadır. Bu eksiklikler giderildiğinde, yukarıda elde ettiğimiz sayının daha da artacağı kesindir.

Gerek savaşlar ve gerekse doğal afetler veya siyasi nedenlerle, Balkan coğrafyasında Osmanlı Dönemi'nde inşa edilen mimari eserlerden çok azı günümüze ulaşabilmiştir. Arşiv belgeleri ve sahada

yapılmış olan çalışmalardan, Osmanlı Dönemi'nde inşa edilen 16.000 civarındaki farklı işlevli yapıdan çok azının (neredeyse 1/3'ünün) günümüze ulaştığı anlaşılmaktadır. Eserlerin önemli bir kısmının yok olmasındaki ana faktörler arasında savaş, yangın, salgın hastalık ve depremler ile tarihi mirasa sahip çıkması gereken kurum, kuruluş ve kişilerin duyarsızlığı yer almaktadır. Hâlihazırdaki ülke sınırları dikkate alındığında, Osmanlı Dönemi'nde en fazla mimari eserin inşa edildiği ülke olarak "3771" eser ile Yunanistan dikkati çekmektedir. Bu ülkeyi sırasıyla Bosna- Hersek ve Bulgaristan izlemektedir. Balkan ülkelerinde inşa edilen ve varlığı tespit edilebilen eserlerden, günümüze ulaşanların sayısı irdelendiğinde ise Makedonya ilk sırayı almaktadır. Arşiv, kütüphane ve sahada yapılan çalışmalardan, bu ülkede varlığı tespit edilen 1413 yapıdan, neredeyse 500'ünün, kısmen veya tamamen günümüze ulaşabildiği anlaşılmaktadır.

Kuşkusuz, yerleşim birimleri (şehir, kasaba, köy, vb.) ile buralarda inşa edilmiş olan mimarlık mirasının yok olmasındaki en büyük etken savaşlar olmuştur. Bu durum, yakın geçmişte Bosna'da yaşanmış olan savaş ile bir kez daha kendisini göstermiştir.

Ülkemizde ve dünyanın diğer coğrafyalarında üretilmiş olan medeniyetimize ait maddi kültür varlıklarımız olan mimari eserlerin tespiti, incelenmesi, değerlendirilmesi, tanıtılması ve restorasyonlarının yapılarak gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla son yıllarda, kamu kurum- kuruluş ve üniversitele- rin desteği ile önemli çalışmalar- projeler gerçek- leştirilmeye başlanmıştır. Konu ile ilgili alanlardan oluşan uzmanlar marifetiyle gerçekleştirilen bu projelerle, Balkan coğrafyasındaki mimarlık mira- sımızın tespiti, incelenmesi ve yayın çalışmalarıyla bilim dünyasına tanıtılması sağlanmaktadır. Ayrıca, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Türk Tarih Kurumu Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Bele- diyeler gibi kurum ve kuruluşların öncülüğü ve des- teği ile Balkan coğrafyasındaki Osmanlı Dönemi'ne

ait pek çok mimari eserin (cami, türbe, han, çeşme, hamam, köprü, vd.) rölöve, restitüsyon ve restoras- yon projeleri hazırlatılarak restorasyonları gerçek- leştirilmektedir. Böylece deprem, yangın, savaş vb. nedenlerle harap olmuş ve onlarca yıldır ilgisizlik ve bakımsızlıktan yok olmak üzere olan bu eserler yeniden hayat bulmuştur.

Mimarlık ve Sanat Tarihi araştırmalarında Anadolu coğrafyasındaki eserlere olan yoğun ilginin, aynı kültürün bir uzantısı konumundaki başta Balkanlar olmak üzere, diğer coğrafyalardaki yerleşim yer- leri ve buralardaki mimarlık mirasına da ulaşması en büyük dileğimizdir. Bu sayede, Türk mimarisinin lokal ve ulusal karakteri daha gerçekçi bir şekilde belirlenebilecek, sonra da dünya mimarisi içinde- ki durumunun ne olduğu hususu ciddi bir biçimde gündeme gelecektir.

Kaynakça

- Andrejevic, A. (1984), Islamska Monumentalna Umetnost XVI veka u Jugoslaviji, Beograd.
- Ayverdi, E. H. (1979), Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri, Romanya, Macaristan, İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayını.
- Ayverdi, E. H. (1981), Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri, Yugoslavya, III/3, İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.
- Ayverdi, E. H. (1982), Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri, Bulgaristan, Yunanistan, Arnavudluk, IV., İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.
- Balducci, H. (1987), Rodos'ta Türk Mimarisi, (Çev. C. Rodoslu), Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Boškovic, T. (1957), Arhitektura Srednieg Veka, Beograd.
- Deroko, A. (1964), Spomenicija Arhitektura IX.- XVIII. Veka u Jugoslavije Narod Arhitektura, I, Beograd.
- Duda, H. (1949), Balkanturkischen Studien, Wien.
- Elezovic, G. (1940), Turski Spomenici, 1348-1520, I/1, Beograd.
- İbrahimgil, M. Z- Konuk, N. (2006), Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri, I-II, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İnciciyan, P. L.- Andreasyan, H. D. (1974), "Osmanlı Rumelisi Tarih ve Coğrafyası, İ.Ü. Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, 2-3, 11- 88.
- Kaleşi, H. (1972), Najstariji Vakufski Dokumenti u Jugoslaviji na Arapskom Jeziku, Priştina.
- Kiel, M. (1990), Ottoman Architecture in Albania, 1385- 1912, İstanbul, IRCICA Yayınları.
- Kumbaracı- Bogojevic, L. (1998), Osmanliski Spomenici vo Skopje, Skopje.
- Minetti, H. (1923), Osmanische Provinziale Baukunst auf dem Balkan, Hannover.
- Molnar, J. (1993), Macaristan'da Türk Anıtları, Ankara, Türk tarih Kurumu Yayınları.
- Pasic, A. (1994), Islamic Architecture in Bosnia and Hercegovina, İstanbul.
- Todorov, N. (1983), The Balkan City, 1400- 1900, London.
- Vırmiça, R. (1999), Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri, I, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

YAPAY ZEKA DÖNEMİNDE İŞ DÜNYASINDA KADININ KONUMUNA YÖNELİK GELECEK BEKLENTİLERİ*

 Doç. Dr. Sezer Bozkuş KAHYAĞLU**

Yapay zeka ve dijitalleşmenin etkisiyle iş dünyasında hemen her alanda hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. İş hayatının var olan problemlerini çözmek için önemli ve belirleyici unsurlarından olan stratejik karar alma süreçleri, artık modele veya veriye dayalı yapay zeka algoritmaları ile yürütülebilmektedir. Burada ele alınan konular iş dünyasının küresel değişim ve dönüşüm sürecine ilişkin ortaya çıkan ve olası çıkabilecek sorunları ortaya koymaktadır. Dünya ekonomisinde en önemli değişim, bu değişimi ortaya çıkaran kurumların kuruldukları tarihler ile başlayan sürecin analizi; bugünün ve geleceğin farklı boyutlarıyla anlaşılmasını sağlayacaktır. Buradan hareketle; dünyanın en büyük sermayesine sahip olan ilk on şirketin son on yılda nereden nereye geldiğinin analizi bu konuda temel göstergedir. Özellikle 2006 yılında en büyük on sermaye şirketi ile 2019 yılındaki liste arasındaki değişim ve dönüşüm bu konu hakkında tarihsel bir bilgi olarak kabul edilebilir (Tablo1).

* Bu çalışma, Londra'da düzenlenen "11. International Women and Business" Konferansı'nda yazarın davetli konuşmacı olarak sunduğu bildiriden uyarlanarak hazırlanmıştır.

** İzmir Bakırçay Üniversitesi Öğretim Üyesi

2006 (Million \$)				2019			
1		Exxon Mobil 446,943	▲	1		Apple Inc. 1,305,000 ⁽¹²⁾	▲
2		General Electric 383,564	▲	2		Microsoft 1,203,000 ⁽¹¹⁾	▲
3		Microsoft 293,537	▲	3		Alphabet Inc. 922,130 ⁽¹⁴⁾	▲
4		Citigroup 273,691	▲	4		Amazon.com 916,150 ⁽¹³⁾	▲
5		Gazprom 271,482	▲	5		Facebook, Inc. 585,320 ⁽¹⁶⁾	▲
6		Bank of China 254,592	▲	6		Alibaba Group 569,010 ⁽¹⁷⁾	▲
7		Toyota Motor 241,161	▲	7		Berkshire Hathaway 553,530 ⁽¹⁵⁾	▲
8		Bank of America 239,758	▼	8		Tencent 461,370 ⁽¹⁸⁾	▲
9		Royal Dutch Shell 225,781	▲	9		JPMorgan Chase 437,230 ⁽²¹⁾	▲
10		BP 218,643	▲	10		Visa 416,7910 ⁽²⁰⁾	▲

Tablo 1. Dünyanın En Büyük 10 Sermaye Şirketinin Sıralaması (2006-2019 yılları arasındaki değişim)

Kaynak: Wikipedia, 2020

Bu bilgi iş dünyasındaki gelecek beklentilerinin ne yönde ilerlediğinin kanıtını sunmaktadır. Artık üretim şirketlerinin yerini ağ (network) ekonomisine dayanan bilişim şirketleri almış durumdadır. Bu yeni sektörlerin iki temel özelliği vardır. Bunlardan ilki, düzenlemelerin az olduğu bir alan olmasıdır. İkincisi ise kullandıkları bilginin tüm ekonominin sektörlerini etkileyebilecek yeni bilgileri üretmesidir. Bu bilgi üretimi tek başına bir bilgiyi ifade ederken bu bilgilerin bir ağ yapısı içinde bütünleştirilmesi bir sistemi ve bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır.

Otomasyon, yapay zeka (AI) ve dijitalleşme, gelecekte bazı işleri tamamen ortadan kaldıracaktır. Bunun yerine, yeni işler ortaya çıkaran ya da mevcut işin doğasını değiştiren, aynı zamanda dijital becerilerin getirisini artıran iş süreçlerinin

uygulanmasını gerekli kılacaktır. Özellikle rutin işler ve değişime açık görevler bundan en fazla etkilenecektir. Bununla birlikte, insan emeğine dayanan esneklik, yaratıcılık, genelleştirilmiş problem çözme ve karmaşık iletişim yaklaşımlarını gerektiren, kısaca rutin olmayan görevler arasında ayırım yapılması gereklidir. Manyika ve arkadaşları, (2017'a, b) Bughin (2018) ile Frey ve Osborne (2013) gelecekte değişimden etkilenecek meslek gruplarını sınıflayarak analiz etmişlerdir. Buna göre, veri işlemeye dayanan mesleklerin (%69), veri toplamaya dayanan mesleklerin (%64) ve fiziksel iş türlerinin (%89) düzeyinde etkilenebileceğini belirtmektedir. Oysa karşılıklı etkileşim ve iletişime dayanan mesleklerin (%20), uzmanlık gerektiren mesleklerin (%18) ve yönetsel görevlerin (%7) düzeyinde etkilenmesi söz konusu olmaktadır.

Ülke Sıralaması	Ülke Adı	Kadın Oranı (%)	Erkek Oranı (%)	Devam Eden Fark (K/E)
1	ABD	23	77	70
2	Hindistan	22	78	72
3	Almanya	16	84	82
4	İsviçre	19	81	76
5	Kanada	24	78	69
6	Fransa	21	79	73
7	İspanya	19	81	76
8	Singapur	28	72	61
9	İsveç	20	80	76
10	İngiltere	20	80	74
11	Hollanda	21	79	73
12	Polonya	16	84	81
13	Avustralya	24	76	68
14	Brezilya	14	86	84
15	İtalya	28	72	61
16	Türkiye	24	76	68
17	Belçika	19	81	77
18	Güney Afrika	28	72	62
19	Meksika	15	85	82
20	Arjantin	17	83	79

Tablo 2. Yapay Zeka Yeteneklerine Göre İlk 20 Ülke Sıralaması

Kaynak: World Economic Forum (Gender Gap for Country and Industry Rank), 2018.

Dünyada kadınların ve erkeklerin meslek türlerindeki kümelenmeleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler de dâhil olmak üzere farklılık göstermektedir. Bu durum yapay zekâ ve dijitalleşmeden her birinin etkilenme düzeyinin farklı olacağını ifade etmektedir. Örneğin, birçok ülkede sağlık ve sosyal yardım sektöründe çalışanların %70'inden fazlasını kadınlar oluştururken, ancak makine operatörleri ve zanaat işçilerinin %25'inden azını oluşturduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda kadınlar teknolojik dönüşüm sürecinde bu fırsatlardan yararlanırsa,

Tablo 2'de yer alan mevcut istihdam paylarını koruyabilirler. Eğer yapamazlarsa, iş dünyasındaki geçiş sürecinden daha da olumsuz yönde etkilenebilirler.

Yapay zeka ve dijitalleşme ile birlikte yasal düzenlemelerin etkisinin azalacağı ve yavaş kalacağı varsayımı altında sorumlu liderlik, sorumlu yönetim ve sorumlu işletme kavramları ön plana çıkmaktadır. Bunun temelinde ise, etik karar almayı destekleyen sürdürülebilir kurumsal yönetim anlayışı yer almaktadır. Yapılan araştırmalarda kadınların etik

kültürün gelişiminde ve kurumsal sürdürülebilirliğin gerçekleştirilmesinde kişisel özellikleri itibarıyla önemli katkılarının olabileceği vurgulanmaktadır. Ancak, yapay zeka teknolojilerinin dayandığı tekniklerden biri olan “makine öğrenmesi” ve “derin öğrenme” gibi uygulamalarda kullanılan algoritmaların kadınlar açısından dezavantajlı tercihlerin ve karar alma süreçlerinin oluşmasına yol açabilecek potansiyele sahip olduğu dikkate alınmalıdır. Kadınların var olan düşük katılım düzeylerinin bundan dolayı, kadınların iş dünyasında gelecekte yönetim kademelerinde ve teknolojiye dayalı uzmanlık alanlarında daha fazla yer almasının kurumsal riskleri azaltabileceği ortaya konmaktadır. Bu bağlamda Avrupa Birliği (2020), “Güvenilir Yapay Zeka için Etik Yönergeleri” oluşturma amacıyla yapay zeka konusunda üst düzey bir uzman grubu görevlendirmiştir. Bahse konu uzman grup tarafından yapay zeka uygulamalarının sahip olması gereken üç temel özellik tanımlanmaktadır. Bunlar sırasıyla; yasal yapay zeka, sağlam yapay zeka ve etik yapay zeka olarak ifade edilebilir (Tablo 3).

Sonuç olarak; dünya ekonomisinde yapay zeka döneminde iş dünyasında hızlı ve devrim niteliğinde değişim ve dönüşüm olması beklenmektedir. Bu değişim ve dönüşüm sürecinde meslek sınıflarında kadınların payının azalması riski bulunmaktadır. Yapay zeka ve dijitalleşmenin dayandığı uygulamalarda bulunan algoritmaların etik, yasal ve sağlam

standartlara bağlı olarak geliştirilmesi kadınların gelecek beklentilerini şekillendirecek kritik bir süreç olarak ifade edilmektedir. Kadınların değişen ekonomi ve iş dünyası aktörleri arasında etkin rol alması ve teknolojik gelişmelerde uzmanlaşması için ülkelerin politika üretmesi gereklidir. Bu bağlamda üniversitelere sorumlu işletmelerin sorumlu yöneticilerini yetiştiren kurumlar olarak sosyal faydayı önceleyen bir yaklaşımla önemli görevler düşmektedir. Böylece kadınların yapay zeka döneminde iş dünyasında etkinliği mümkün olabilir. Özellikle üniversitelerde temel bilimler konusunda uzmanlaşmış, matematik, fizik, kimya ve biyoloji ile tıp alanında çalışan kadın bilim insanlarının bir araya gelip yapay zekaya dayalı yaklaşımları kullanabilecekleri platformların oluşturulması hedeflenmelidir. Buna yönelik olarak, bu alanda çalışanlar için sürekli koordinasyonun oluşturulması sağlanmalıdır. Literatürde bunu başaran ve “rol model” olarak yer bulan kadın bilim insanlarına örnek olarak kara deliği keşfeden Katie Bouman ile 2020 yılında Avrupa’da yapay zeka alanında ödül alan kadın bilim insanlarının yer aldığı diğerleri (Raluca Crisan, Etik AI CEO ve Kurucusu; Deva Senevirathne, Sonrai Analytics Kurucusu; Suvi Uski, SomeBuddy CEO ve Kurucusu) verilebilir. Bu listeye ülkemizden kadın bilim insanlarının da katılmasına yönelik bir inisiyatif olarak YÖK nezdinde kurulan “Akademide Kadın Çalışmaları Birimi”nin yakından izlenmesi ve desteklenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Yasal Yapay Zeka	Sağlam Yapay Zeka	Etik Yapay Zeka
Hangi otomatik karar alma süreci gerçekleşiyor olursa olsun, tüm ilgili yasal gerekliliklere uyduğundan emin olmak gereklidir.	Sağlam yapay zeka güvenli, emniyetli ve güvenilir sistemler oluşturma yeteneğini ifade eder.	Karar alma süreçlerinde ve algoritma tasarımında etik standartlara uyum kritik önem taşımaktadır.

Tablo 3. Yapay Zeka Uygulamalarının Temel Özellikleri

Kaynak: AB, 2020 (Explanations of Lawful, Ethical and Robust AI).

Kaynakça

- Bughin, Jacques, Earic Hazan, Susan Lund, Peter Daghlstroem, Anna Wiesinger, and Amresh Subramaniam. (2018). Skills Shift: Automation and the Future of the Workforce. Discussion Paper; May McKinsey Global Institute.
- EU (2020). Artificial intelligence – ethical and legal requirements.
- Frey, Carl B. and Michael A. Osborne. (2013). The Future of Employment: How Susceptible Are Jobs to Computerisation? Oxford, U.K.: Oxford University.
- Manyika, James, Michael Chui, Mehdi Miremadi, J. Bughin, Katie George, Paul Willmott, and Martin Dewhurst. (2017a). A Future That Works: Automation, Employment, And Productivity. New York, NY: McKinsey & Company.
- Manyika, James, Susan Lund, Michael Chui, Jacques Bughin, Jonathan Woetzel, Parul Batra, Ryan Ko, and Saurabh Sanghvi. (2017b). Jobs lost, jobs gained: What the future of work will mean for jobs, skills, and wages. New York, NY: McKinsey & Company.
- LinkedIn (2019). Share of AI Talent Pool. Survey Report.
- Strafford, H. (2018). The Future of Work and the GIG Economy. The College of the Siskiyous. The Future of Work & The GIG Economy - Rural (slideshare.net)
- Susskind, R. and D., Susskind (2015). The Future Of The Professions- how technology will transform the work of human experts. Oxford University Press. ISBN 978-0-19-871339-5.
- Wodechi, A. (2019). Artificial Intelligence in Value Creation Improving Competitive Advantage. This Palgrave Macmillan. ISBN 978-3-319-91595-1
- World Economic Forum (2018). Global Gender Gap Report. ISBN-13: 978-2-940631-00-1.
- Wikipedia (2020). List of top 10 companies with the largest market capitalization.

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELERİN AKADEMİK ARŞİVLERİ: MEVCUT DURUM

 Dr. Öğr. Üyesi Güleda DOĞAN*

Yükseköğretim Kurulu 2018 yılından bu yana Açık Bilim ve Açık Erişim konusundaki çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu kapsamda öncelikli olarak Yükseköğretim Açık Bilim ve Açık Erişim Çalışma Grubu oluşturulmuş ve grubun ilk faaliyetlerinden biri, Türkiye için yol haritası niteliğinde bir eylem planı hazırlamak olmuştur. Eylem planında yer alan maddelerden önemli bir kısmı Türkiye'deki Üniversite Akademik Arşivleri ile ilgilidir. Bilindiği gibi Üniversitelerin kendi bilimsel yayınlarına açık erişimi sağlamanın yollarından en pratiği tüm bilimsel çıktıların yer aldığı bir akademik arşiv kurmaktır. Yükseköğretim Açık Bilim ve Açık Erişim Çalışma Grubu'nun çalışmaları neticesinde Türkiye'deki tüm üniversitelerde açık akademik arşivlerin kurulması, mevcut arşivlerin uluslararası standartlara uyumlu

hale getirilmesi, arşivlerin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla üniversitelere bir genelge gönderilmiş, genelgede atılacak somut adımlar ile ilgili bilgi verilmiş, arşivlere yayın eklenmesi ile ilgili kuralları içeren Açık Erişim Politikaların oluşturulmasında temel oluşturacak örnek politika dokümanı üniversitelerle paylaşılmıştır. Genelgede işaret edilen somut adımlar anlamında Üniversite Akademik Arşivlerinin mevcut durumunu içerik, yayın çeşitliliği, uluslararası standartlara uyum, bir politika ile desteklenme vb. açılardan takip etmek amacıyla Haziran 2019 itibariyle altı aylık aralıklarla üniversitelerden veri toplanmaya başlanmıştır. Toplanan en güncel veri olan Şubat 2021 verilerine göre Üniversite Akademik Arşivlerinin mevcut durumu bu yazıda değerlendirilmektedir.

---

* Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
YÖK Kurum Danışmanı

YÖK'ün, Üniversite Akademik Arşivleri konusundaki çalışmaları sürerken, bir taraftan da YÖK bünyesinde merkezi bir açık erişim arşivi oluşturma çalışmaları devam etmektedir. Bu amaçla, 2020 yılı başında YÖK'te YÖK Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, YÖK Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ve konu ile ilgili çalışma ve deneyimleri bulunan iki uzman personelden oluşan bir proje grubu oluşturulmuştur. Proje grubu, 2020 yılı itibarıyla çalışmalarına başlamış olup, oluşturulacak ulusal yapıdaki merkezi arşiv için üç aşamalı bir yapı öngörülmektedir. İlk aşamada YÖK Tez Merkezinde yer alan tezlerin uluslararası standartlarda herkesin erişimine sunulması amaçlanmış, gelinen noktada tüm tezlerin üst verileri kurulan arşive aktarılmıştır. Tez tam metinlerin aktarımı ise devam etmektedir. İkinci aşamada YÖK Arşivi ile YÖKSİS entegrasyonu, üçüncü aşamada ise üniversite akademik arşivleri ile entegrasyon hedeflenmektedir.

Diğer önemli bir gelişme YÖK tarafından başlatılan Açık Bilim ve Açık Erişim çalışmalarının On Birinci Kalkınma Planında yer alması olmuştur. İlgili kalkınma planının Eğitim, Politika ve Tedbirler başlığı altında "Üniversitelerin dijital çağa ayak uydurması ve bilgiye ulaşımında açık erişim ve açık bilim uygulamalarının hayata geçirilmesi amacıyla açık erişim altyapıları ile uyumu sağlanacaktır" ifadesi atılacak adımları hızlandırmaktadır.

Belirlenen hedeflere ulaşmada Türkiye'deki üniversitelerin tüm yayınlarına açık erişim sağladıkları, uluslararası standartlara uyumlu birer akademik arşivlerinin ve arşive yayın girişi ile ilgili kuralların belirlendiği bir açık erişim politikalarının olması kritik öneme sahiptir. Bununla ilgili mevcut durumu takip etmek amacıyla YÖK tarafından altı aylık aralıklarla toplanan verilerin en günceli olan Şubat 2021 verilerine göre Türkiye'deki 207 üniversiteden 162'si (%78) akademik arşivinin olduğunu ya da bu konuda çalışmaya devam ettiğini belirtmiştir. Üniversitelerin akademik arşivlerini kurma tarihlerine göre dağılımını gösteren Tablo 1'e göre en fazla sayıda

arşivin YÖK'ün bu konudaki çalışmalarını hızlandırdığı 2019-2020 yıllarında kurulduğu görülmektedir. Öte yandan 2019 yılında İzmir'de düzenlenen 7. Ulusal Açık Bilim Konferansında verilen Temmuz 2019 sayılara göre (121 arşiv, %59), geçen yaklaşık bir buçuk yılda üniversitelerin akademik arşivlerini kurma yolunda önemli bir mesafe alınmıştır (Sunum videosu için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=U28Zrna7TUo>).

Tablo 1. Türkiye'deki üniversite akademik arşivlerinin kuruluş yıllarına göre dağılımı

Kuruluş Yılı	Kurulan Arşiv Sayısı
2005 - 2013	17
2014	55
2015 - 2018	14
2019 - 2020	72
Toplam	158

Üniversite akademik arşivlerinin sayılarındaki bu artışın yanı sıra, arşivdeki yayınların uluslararası erişilebilirliğinin ve görünürlüğünün sağlanmış olması da önemlidir. Bunun için belli standartlara uyum ve belli platformlara üyelik gerekmektedir. Üniversite açık arşivlerinin diğer platformlar (merkezi açık erişim arşivleri, veri tabanları, arama motorları gibi) tarafından harmanlanabilmesi ve karşılıklı/birlikte çalışabilmesi için OAI-PMH (Açık Arşivler Girişimi Üst Veri Harmanlama Protokolü) uyumlu olması gerekir (bkz. <http://www.openarchives.org/pmh/>). Özellikle harmanlama ve akademik arşivin taşınması gibi işlemlerde arşivdeki her bir kayda sabit bir tanımlayıcı/bağlantı verilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla akademik arşivlerde yaygın olarak Handle kullanıldığı görülmektedir (bkz. https://www.handle.net/community_software.html). Şubat 2021 sayılarına göre Türkiye'deki 162 arşivin %83'ünün (135 arşiv) OAI-PMH ile uyumlu olduğu,

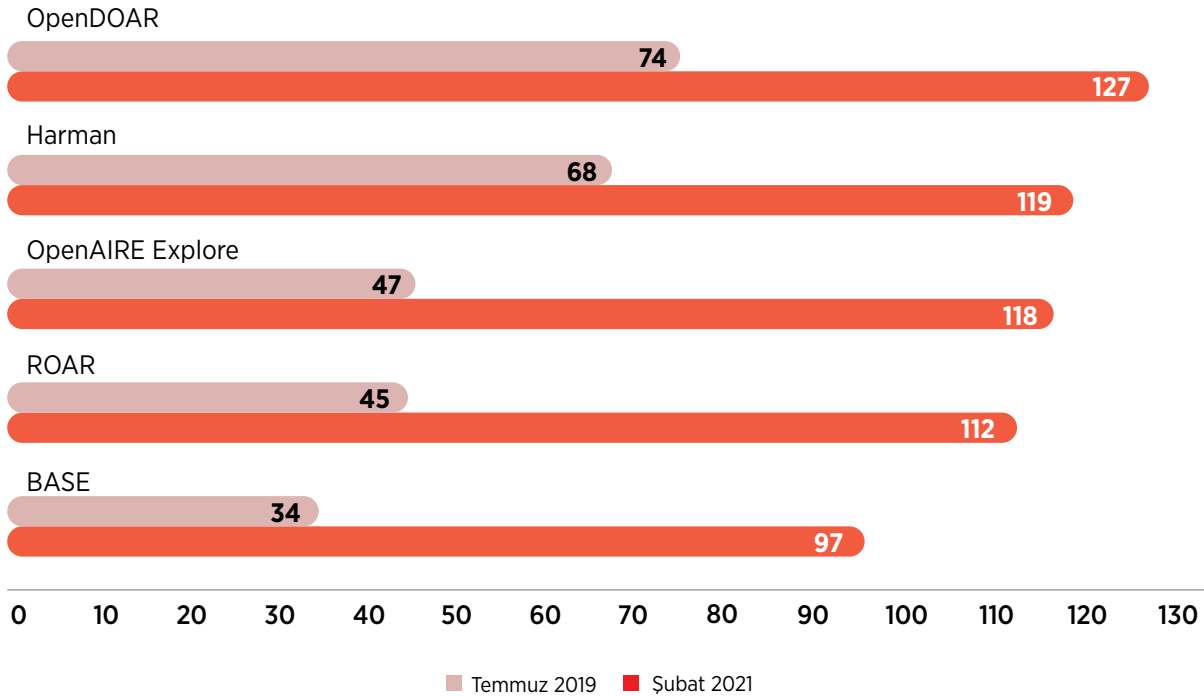
%77'sinin ise (125 arşiv) Handle kullandığı belirtilmektedir.

Üniversite akademik arşivlerinin içeriklerine erişimi sağlayacak ve görünürlüklerini artıracak birtakım platformlara üyelikleri düzenli olarak Yükseköğretim Kurulunca takip edilmektedir. Arşivlerin kurulması kadar bu arşivlerin görünürlüğü ve arşivlerdeki içeriğe uluslararası anlamda erişim de oldukça önemli konulardır. Şekil 1, bu açıdan mevcut durumu Temmuz 2019 verileri ile karşılaştırmalı olarak sunmaktadır.

Şekle göre mevcut üniversite akademik arşivlerinin önemli kısmının bahsi geçen platformlara üyelik yaptığı ve içeriklerini bu platformlarda görünür/ taranır hale getirdiğini söylemek mümkündür. Üniversite akademik arşivlerinin %73'ü (119 arşiv) TÜ-BİTAK ULAKBİM bünyesindeki ulusal harmanlama sistemi Harman'da yer aldığını belirtmiştir (bkz. <https://arsiv.ulakbim.gov.tr/index>). En yüksek sayıda arşivin (127 arşiv, %78) uluslararası açık erişim

arşivleri rehberi olan OpenDOAR'da yer aldığı görülmektedir (bkz. <https://v2.sherpa.ac.uk/opensoar/>). Benzer yapıdaki ROAR'da mevcut üniversite akademik arşivlerinden %69'u (112 arşiv) kayıtlı olduklarını belirtmişlerdir. Akademik arama motoru özelliğindeki OpenAIRE Explore'da (bkz. <https://explore.openaire.eu/>) arşivlerin %73'ü (118 arşiv), BASE'te ise %60'ı (97 arşiv) yer almaktadır (<https://www.base-search.net/>). Öte yandan, Google Akademik üzerinden içeriği taranan 114 arşiv bulunmaktadır (%70).

Açık erişim politikaları üniversite akademik arşivlerinin sürdürülebilirliklerinin sağlanmasında büyük rol üstlenmektedir. Açık erişim politikaları ile arşive yayın eklemenin zorunlu olup olmadığı, arşive girilen yayınlar için hak sahibinin kim olduğu gibi arşive ilişkin kurallar belirlenmektedir. Açık erişim politikalarının yayınların arşive eklenmesini zorunlu tutacak bir yapıda olması üniversite akademik arşivinde kurum yayınlarının eksiksiz biçimde yer almasını sağlar. Şubat 2021 verilerine göre 121 üni-

Şekil 1. Çeşitli platformlara kayıtlı üniversite akademik arşiv sayıları

versite (%58) açık erişim politikası olduğunu beyan etmiştir. Bu politikalardan 59'unun YÖK'ün konu ile ilgili çalışmalarının ivme kazandığı 2019-2021 yıllarında oluşturulduğu tespit edilmiştir (bkz. Tablo 2). Öte yandan, üniversite açık erişim politikalarının 105'inin üniversite senatolarınca onaylandığı anlaşılmaktadır. Zorunlu yapıda olduğu belirtilen 78 politika olmasına rağmen, bu veriye yakından bakılmasında fayda vardır. Nitekim Kasım 2019'da gerçekleşen 7. Ulusal Açık Bilim Konferansında sunulan, politika metinlerinin incelenmesine dayanan çalışma sonucunda, o tarihteki 109 açık erişim politikasından 19'unun zorunlu yapıda olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 2. Üniversite açık erişim politikalarının yürürlük tarihlerine göre dağılımı

Politika yürürlük tarihi	Üniversite sayısı
2010 - 2013	2
2014	32
2015 - 2018	14
2019 - 2021	59
Toplam	107

Not: 107 üniversite açık erişim politikalarının yürürlük tarihini belirtmiştir.

Türkiye'deki mevcut üniversite akademik arşivleri içerikleri yönünden de takip edilmektedir. En güncel veriye göre arşivlerin yaklaşık yarısında 2000'den fazla kayıt bulunmaktadır. Arşivlerin kayıt sayılarına göre dağılımı Tablo 3'te ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Arşiv içeriklerindeki kayıtların belli yayın türlerinde yığılması, üretilen tüm bilimsel çıktı türlerini temsil etmesi gerekir. Mevcut üniversite akademik arşivlerinde yoğun olarak makale ve tezlerin yer

Tablo 3. Türkiye'deki üniversite akademik arşivlerinin kayıt sayılarına göre dağılımı

Kayıt Sayısı	Arşiv Sayısı	Kayıt Sayısı	Arşiv Sayısı
0	4	2089-4877	36
13-89	8	5201-9726	18
114-496	20	10.101-38.855	17
560-1994	42	50.286-109.765	8

Not: 9 arşiv için kayıt sayısı belirtilmemiştir.

aldığı görülmektedir. Sayısal olarak ifade etmek gerekirse, 84 akademik arşivde kayıtların yarıdan fazlası makale, 26 akademik arşivde ise kayıtların yarıdan fazlası tezdır.

Nihai amacı üniversite yayınlarına erişim sağlamak olan üniversite akademik arşivlerinin yayınların üst verilerinin yanı sıra tam metinlerine de yer vermesi gerekir. 91 arşivde (%56) yayınların yarıdan fazlası için tam metne erişim sağlanmaktadır.

Üniversite açık arşivlerinden içeriklerindeki kayıt sayısı 10.000 üzerinde olanlar Tablo 4'te verilmektedir. Bu noktada, üniversite akademik arşivlerinin tanımı gereği üniversite mensuplarınca üretilen bilimsel her türlü çıktıyı içermesi gerekir. Diğer bir ifadeyle üniversitenin kendi mensuplarınca üretilmemiş ya da bilimsel çıktı olarak değerlendirilemeyecek yayınların bu arşivlerde yer almaması gerekmektedir.

Tablo 4. İçeriğindeki kayıt sayısı 10.000'in üzerinde olan üniversite akademik arşivleri

Üniversite	Kayıt Sayısı	Üniversite	Kayıt Sayısı
Gazi Üniversitesi	109.765	Anadolu Üniversitesi	23.680
Marmara Üniversitesi	86.810	Pamukkale Üniversitesi	18.890
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	84.920	Hacettepe Üniversitesi	18.002
Ege Üniversitesi	66.358	İnönü Üniversitesi	16.291
Ankara Üniversitesi	59.917	Bursa Uludağ Üniversitesi	13.910
Süleyman Demirel Üniversitesi	54.701	Kırıkkale Üniversitesi	11.439
Mersin Üniversitesi	52.529	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	11.333
Erciyes Üniversitesi	50.286	Dokuz Eylül Üniversitesi	10.829
Selçuk Üniversitesi	38.855	Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi	10.731
Çukurova Üniversitesi	36.001	Bezm-i Âlem Vakıf Üniversitesi	10.439
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	34.757	Sakarya Üniversitesi	10.307
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	27.999	Sabancı Üniversitesi	10.301
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	24.910		

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

2006 tarihinde kurulan Düzce Üniversitesi, nitelikli ve öğrenci odaklı eğitimi, katma değer üreten bilimsel çalışmaları ve bölgesel kalkınmaya olan katkıları ile kuruluşunun 15. yılında öncü bir yükseköğretim kurumu olarak faaliyetlerini başarıyla sürdürmektedir.

Düzce Üniversitesi; 30 bini aşkın öğrencisi, 12 Fakültesi, 4 Enstitüsü, 2 Yüksekokulu, 10 Meslek Yüksekokulu, 30'dan fazla araştırma merkezi, Teknopark'ı, Araştırma ve Uygulama Hastanesi ile bölgenin önemli bir yükseköğretim kurumudur.

Üniversitemiz bünyesinde Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler, Eğitim, Fen Edebiyat, İlahiyat, İşletme, Mühendislik, Orman, Sağlık Bilimleri, Sanat Tasarım ve Mimarlık, Spor Bilimleri, Tıp Fakültesi ile Ziraat Fakülteleri yer almaktadır.

Bilimsel gelişme alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde, URAP kapsamında yayınlanan sıralamada kendisi ile aynı yıl kurulan üniversiteler arasında birinci sırada, tüm üniversiteler arasında ise ilk 50 içerisinde yer alarak kuruluşunun üzerinden geçen kısa sürede büyük mesafeler kat etmiştir.

Üniversiteleri girişimcilik ve yenilikçilik performanslarına göre değerlendiren “TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite 2020 Endeksi”nde yine ilk 50 üniversite içerisinde yer alma başarısı göstermektedir.

Uluslararası sıralamalarda, Times Higher Education (THE) tarafından yayınlanan World University

Rankings 2021’de, “sanayi geliri” kategorisinde dünya genelinde 258. sırada, klinik ve sağlık alanlarında ise 600-700 arasında yer almaktadır.

Türkiye Üniversite Memnuniyet Araştırması-Öğrenci Memnuniyeti Endeksinde A+ üniversite olarak açıklanan Düzce Üniversitesi, akademik teşvik bazlı “Devlet Üniversiteleri ve Fakülteleri Sıralaması”nda da (DÜS 2020), ilk 50 içerisinde yer almıştır.

Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından dış değerlendirme geçiren ilk devlet üniversitesidir ve başarılı kalite çalışmalarında da öncü yükseköğretim kurumu olma özelliğini taşımaktadır.

Ülkemizin ilk Bal Ormanı, yine ülkemizin ilk ve tek Avrupa Girişimcilik Ödülü, ilk Sosyal Güvenlik Programı, İlk Nüfus ve Vatandaşlık Programı, ilk Çerkez Dili ve Edebiyatı Lisans ve Lisansüstü Programları, ilk Kompozit Malzeme Teknolojileri Lisansüstü Programı, ilk Arıcılık ve Arı Ürünleri Ar-Ge Proje Pazarı, ilk Marka Lisans Sözleşmesi ile Düzce Üniversitesi, ilklerin üniversitesi olarak anılmaktadır.

Örnek Uygulamalar

Şeffaf ve katılımcı bir yönetim kültürü oluşturabilmek için uyguladığımız Açık Kapı Uygulaması ile her ay ilk pazartesi günü düzenli olarak gerçekleştirilen uygulamada; akademik ve idari personeller ile öğrenciler başta olmak üzere tüm vatandaşlar sorunlarını, eleştirilerini, gözlem, tespit ve önerilerini Açık Kapı Günü'nde dile getirmekte ve böylece kurumsallaşmada öncü adımlar atılmaktadır.

Açık Kampüs uygulaması ile ise şehir halkına üniversitesini daha yakından tanıtan üniversitemiz; tüm paydaşların katılım sağlayabildiği Açık Ders uygulaması ile kişisel gelişime önemli katkılar sunmaktadır. Temiz Kampüs ile çevre farkındalığı, Açık Kürsü ile öğrencilerinin özgürce düşüncelerini dile getirebildiği bir platform oluşturmakta, Açık Mutfak ile de yemekhanelerde yürütülen hizmetleri öğrencilerine açarak örnek sosyal sorumluluk faaliyeti yürütmektedir.

Araştırma ve Uygulama Merkezleri

Üniversitemizde, 30'ü aşkın Araştırma ve Uygulama Merkezi bulunmaktadır.

Üniversitemiz bünyesinde yer alan TÜRKAK akreditasyonuna sahip Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi (DÜBİT), Üniversitenin yanı sıra sanayi, özel kuruluşlar ve kamu kuruluşlarının araştırma, ürün geliştirme ve üretim aşamalarında ihtiyaç duydukları tüm analiz, test ve ölçüm taleplerini yerine getirmektedir.

Düzce Üniversitesi Arıcılık Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi (DAGEM), geliştirdiği "Sokmayan Arı" ve "Arı Zehiri" projeleriyle bilim dünyasına önemli bir çalışma kazandırmaktadır. Yine DAGEM'in ürettiği bal, propolis, polen ve arı sütü gibi ürünler DAGEM tescilli markasıyla tüketicilerle buluşmaktadır.

Ar-Ge, inovasyon ve girişimcilik alanlarında önemli faaliyetler yürüten Düzce Teknopark, üniversiteyi sanayi ile buluşturmakta, birer girişimci adayı olarak öğrencilerin geleceğine yön vermektedir.

Düzce Teknopark ve bünyesindeki Düzce Teknoloji Transfer Ofisi, Ülkemizdeki birçok firmaya ve akademisyene ziyaret gerçekleştirmiş, 3.000'e yakın katılımcıya yönelik çok sayıda eğitim programı düzenlemiştir. Ayrıca Startup Weekend, Health Sprint

Düzce, Bolu-Düzce Ar-Ge Proje Pazarı, Hackathon Düzce, Çocuk Teknopark gibi çok önemli organizasyonlar ile gençlerin girişimcilik yeteneklerini desteklemektedir.

Bölgesel Kalkınma

Düzce Üniversitesi, YÖK ve dönemin Kalkınma Bakanlığı iş birliğiyle hazırlanan “Üniversitelerin Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması Programı” kapsamında Ülkemizdeki beş üniversite arasına girme başarısı göstererek çevre konusunda “Tarımsal Atıkların Endüstriye Geri Kazanımı”, sağlık konusunda ise “Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp” alanında ihtisaslaşma faaliyetlerini yürütmektedir. Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği, arıcılık ve tıbbi mantar üretimi faaliyetleriyle bölgesel kalkınmaya önemli boyutta etki eden Düzce Üniversitesi'nin, akademisyenleri ve bölge çiftçileriyle el ele vererek geliştirdiği model örnek yerel kalkınma modelidir.

Türkiye'nin en büyük Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Merkezi Düzce Üniversitesi bünyesinde bulunmaktadır. Sağlık alanındaki ihtisaslaşma faaliyetleri çerçevesinde açılan Merkezde; alanında özel eğitim almış, akademisyen olan sertifikalı uzman hekimler tarafından akupunktur, hirudoterapi, kupa uygulaması, ozon tedavisi gibi birçok uygulama gerçekleştirilmekte, Ar-Ge çalışmaları yürütülmekte, bu alanda kendini geliştirmek isteyen eğitimciler için

sertifika programları düzenlenmektedir. Ayrıca Merkez, Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış klinik araştırma merkezidir.

Arıcılık ve arı ürünleri, Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp'ın 5 temel faaliyet alanından birini teşkil etmektedir. Düzce Üniversitesi Arıcılık Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi (DAGEM), ihtisaslaşma faaliyetlerinin bölge halkına doğrudan temas eden en temel kurumsal yapılarından biridir. DAGEM'in en büyük katkısı, arıcıların sadece baldan değil; arı sütü, arı zehri, polen, propolis gibi katma değeri daha yüksek ürünlerden de gelir etmesini sağlamak ve bunun için bölge halkına bu ürünlerin eldesine yönelik eğitim vermektir.

İhtisaslaşma programının başlamasıyla birlikte, tarımsal atıkların bölge halkına gelir getirici faaliyet yürütmek suretiyle endüstriye geri kazanımı sağlanmaktadır. Düzce Üniversitesi koordinatörlüğünde bölgeye yatırım yapan bir firma, fındık atıklarından proliz yoluyla odun sirkesi ve elektrik enerjisi üretmiştir. Pirinç kabuğundan yanmazlık niteliği olan inşaat yalıtım malzemesi üretilmesi konusunda, bölgenin en büyük sanayi kuruluşlarından biri ile Ar-Ge projesi yürütülmüş, bu projenin neticesinde pirinç kabuğundan tamamen özgün bir inşaat yalıtım malzemesi üretilmiş ve patentlenmiştir. Bununla birlikte Kahramanmaraş ilinde faaliyet gösteren bir firma ile de tarımsal atıklardan maliyeti düşük, mukavemeti yüksek

kağıt üretimine olanak sağlayan nanoselüloz üretimi de gerçekleştirilmiştir.

İhtisaslaşma faaliyetleri kapsamında Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp konusunda 24 adet, Tarımsal Atıkların Endüstriye Geri Kazanımı konusunda ise 7 iş birliği sözleşmesi imzalamıştır.

Ayrıca disiplinlerarası bir çalışma ile bölge halkından elde edilen tarımsal atıklardan sanatsal kâğıt üretmiş, ülkemizin net ithalatçı konumunda bulunduğu bir alanda önemli katkı sağlamıştır. Bu sanatsal kâğıtlar üzerine yapılan ebrularla 2 adet sergi gerçekleştirilmiştir. Düzce Üniversitesi, üretilen bu sanatsal kâğıtları ticarileştirmek için faaliyet yürütmektedir.

Markalaşma

İhtisaslaşma programından yola çıkan Düzce Üniversitesi, "DULife" markasını ana markası olarak belirlerken, DULife çatısı altında kozmetik ürünlerinin markası olarak "Melenis", bitki ürünlerinin markası olarak "Herbynia", arı ürünlerinin markası olarak ise "ApideVera" markalarını oluşturmuş, bu markaları lisanslamış, ürettiği 30'dan fazla ürünü, bölge müteşebbislerinin kurduğu şirket ile lisanslayarak Türkiye'de bir ilki daha gerçekleştirmiştir, ayrıca Ünivera adında yeni bir marka tescillemiş ve bu markayla, tamamen bölge halkından elde ettiği hammaddeyi kullanarak ve tamamen kendi tesislerinde, kendi uzman personeliyle üretime başlamıştır. Düzce Üniversitesi, başta tıbbi bitkiler olmak üzere ürünlerin üretimi için gerekli hammaddeyi bölge halkından satın alınmasını sağlamak ve bu yolla da bölgesel kalkınmaya da destek olmaktadır.

Öğrenci Toplulukları

Öğrencilerinin sosyal, kültürel, mesleki ve kişisel gelişmelerine önem veren Düzce Üniversitesi'nde 100'den fazla öğrenci topluluğu bulunmaktadır.

Öğrenciler kurdukları topluluklar aracılığıyla seminer, konferans, konser, sinema filmi, bilimsel toplantı gibi birçok organizasyon düzenleyerek hem kendilerini ifade etme olanağına sahip olmakta, hem de kendilerini geliştirmektedir.

Radyo Düet isimli kurumsal radyosu da bulunan üniversitemizde kamuoyuna yönelik birçok program yapılmakta, radyoda öğrenciler de yayın yapma imkanı elde ederek kendilerini geliştirebilmektedir.

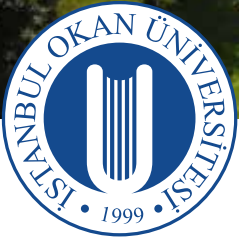
Spor Tesisleri

Basketbol, futbol, voleybol ve hentbol gibi sportif faaliyetlere imkan tanıyan, kondisyon salonuna sahip 750 seyirci kapasiteli kapalı spor salonu ile Düzce Üniversitesi, öğrencilerine sporun tüm güzelliklerini tatma olanağı sağlamaktadır. 1.900 m2 alana sahip 2,20 m derinliğinde 6 kulvarlı yarı olimpik ve 1,40 m derinliğinde çırpınma havuzunun yer aldığı 270 seyirci kapasiteli spor kompleksi, kapalı halı sahası ve tenis kortları, 22.000 m2 alanda 2.000 kişilik tribün kapasiteli stadyumu ile Düzce Üniversitesi, modern spor tesisleriyle öğrencilerine hizmet vermektedir.

Öğrenciler Düzce Üniversitesi'ni Neden Tercih Etmeli?

İstanbul ve Ankara gibi iki büyük metropole çok yakın ve eşit mesafede bulunan Düzce Üniversitesi, coğrafi konum avantajıyla öğrencilere büyük kentlere kolay ulaşım ve bu kentlerdeki sosyal ve kültürel etkinliklere gününbirlik katılabilmek imkanı sunmaktadır. İş dünyası ve sektör temsilcileri ile sürekli iş birliği içerisinde olan ve öğrencilerine işletmelerde staj ve istihdam olanağı sağlayan Düzce Üniversitesi, nitelikli eğitiminin yanı sıra düzenlediği iş fikri yarışmalarıyla girişimci ve inovatif fikirlere sahip öğrencilerine, bünyesindeki Düzce Teknopark'ta şirket kurma imkanı sağlayarak girişimcilik alanında yepyeni bir kariyer hayatı sunmaktadır.

İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ

“İş Yaşamına En Yakın Üniversite”

“İş Yaşamına En Yakın Üniversite” vizyonu ile 1999 yılında kurulan İstanbul Okan Üniversitesi’nde bugün 16.412 öğrenci eğitim görmektedir. İstanbul Okan Üniversitesi, 10 Fakültesi (Dış Hekimliği Fakültesi, Eğitim Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Tıp Fakültesi), Meslek Yüksekokulu, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Konservatuvarı ve Lisansüstü Enstitüsünde 348 diploma programıyla bir kampüs üniversitesidir.

Kariyer Yaşamı ve İş Yerinde Eğitim Programı

“İş Yaşamına En Yakın Üniversite” felsefesiyle eğitim ile iş dünyası arasında köprü oluşturmayı, öğrencilerini global dünyanın ve iş hayatının gereksinimlerine uygun entelektüel birikim, bilgi ve becerilerle donatarak çağdaş iş yaşamına hazır bireyler olarak yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda Kariyer ve Yaşam Programı sayesinde öğrenciler, eğitimlerini tamamladıklarında, sadece akademik bilgisi kuvvetli bir üniversite mezunu değil, global dünyada başarılı olabilecek entelektüel birikime sahip, sosyal ve kültürel olarak gelişmiş, bir “dünya insanı” olarak iş hayatına atılmaktadır.

Öğrencilere “İş Yaşamına Hazırlık Programı” ile birinci sınıftan başlayarak işletmelerde staj yapma olanağı sağlanmaktadır. Kariyer Merkezi’nin sunduğu staj ve O’COOP İş Yerinde Eğitim Programı kapsamında yaklaşık 980 firma yer almaktadır.

TÜBİTAK’ın 2019 Yılı Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Sonuçlarına göre İstanbul Okan Üniversitesi ilk 50 üniversite sıralamasına 38’inci sıradan girmiştir. Üniversitemizde, ikinci dil imkanı, Kariyer ve Yaşam Programı, Happy Life Programı gibi pek çok atılımla farklar yaratılmış, Tıp ve Dış Hekimliği Fakülteleri ile Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu’nun da yer aldığı Türkiye’nin en kapsamlı Sağlık Bilimleri Eğitim Kompleksi’ni hayata geçirmiştir.

İkinci Dil İmkânı

Üniversitemiz, İngilizcenin yanında, dünya ekonomisi ve siyasetinde ağırlıkları hissedilen ülke dillerinden Çince, Almanca, Arapça ve Rusçayı da öğretmekte ve ayrıca bu dillerde Mütercim Tercümanlık Bölümleri açmıştır. Üniversitemiz, Konfüçyüs Enstitüsü, Uluslararası Çin Sınav (HSK / HSKK) Merkezi’ne sahiptir. Uluslararası geçerliliği olan TORFL’nin (Rus dili seviye sınavı) Türkiye’deki düzenleme merkezi unvanını alırken uzaktan eği-

tim programlarını da uygulama yetkisi kazanmıştır. Üniversitemizin, İngilizce Hazırlık Programı (PACE) Pearson Assured aracılığıyla uluslararası akreditasyona sahiptir. Tüm öğrenciler, O'Learn sistemi ve eğitilmiş öğretmenler aracılığıyla ters çevrilmiş eğitim modelini (flipped learning) alırlar. Program tamamlandığında, öğrenciler akredite kuruluş tarafından uluslararası bir bitirme sertifikası almaya hak kazanmaktadır.

Eğitim Teknolojilerine Yapılan Yatırımlar

11 yıllık uzaktan eğitim tecrübesine sahip olan üniversitemiz online eğitim sürecinde, 15.479 aktif öğrenciye 5.383 ders açıldı. 200.603 sanal canlı sınıfa birey olarak katılım gerçekleşti. 16 bin saat ders kaydı oluşturuldu. Sanal canlı sınıf kayıtları 53.000 kez izlendi. 27.043 sınav yapıldı. Fakülte / Meslek Yüksekokulu / Enstitü ve Bölüm bazında 150 adet öğrenci buluşması düzenlendi.

Sağlık Alanında...

Üniversite Hastanemiz; 50 bin metrekare kapalı alan üzerine kurulmuş olup, 1000'in üzerinde çalışanı, öğretim üyesi ve hekimleri, 250 yatak kapasitesi, 10 ameliyathanesi, yenidoğan pediatrik ve erişkin kapsamında 47 yataklı yoğun bakım ünitesi ve teknolojik alt yapısı ile tam donanımlı bir genel hastane olarak hizmet vermektedir.

Kansere karşı araştırmalarıyla özellikle son yıllarda öne çıkan Küba Onkoloji Enstitüsü ile İstanbul Okan Üniversitesi Hastanesi arasında işbirliği anlaşması bulunmaktadır. Kübalı onkologlar, her türlü kanser hastasının değerlendirildiği hastane onkoloji konsyinde değerlendirme sürecinde yer almaktadır.

İstanbul Okan Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi'nin 2 tane Eğitim ve Uygulama Hastanesi bulunmaktadır. İlk mezunlarını 2018-2019 Akademik Yılı'nda veren Dış Hekimliği Fakültesi'nin Türkçe ve İngilizce Program 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin eği-

timleri, Üniversitenin Tuzla Kampüsündeki Sağlık Bilimleri Eğitim Kompleksi'nde bulunan son teknoloji prelinik laboratuvarlarında ve dersliklerinde gerçekleştirilmektedir. 3. sınıftan itibaren Klinik Sınıflar, eğitimlerini Dış Hekimliği Fakültesi'nin Tuzla Eğitim ve Uygulama Hastanesi'nde sürdürmektedir. Dış Hekimliği Fakültesi'nin Tuzla Eğitim ve Uygulama Hastanesi, son teknoloji alt yapısı ile 8 bin m2 kapalı alanda 149 ünit ile hizmet vermektedir. Hastane bünyesinde, Anabilim Dalları Lisans Eğitim Klinikleri, Multidisipliner Eğitim Klinikleri, 3 adet amfi, 2 adet çok amaçlı seminer salonu ve kütüphane yer almaktadır.

2014 yılında Mecidiyeköy'de hizmete giren, son teknoloji alt yapıya ve cihazlara sahip İstanbul Okan Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi Eğitim ve Uygulama Hastanesi 39 ünit ile hizmet vermektedir. Ortodonti doktora eğitimi ve dış hekimliğinin her branşındaki tedavi hizmetleri, güçlü akademik kadrosunun iş birliği ile gerçekleştirilmektedir.

İstanbul Okan Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin ilk mezunları ÖSYM Başkanlığı 2020-TUS 1. ve 2. Dönem Değerlendirme Raporu'nda yerleşen adayların fakülteleri sıralamasında 81 Tıp Fakültesi içinde 2. sırada yer almaktadır. Rapordaki Klinik Tıp alanında başarı sıralamasında Okan mezunları 8. sırada yer alırken, Temel Tıp alanında başarı sıralamasında 81 Tıp Fakültesi arasında 10. sıraya yerleşti yerleşmiştir.

Mühendislik Fakültesi'nden PROMES Uygulamalı Eğitim

Mühendislik Fakültesi tarafından geliştirilmiş PROMES uygulamalı eğitiminde öğrenciler güçlü ve güncel bir mühendislik bilgisi ve ileri tasarım metodlarına hakim şekilde, birinci sınıftan itibaren sanayi projelerinde çalışmaktadır. Gerçekçi bir ürün tasarımında yer almakta ve mezuniyet sonrasında sanayiye hazır olarak daha kolay iş imkanı bulmaktadır. Mühendislik Fakültemiz-Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı protokol imzaladığı OPINA başlıklı, 5 milyon avro bütçeli IPA II projesi başvurusu, Avrupa Birliği tarafından kabul edilmiştir.

Fakültenin Otokar iş birliğiyle yürüttüğü Türkiye'nin ilk otonom (sürücüsüz) otobüsü çalışmasında, otonom otobüsün ikinci aşama yazılım bütünlleştirme ve sürücüsüz doğrulama testleri başarı ile tamamlanmıştır.

Sanat ve Tasarım Odaklı Proje Bazlı Eğitim

Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi sanat ve tasarım çatısı altında bir araya gelen dört bölümden oluşmaktadır. Mimarlık, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı, Sinema-TV ve Görsel İletişim Tasarımı Bölümleri sanat ve tasarım ekseninde yürüttükleri uygulamaya dönük dersleri proje bazlı eğitim modeline taşımışlardır. Bu akademik model aynı zamanda fakültenin genel yapısı dahilinde kurgulanan disiplinler arası eğitim yaklaşımının da bir parçasıdır. Tüm bölümlerin gerek ders müfredatı, gerekse akademik kadro paylaşımını temel alan disiplinler arası yaklaşım, aynı zamanda öğrenciler arası etkileşimin ve ortak üretimin zenginliği anlamında da eğitime büyük katkı sağlamaktadır. Bu zenginliğin önemli örneklerinden birini Mimarlık ve İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümlerinin hayata geçirdiği bütünlşik eğitim modelinde gözlemek mümkündür. Bu iki Bölüm, uygulama ağırlıklı akademik program yapılarını Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi'nin bünyesinde yer almanın ayrıcalığı ile yeniden kurgulamıştır.

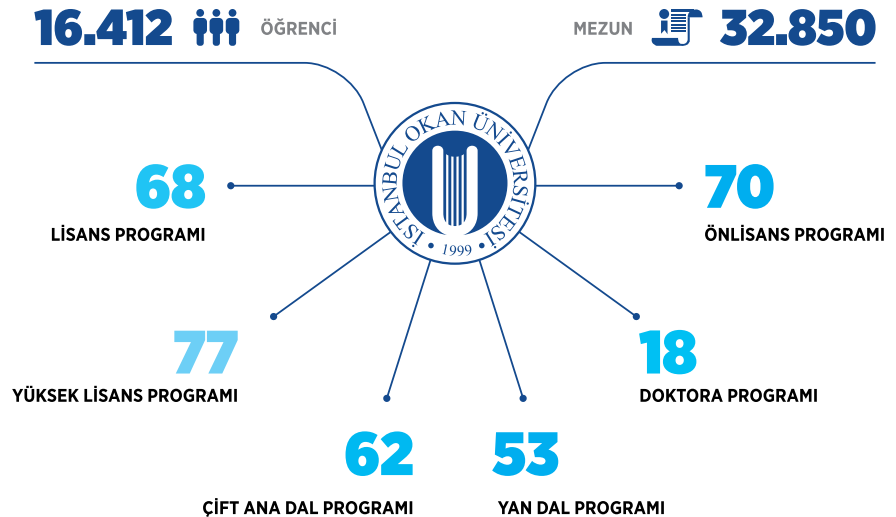
Uluslararasılaşma

Pearson kalite denetiminden başarıyla geçen Üniversitemiz, Pearson onaylı ve İngiltere mensuili Uluslararası Sertifika (HNC-High National Certificate) ve Uluslararası Diploma (HND-High National Diploma) verme yetkisi kazanmış ilk Türk üniversitesidir. Öğrenciler İngiltere ağırlıklı olmak üzere tüm AB, ABD ve Kanada

gibi ülkelerdeki anlaşmalı üniversitelerde ilave 1 yıl daha okuyarak o üniversiteden de aynı alanda ikinci lisans diploması alma hakkına sahiptirler.

İstanbul Okan Üniversitesi uluslararasılaşmaya verdiği önem çerçevesinde 2006 yılından itibaren Erasmus ve ISEP gibi uluslararası programlarda yer almaktadır. Avrupa ülkeleri, Rusya, Fas dahil 158 üniversitede 1120 programla Erasmus anlaşması bulunmaktadır.

Üniversitemiz, Erasmus hareketliliğine devam edilmesi amacıyla, 2021-2027 yılları için Avrupa Komisyonu tarafından sunulan "Yüksek Öğrenim için Erasmus Beyannamesi (ECHE)" belgesini almaya hak kazanmıştır. Öğrenciler, ISEP ile dünyanın dört bir yanından 300'den fazla üniversiteden birinde eğitim alma şansına sahiptirler. Üniversitemizin çeşitli AB üniversiteleriyle anlaşması, 23 üniversite ile ikili değişim anlaşması ve Çin, ABD, Rusya, Japonya, Almanya, Fransa, İtalya, İspanya, İsviçre, Danimarka dahil dünyanın her yerinden 44 üniversite ile akademik işbirliği anlaşması bulunmaktadır. İstanbul Okan Üniversitesi'nde 82 ülkeden 1711 uluslararası öğrenci bulunmaktadır. İstanbul Okan Üniversitesi'nde öğrenciler hem geniş açık hava alanlarında hem de farklı ihtiyaçlarına cevap bulabilecekleri Sosyal Yaşam Merkezi'nde kampüs üniversitesi olmanın avantajını yaşamaktadır.

YÖK'TEN HABERLER

DOÇENTLİK BAŞVURULARINDA DİJİTAL DÖNEM BAŞLADI...

9 Ocak 2021 / Ankara

"Dijitalleşen YÖK" sloganıyla yürütülen Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi kapsamında, YÖK'ün tavsiye kararıyla Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından doçentlik başvuru süreçlerine ilişkin pek çok yenilik hayata geçirildi.

Mevcut uygulamada, filoloji, hukuk, ilahiyat, sosyal, beşeri ve idari bilimler, mimarlık, planlama ve tasarımla ilgili alanlarından başvuru yapacak doçent adaylarının bilimsel değerlendirmeye esas olan kitap, makale ve bildiri gibi eserlerini; güzel sanatlar temel alanından başvuran adayların ise tüm eserlerini taahhütlü posta ya da kargo yoluyla jüri üyelerine gönderme zorunluluğu bulunuyordu. Alınan yeni kararlar, doçentlik başvurularında adayların kitap, makale ve bildiri gibi eserlerini posta yoluyla jüri üyelerine gönderme zorunluluğu sona erdirildi.

Yeni uygulamada, doçent adayları, daha önce basılı olarak postaya verdikleri eserlerini 20 Ocak 2021 tarihi itibarıyla sadece dijital ortama yükleyerek başvurularını tamamlayabilecekler.

Yeniliklerden ilki, doçentlik belgelerinin 12 Kasım 2019'dan itibaren e-Devlet üzerinden elektronik ortamda görüntülenmeye başlanması oldu. Ayrıca geçen yıl yapılan mevzuat değişikliğiyle yılda 2 kez yapılan doçentlik başvuruları, ocak, mayıs ve eylül aylarında olmak üzere 3'e çıkarıldı. Karar bu ay hayata geçirilecek.

Böylece dijital çağın imkanlarından daha fazla faydalanılarak çevreye duyarlı bu uygulama ile kağıt israfının, postalama masrafının ve salgın koşullarında jüri üyelerine evrak ulaştırma zorluklarının önüne geçilmiş oldu.

YÖK AKADEMİK KARİYER-LİYAKAT PLATFORMU

11 Şubat 2021 / Ankara

YÖK Akademik Kariyer-Liyakat Platformu'nun doktoralı insan kaynağının Türk yükseköğretim sisteminde daha şeffaf ve liyakat odaklı istihdamına imkân sağlayacaktır.

Türk yükseköğretim sisteminde yer almak isteyen doktrasını başarıyla tamamlamış Türk veya

yabancı uyruklu akademisyenler ile stratejik hedefleri doğrultusunda öğretim üyesi arayan üniversiteler bir araya gelecektir.

Yani projenin doktoralı öğretim üyesi adayı ile nitelikli öğretim üyesine ihtiyaç duyan üniversiteler olmak üzere iki ayağı bulunmaktadır.

Projenin üniversiteler ayağında, platformun Yükseköğretim Bilgi Sistemi (YÖKSİS) üzerinde bulunan “YÖK Kariyer” modülünde yer almakta olduğunu ve üniversitelere ihtiyaçları olan doktoralı öğretim üyeleri için çağrıda bulunmalarına veya ilanlarını paylaşmalarına da imkân tanınacaktır.

İlk aşamada bu platform devlet üniversiteleri için aktif hale getirilecek, daha sonra vakıf üniversitelerinin de hizmetine sunulacaktır.

▪ Devlet Üniversiteleri platform üzerinden doktoralı öğretim üyesi adayları ile buluşabilecek:

Yükseköğretim Kurumları, Yükseköğretim Bilgi Sistemi (YÖKSİS) üzerinde bulunan “YÖK Kariyer” modülünü kullanarak ihtiyaçları olan doktoralı öğretim üyesi adayları için “çağrıda” bulunabilecek veya doğrudan “ilana” çıkabilecekler.

Üniversiteler, istihdam etmek istedikleri alanda kendileri ile çalışmak isteyecek yeterli doktoralı insan kaynağı olup olmadığını tespit etmek için “Çağrı”ya çıkıp ilan kısmında Resmi Gazete’de yayımladıkları “Doktor Öğretim Üyesi İlanları”nı sisteme girecekler.

Gerek “Çağrı” gerekse “İlan”larda ihtiyaç duyulan alanların sınıflamasında Üniversitelerarası Kurul Başkanlığının belirlediği “**Temel Alan/Bilim Alanı ve anahtar kelimeler**” kullanılacak. Bu sayede üniversitenin aradığı uzmanlık ile kişilerin kendilerini tanımladıkları uzmanlık alanları eşleştirilmiş olacaktır.

▪ Doktoralı Öğretim Üyesi Adayları platformdan nasıl yararlanabilecek:

Türk vatandaşı doktoralı öğretim üyesi adayları “<https://kariyer.yok.gov.tr>” adresi veya “**e-devlet**” kapısı üzerinden platforma girebilecekler.

Üniversiteler tarafından girilen “çağrı” veya “ilanları” görebilmek için **doktora mezunu olmak gereklidir**.

Doktoralı öğretim üyesi adayları sisteme kayıt olduktan sonra;

- Üniversiteler tarafından sisteme girilen **çağrı ve ilanları görebilir**,
- Sisteme girilen **çağrı ve ilanları takip edebilir** veya takipten vazgeçebilir,
- Kendilerini uygun **çağrı ve/veya ilanları listelerine/favorilerine** ekleyebilirler,
- Diledikleri takdirde “**Niyet Mektubu**” gönderebilirler,

Niyet Mektubu, adayın ilgilendiği çağrı için üniversiteye iletmek istediği bilgileri içerir ve sadece ilgili üniversite tarafından görüntülenebilir.

Doktora mezunu adaylar öncelikle uygulama üzerinden kendilerine ait özgeçmiş bilgilerini doldurarak sisteme dâhil olabilecekler.

Adaylar, “Özgeçmiş” ekranlarında bulunan ve uzmanlık alanlarını tanımlayan ÜAK temel alan, bilim alanı ve anahtar kelime seçimlerine uygun olarak platforma eklenen çağrı ve ilanlar için otomatik e-posta bildirimini alabilecekler. Bu bildirim, aday sistemdeki üyeliğini sonlandırınca kadar seçilen bilim alanı anahtar kelimelerine uygun olarak devam edecekler.

Üstün niteliklere sahip olup Türk yükseköğretimine dahil olmak isteyenler de bu platformdan yararlanabilecekler.

YÖK PANDEMİ DÖNEMİNDE ONLİNE EĞİTİMİ DEĞERLENDİREN BİR ANKET DÜZENLEDİ

11 Şubat 2021 / Ankara

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Şubat 2021’de küresel salgın sürecinde yükseköğretim kurumlarında yürütülen online eğitime ilişkin görüşlerine başvurmak amacıyla Türk Yükseköğretimindeki bütün üniversitelerimizi kapsayan “öğrenci ve öğretim elemanlarına” yönelik bir anket çalışması düzenlendi. Bu çalışma Avrupa Eğitim alanında, bu konuda düzenlenen en geniş kapsamlı ulusal ankettir.

Çevrim içi eğitim süreciyle ilgili değerlendirme, iletişim ve paylaşım gibi konularda farkındalık oluşturmak için yapılan ankete 207 üniversiteden 1 milyon 255 bin öğrenci ile 27 bin 820 öğretim elemanı gönüllü olarak katıldı. Katılımcıların, %55’inin kız, %45’inin erkekti. Ankete katılan öğrencilerin %74’ü lisans, %22’si ön lisans ve yüzde biri doktora öğrencisi, öğretim elemanlarının %45’i sosyal bilimler ve %32’si de fen ve mühendislik bilimleri alanlarından yer aldı.

Öğrenci Görüşleri

- YÖK'ün, salgın süreci de dâhil esnek yönetim anlayışı ile üniversitelere yetki devrinin verilmesini öğrencilerin %43'ü ve öğretim elemanlarının %72'si olumlu gördü.
- Öğrencilerin %78'i ve öğretim elemanlarının %94'ü salgın sürecinde yüz yüze eğitimin başlatılması için YÖK'ün Sağlık Bakanlığından görüş almasını doğru bulduğu görüldü.
- Öğrencilerin %83'ü ve öğretim elemanlarının %97'si uzaktan eğitime erişimi sağlayan elektronik cihazlarının bulunduğunu, öğretim elemanlarının %89,6'sı ve öğrencilerin ise %97'si internet erişimlerinin yeterli olduğunu bildirdi.
- Öğrencilerin %27'si bahar dönemindeki eğitim sürecinin "yüz yüze" olmasını isterken, %47'si "çevrim içi" olmasını ve %26'sı ise karma bir şekilde yapılmasını tercih etti. Ankete katılan öğrencilerin %46'sı Kovid-19 dönemi sonrasında eğitim sürecinin sınıf içinde yüz yüze olmasını, %29'u tamamen çevrim içi olmasını ve %25'i ise karma olmasını istedi.

Öğretim Elemanları Görüşleri

- Öğretim elemanlarının %69'u derslere hazırlık çalışmalarına daha fazla zaman harcadığını belirtirken, %43'ü öğrencilerin hem derse katılımlarının hem de başarı durumlarının azaldığını ifade etti.
- Öğretim elemanlarının yüzde 61'i çevrim içi eğitim sürecinin ders verme dışındaki akademik faaliyetlere etkisinde bir değişiklik olmadığını veya olumlu yönde etkilediğini ve %64'ü eğitimleri verimli yürütebilmek için ciddi bir güçlük yaşamadığını belirtti.
- Öğretim elemanlarının %74'ü yeni teknolojik ve pedagojik beceriler edindiğini belirttiği ankette %61'i bahar döneminde eğitimlerin çevrim içi, %26'sı karma ve %13'ü yüz yüze olmasını istedi.
- Öğretim elemanlarının %44'ü salgın dönemi sonrasında eğitimlerin yüz yüze, %56'sı ise derslerin çevrim içi veya çevrim içi destekli olmasını tercih etti.

Bu anket, YÖK'ün bundan sonraki eğitim-öğretim uygulamalarına ilişkin karar verme süreçlerinde önemli bir yol haritası oluşturacak. Karar alma süreçlerinde paylaşımcı, katılımcı ve şeffaf bir şekilde sürecin yönetilmesine önem veren "Yeni YÖK", yetki alanındaki konulara ilişkin karar alma süreçlerinde paydaşların görüşlerine başvurup yetki alanı dışındaki konuları ise ilgililerle paylaşıyor.

PANDEMİ SÜRECİNDE ONLINE EĞİTİMİN VERİMLİLİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ ANKET RAPORU

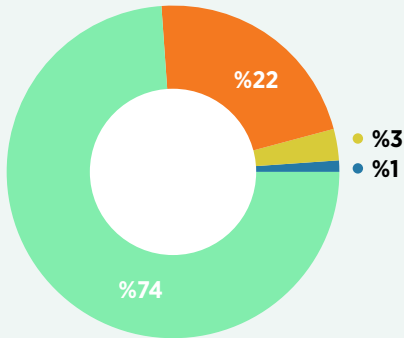

**207 ÜNİVERSİTEDEN
1 MİLYON 255 BİN
ÖĞRENCİ KATILIM
GÖSTERMİŞTİR.**

ANKETE KATILAN ÖĞRENCİLERİN, ÖĞRENİM DÜZEYLERİ

Ankete katılanların çoğunluğunu yüzde 74'lük oranla lisans öğrencileri oluşturmuştur.

Grafik 1. Kayıtlı Olunan Program

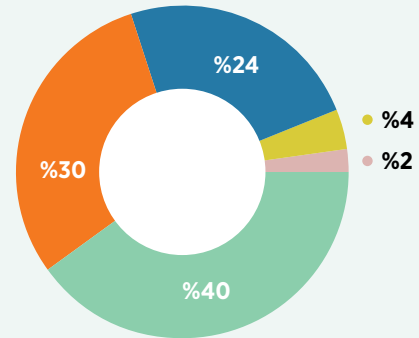

Lisans Ön lisans Yüksek lisans Doktora

ANKETE KATILAN ÖĞRENCİLERİN, ÖĞRENİM GÖRDÜKLERİ ALAN

Ankete katılanların öğrencilerin yüzde 40'ının Sosyal Bilimler alanından olduğu görülmektedir.

Grafik 2. Öğrenim Görülen Alan

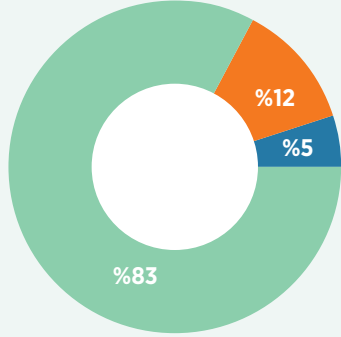

Sosyal Bilimler Fen ve Müh. Bilimleri Sağlık Bilimleri Güzel Sanatlar Spor Bilimleri

ONLİNE EĞİTİME KATILMADA KULLANILAN ELEKTRONİK CİHAZLAR

Ankete katılan öğrencilerin **yüzde 83'ü** "Bilgisayar, tablet ya da cep telefonu gibi elektronik cihazlarım var" şikkını işaretlerken, "Kullanabileceğim herhangi bir elektronik cihazım yok" şikkını işaretleyenlerin oranı ise ancak **yüzde 5'te** kalmıştır.

Grafik 3. Elektronik Cihazlar

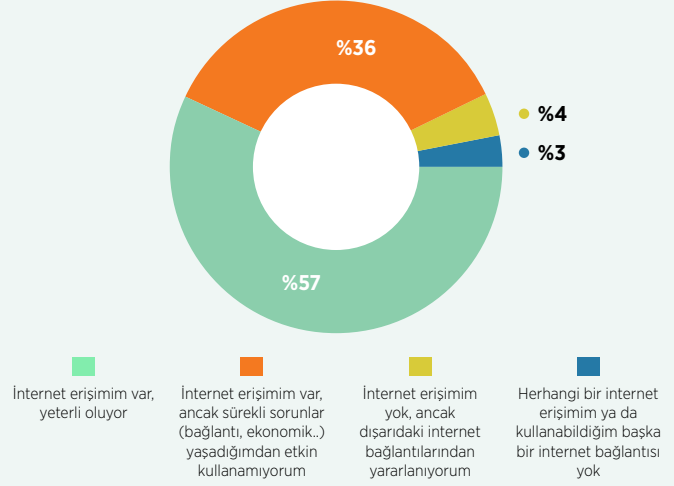

Bilgisayar, tablet ya da cep telefonu gibi elektronik cihazlarım var %83
Kendime ait bir cihazım yok, fakat kullanabildiğim elektronik cihazlar var %12
Elektronik cihazım olmadığından online eğitime katılmıyorum %5

ONLİNE EĞİTİME KATILMADA İNTERNET ERİŞİMİNİN OLUP OLMADIĞI

Ankete katılan öğrencilerin **yüzde 97'si** internete erişebildiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin **yüzde 3'ü** internet erişimi sağlayamadıklarını belirtmiştir.

Grafik 4. İnternet Bağlantısı

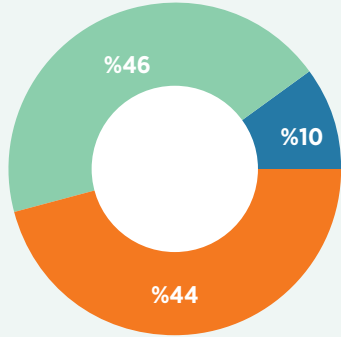

İnternet erişimim var, yeterli oluyor %97
İnternet erişimim var, ancak sürekli sorunlar (bağlantı, ekonomik...) yaşadığımdan etkin kullanamıyorum %36
İnternet erişimim yok, ancak dışarıdaki internet bağlantılarından yararlanıyorum %4
Herhangi bir internet erişimim ya da kullanabildiğim başka bir internet bağlantısı yok %3

ONLİNE EĞİTİMDE SUNULAN DERS MATERYALLERİ VE DERS İÇERİKLERİNDEN YARARLANILABİLME

Ankete katılan öğrencilerimizin **yüzde 90'ı** online eğitimde sunulan ders materyalleri ve ders içeriklerinden yararlanabildiklerini ifade etmişlerdir.

Grafik 5. Online Ders Materyalleri ve Ders İçerikleri

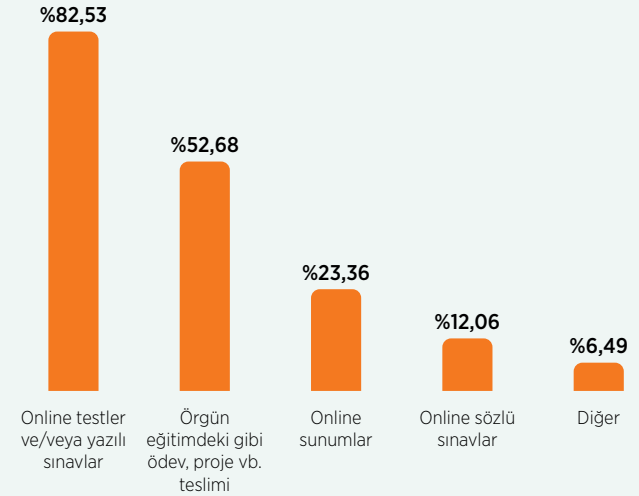

Kısmen Yararlanabiliyorum %46
Yeterince yararlanabiliyorum %44
Genellikle ilgilenmiyorum ve takip etmiyorum %10

ONLİNE EĞİTİMDE DERS BAŞARI DURUMUNU ÖLÇME İÇİN KULLANILAN DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ

Ankete katılanların **yüzde 82,53'ü** başarı durumlarının değerlendirilebilmesi için "Online testler ve/veya yazılı sınavlar" kullandığını belirtmiştir.

Grafik 6. Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri

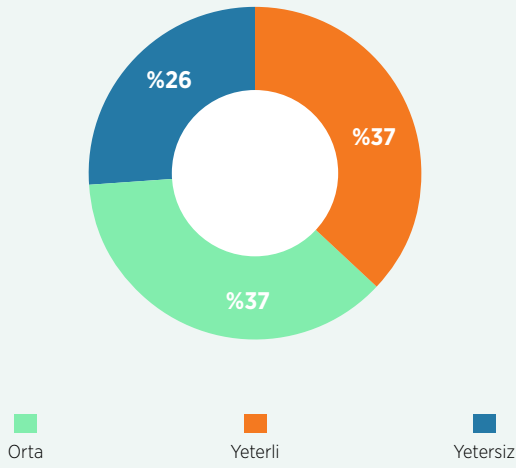

Online testler ve/veya yazılı sınavlar %82,53
Örgün eğitimdeki gibi ödev, proje vb. teslimi %52,68
Online sunumlar %23,36
Online sözlü sınavlar %12,06
Diğer %6,49

ÜNİVERSİTELERİN ONLINE EĞİTİM SÜREÇLERİNE YÖNELİK DESTEKLERİ (TEKNİK, İDARİ, AKADEMİK)

Üniversitelerin online eğitim süreçlerine yönelik teknik, idari, akademik desteklerini yeterli ve/veya orta derecede yeterli bulan öğrencilerimizin oranı **yüzde 74'ü** bulmaktadır.

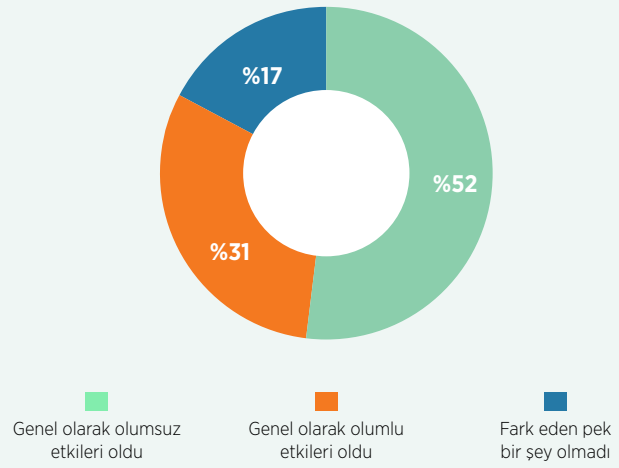
Grafik 7. Üniversitenin (Teknik, İdari, Akademik) Desteği

ONLINE EĞİTİMİN EĞİTİM HAYATINA ETKİSİ

Online eğitimin, eğitim hayatını olumlu etkilediğini ya da etkisinin nötr olduğunu belirten öğrencilerin oranı **yüzde 48'dir**.

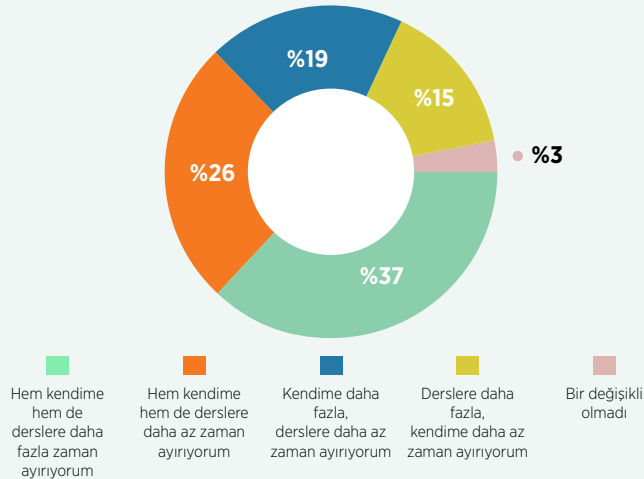
Grafik 8. Online Eğitimin, Eğitim Hayatına Etkisi

ONLINE EĞİTİM SÜRECİNİN, SINIF İÇİ YÜZ YÜZE EĞİTİMLE KIYASLANDIĞINDA, DERS ÇALIŞMA VE KENDİNE ZAMAN AYIRMA YÖNÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğrencilerin **yüzde 37'si** online eğitim sürecinde hem kendisine hem de derslere daha fazla zaman ayırdığını belirtmiştir.

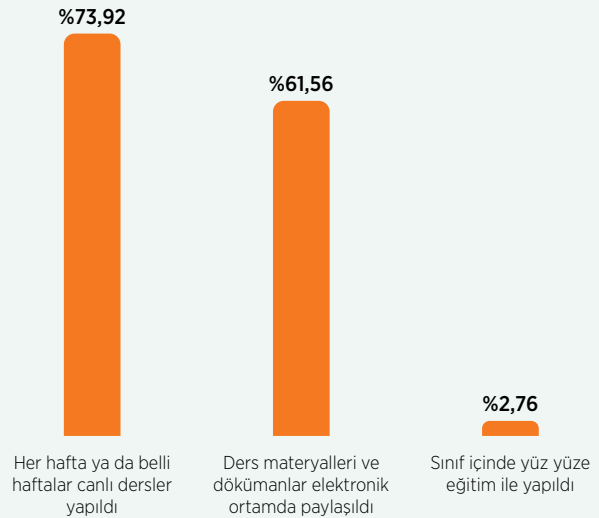
Grafik 9. Ders Çalışma ve Zaman Ayırma Süresi

PANDEMİ VE ONLINE EĞİTİM SÜRECİNDE UYGULAMALI DERSLERİN YÜRÜTÜLMÜŞ ŞEKLİ

Uygulamalı derslerin **yüzde 74** oranında canlı derslerle işlendiği belirtilmiştir.

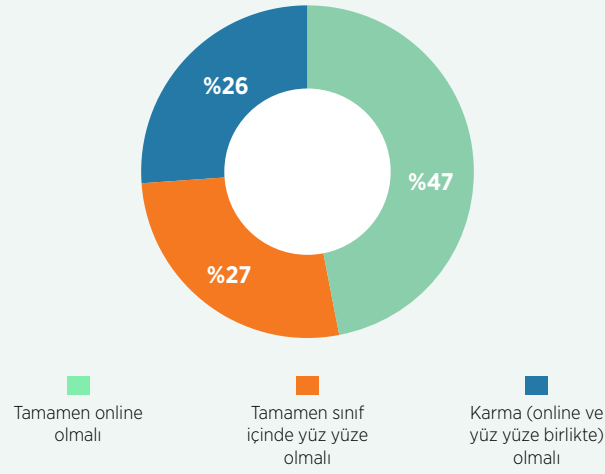
Grafik 10. Uygulamalı Derslerin Yürütülme Şekli

BU YIL (2020-2021 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI) İKİNCİ DÖNEMDEKİ EĞİTİM SÜRECİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞ

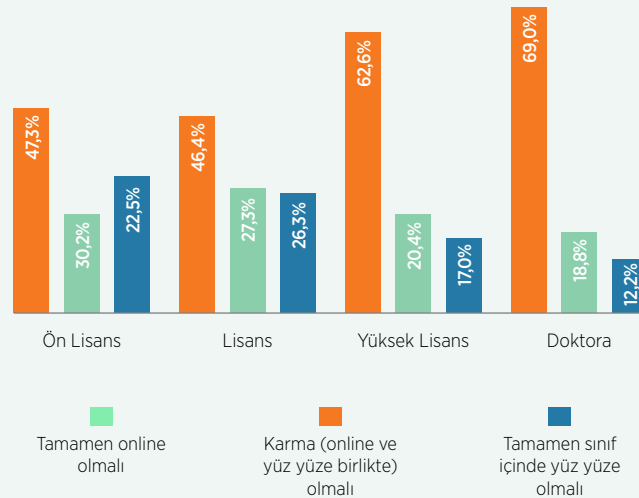
Ankete katılan öğrencilerin **yüzde 27'si** eğitim sürecinin "Tamamen sınıf içinde yüz yüze" olmasını isterken, **yüzde 47'si** tamamen online olmasını, **yüzde 26'sı** ise bahar yarıyılına karma olmasını istemiştir.

Grafik 11. İkinci Dönem (Bahar Dönemi) Eğitim Süreci

İkinci dönemdeki eğitim sürecine ilişkin verilen cevapların öğrenim düzeyine göre yüzdeliği aşağıda verilmektedir.

Grafik 12. Öğrenim Düzeyine Göre Cevap Yüzdesi

PANDEMİ SÜRECİNDE ONLINE EĞİTİMİN VERİMLİLİĞİNE İLİŞKİN

ÖĞRETİM ELEMANI ANKET FORMU

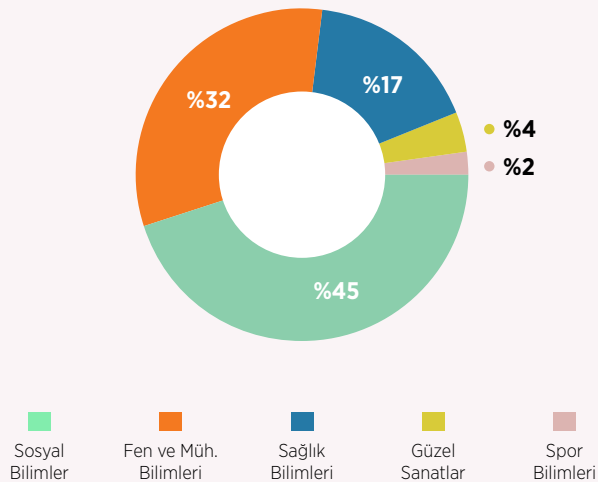
**207 ÜNİVERSİTEDEN
27 BİN 820**

**ÖĞRETİM ELEMANI KATILIM
GÖSTERMİŞTİR.**

ANKETE KATILAN ÖĞRETİM ELEMANLARININ ALANLARI

Ankete en yoğun katılım düzeyi **yüzde 45** oranıyla Sosyal Bilimler alanından olurken, bunu **yüzde 32** ile Fen ve Mühendislik Bilimleri takip etmiştir.

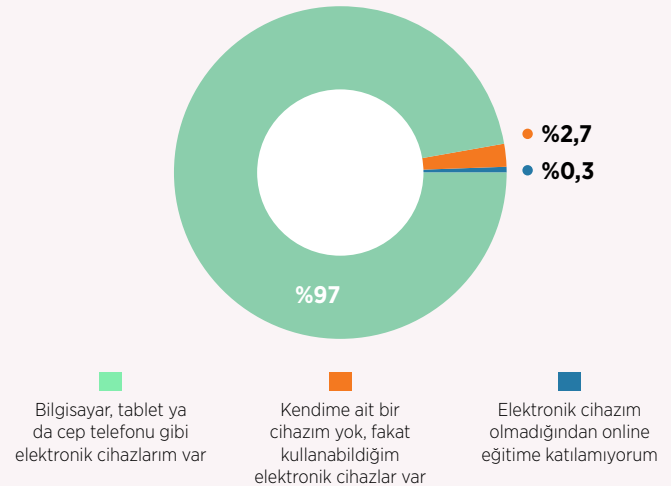
Grafik 1. Öğretim Elemanlarının Alanları

ONLINE EĞİTİME KATILMADA KULLANILAN ELEKTRONİK CİHAZLAR

Ankete katılan öğretim elemanlarının **yüzde 97'si** "Bilgisayar, tablet ya da cep telefonu gibi elektronik cihazlarım var" şikkını işaretlerken, "Kendime ait bir cihazım yok, fakat kullanabildiğim elektronik cihazlar var" şikkını işaretleyenlerin oranı ise **yüzde 3'tür**.

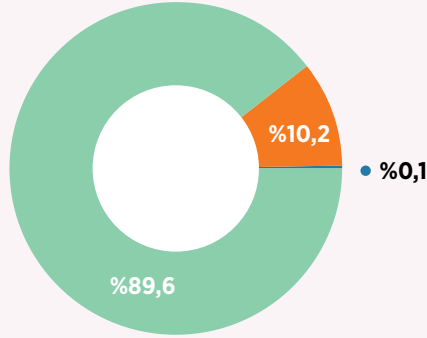
Grafik 2. Elektronik Cihazlar

**ONLİNE EĞİTİME KATILMADA İNTERNET
ERİŞİMİNİN OLUP OLMADIĞI**

Ankete katılan öğretim elemanlarının **yüzde 89,6'sı** İnternet erişimlerinin yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Grafik 3. İnternet Bağlantısı

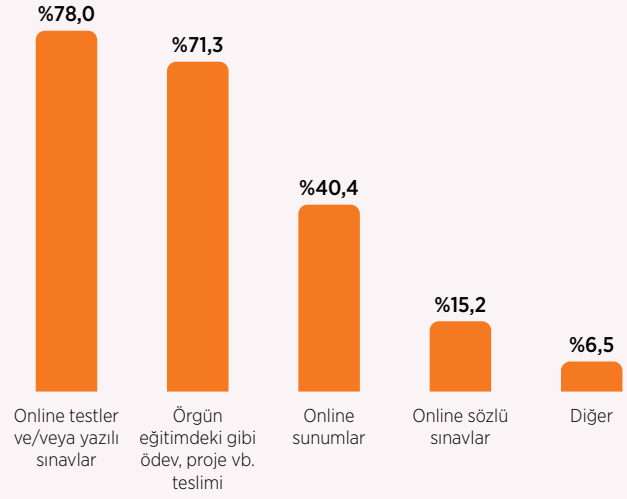
Hem Üniversitenin hem de özel internet erişimim var, yeterli oluyor

Özel internet erişimim var, ancak sorunlar (bağlantı, ekonomik...) yaşadığımdan etkin kullanamıyorum

Herhangi bir internet erişimim yok

**ONLINE DERSLERDE BAŞARIYI ÖLÇMEK İÇİN KULLANILAN
DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ**

Başarıyı ölçmek için, en yüksek oranda kullanılan yöntemlerin "Online testler ve/veya yazılı sınavlar" ve "Örgün eğitimdeki gibi ödev, proje vb. teslimi" olduğu görülmüştür.

Grafik 4. Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri

Online testler ve/veya yazılı sınavlar

Örgün eğitimdeki gibi ödev, proje vb. teslimi

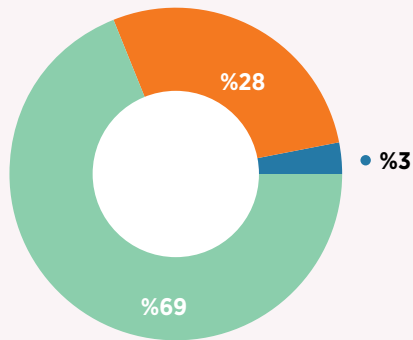
Online sunumlar

Online sözlü sınavlar

Diğer

ONLİNE EĞİTİM SÜRECİNDE DERSLERE HAZIRLIK SÜRESİ

Ankete katılanların **yüzde 69'u** derslere hazırlık çalışmalarına daha fazla zaman harcadığını belirtmiştir.

Grafik 5. Hazırlık Çalışmaları

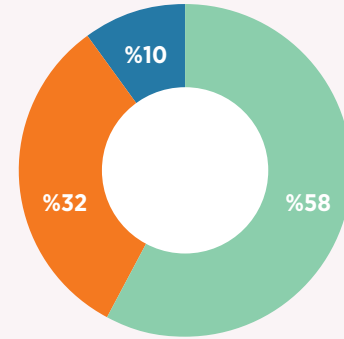
Hazırlık çalışmalarına daha fazla zaman harcıyorum

Bir değişiklik olmadı

Hazırlık çalışmalarına daha az zaman harcıyorum

**ÜNİVERSİTELERİN ONLİNE EĞİTİM SÜREÇLERİNE YÖNELİK
DESTEKLERİ (TEKNİK, İDARİ, AKADEMİK)**

Üniversitelerin online eğitim süreçlerine yönelik teknik, idari, akademik desteklerini yeterli ve/veya orta derecede yeterli bulan öğretim elemanlarının oranı **yüzde 90'ı** bulmuştur.

Grafik 6. Destek Hizmetleri

Yeterli

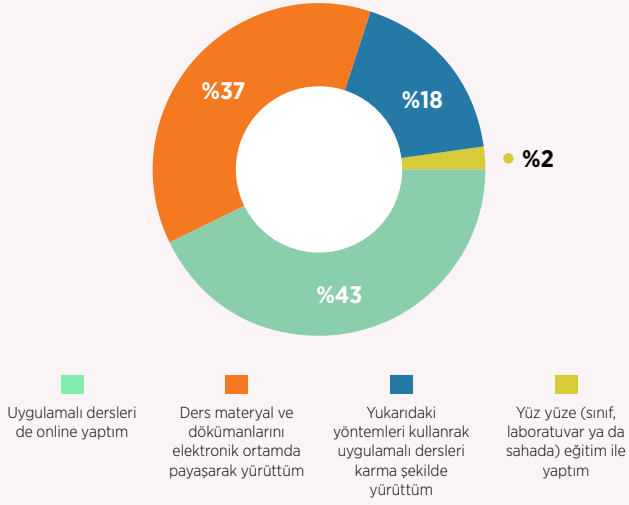
Orta

Yetersiz

ONLİNE EĞİTİMDE UYGULAMALI DERSLERİN NASIL YÜRÜTÜLDÜĞÜ

Öğretim elemanlarının **yüzde 43'ü** uygulamalı dersleri online yaptığını belirtmiştir. Ders materyal ve dokümanlarını elektronik ortamda paylaştığını belirten öğretim elemanı oranı ise **yüzde 37'dir**.

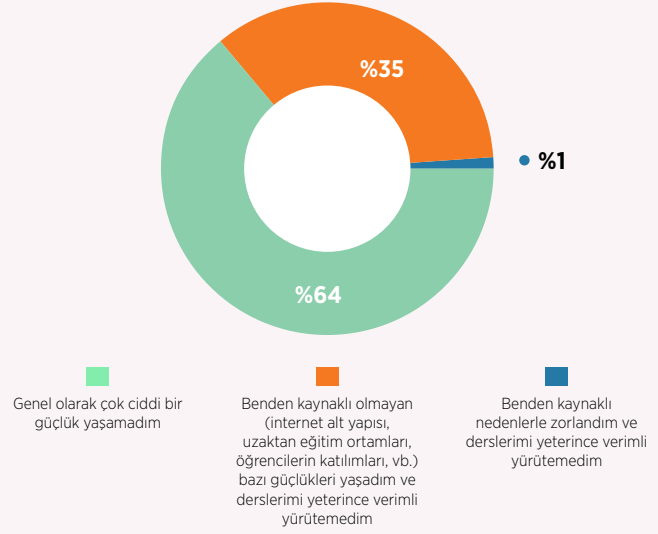
Grafik 7. Uygulamalı Derslerin Yürütülme Şekli

ONLİNE EĞİTİMLERİ VERİMLİ YÜRÜTEBİLMEK İÇİN GÜÇLÜK YAŞANIP YAŞANMADIĞI

Ankete katılan öğretim elemanlarının yüzde **64'ü ciddi** bir güçlük yaşamadığını belirtmiştir.

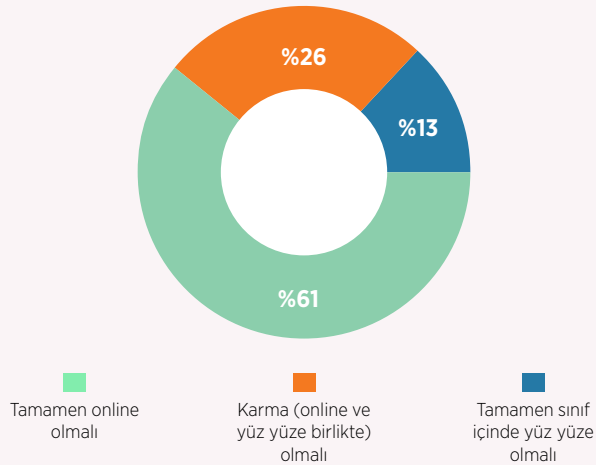
Grafik 8. Online Eğitimde Yaşanan Güçlükler

BU YIL (2020-2021 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI) İKİNCİ DÖNEMDEKİ EĞİTİM SÜRECİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞ

Ankete katılan öğretim elemanlarının **yüzde 61'i** bahar döneminin tamamen online olmasını, **yüzde 26'sı** karma (online ve yüz yüze birlikte) olmasını, **yüzde 13'ü** ise Bahar döneminin tamamen yüz yüze olması gerektiğini söylemiştir.

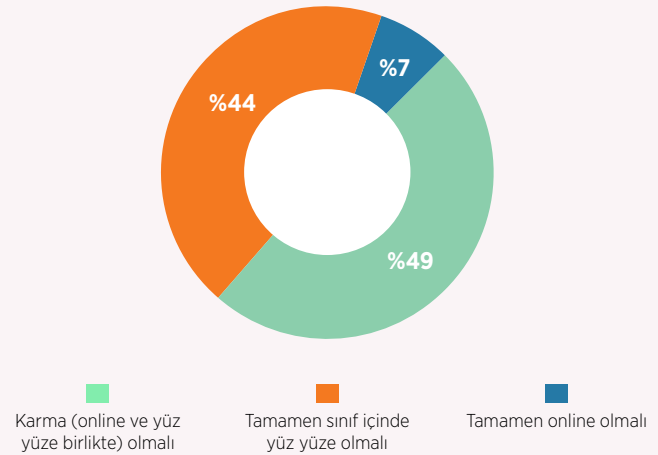
Grafik 9. İkinci Dönem (Bahar Dönemi) Eğitim Süreci İle İlgili Görüş

PANDEMİ SONRASINDAKİ (UYGULAMA DERSLERİ HARİÇ) EĞİTİM SÜRECİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞ

Öğretim elemanlarının **yüzde 44'ü** tamamen sınıf içinde yüz yüze eğitim olmalı cevabını vermişken, **yüzde 56'sı** derslerin online veya online destekli (karma) olmasını tercih etmiştir.

Grafik 10. Pandemi Sonrası Eğitim Süreci ile İlgili Görüş

ÜNİVERSİTELERİN AKADEMİSYEN ALIMLARINA YÖNELİK ÖNEMLİ BİR DÜZENLEME GERÇEKLEŞTİRİLDİ...

9 Mart 2021 / Ankara

9 Mart 2021 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelik değişikliği ile 12 Haziran 2018 tarihli ve 30449 sayılı Öğretim Üyeliğine Yükseltilme ve Atanma Yönetmeliğine yeni bir madde eklendi.

Yükseköğretim Kurulunca (YÖK) yapılan yeni düzenlemeye göre, üniversitelerde profesör, doçent ve doktor öğretim üyesi alım ilanlarında başvuru koşulu olarak, adayların lisansüstü tez veya uzmanlık tezi adlarının bir kısmı veya tamamı yazılamaya-

cak, ayrıca ilanda sadece belirli bir adayı tanımlayan özel şartlara da yer verilemeyecek.

Yapılan bu değişik neticesinde belirli bir adayı tanımlayan özel şartların öğretim üyesi alımlarındaki atama ilanlarında yazılmasını engellemeyi hedefleyen ve fırsat eşitliğini, rekabet ve kaliteyi önceleyen bu düzenlemenin yükseköğretimimiz ve akademisyen adaylarımız açısından son derece önemli olduğu aşikardır.

ÜNİVERSİTELERİMİZDEN HABERLER

Erzurum Teknik Üniversitesi YÜKSEK TEKNOLOJİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ ETÜ-YÜTAM

Erzurum Teknik Üniversitesi Yüksek Teknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi (ETÜ-YÜTAM), T.C. Kalkınma Bakanlığının 2014K120360 numaralı Merkezi Araştırma Laboratuvarları Projesi kapsamında kurulmuştur. ETÜ-YÜTAM, 4700 m2 kapalı alanı ve olanakları ile bölgenin en büyük araştırma merkezlerinden birisidir.

Araştırma merkezi; yüksek katma değerli Ar-Ge çalışmaları gerçekleştirmek, büyük ve yüksek maliyetli cihaz ve ekipmanları tüm araştırmacıların ortak kullanıma açmak, üniversite, kamu ve özel sektör arasındaki iş birliği imkânlarını geliştirmek için bölgede bulunan diğer üniversitelerin araştırma merkezleri ile ikili iş birlikleri oluşturma vizyonuyla hareket etmektedir.

ETÜ-YÜTAM, ülkemizde faaliyet gösteren üniversitelerdeki bölüm ve programların; temel ve ileri araştırma ve uygulama projelerini disiplinler arası bir niteliğe ulaştırma, bu projelerin uygulanması aşamasında fiziki ve teknik altyapı sağlama, merkez bünyesinde yer alan cihazların etkin kullanımı ve uygulamaları ile ilgili eğitim seminerlerini organize etme noktasında da destek sağlamaktadır.

ETÜ-YÜTAM bünyesinde bulunan altı adet araştırma grubu çalışmalarına aktif olarak devam etmektedir. Biyomalzeme Üretimi ve Biyomekanik Araştırma Grubu karmaşık yapılı ve kişiye özel implant malzemelerinin üretilmesi ve bu malzemelerin yüzey özelliklerinin iyileştirilerek kullanım ömürlerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Biyoteknoloji grubu bünyesinde çeşitli nanopartiküllerin hücre kültüründe toksikolojik özelliklerinin belirlenmesi, mRNA'ların kanser mekanizmasındaki rollerinin araştırılması, tarımsal ve endüstriyel biyoteknolojide kullanılacak mikroorganizmalar ve bitkilerin genetik çeşitliliğinin ortaya çıkarılması gibi çalışmalar yapılmaktadır. Fotonik ve Güneş Enerjisi Araştırma Grubu fotonik aygıtların (lazer, fotoddedektör vb.) ve güneş pillerinin üretimine yönelik araştırmalar yapmaktadır. Fotonik aygıt üretimi temiz oda laboratuvarında gerçekleştirilmektedir. İki Boyutlu Malzemeler Araştırma Grubunda yeni tür fonksiyonel düşük boyutlu malzemelerin sentezlenmesi ve bu malzemelerin kuantum, mekanik ve diğer fiziksel özellikleri incelenerek, özellikle savunma sanayii, havacılık gibi ülkemizde ön plana çıkan uygulama alanlarına katkı sunulmaktadır. Mikro-Nano

Akışkanlar Mekaniği ve Isı Transferi Araştırma Grubu, nano ve mikro akışkanların analizleri ile mikro boyutta cihazların tasarım ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmektedir. Organik Kimya Araştırma Grubunda ise ilaç sanayisinde kullanılabilme potansiyeli olan yeni moleküllerin sentezlenmesi ve araştırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu araştırma gruplarına ilave olarak Robotik ve Organik Elektronik Aygıt Tasarımı gibi yeni araştırma grupları da YÜTAM bünyesine dahil olacaktırlar.

Üniversitemizin araştırma altyapı olanaklarının tamamının ETÜ-YÜTAM bünyesinde toplanılması sağlanmıştır. Bu sayede tüm Ar-Ge cihazları tek merkezde toplanmış ve araştırmacıların istifadesine sunulmuştur. Bu imkanlardan tüm araştırmacıların faydalanabilmesi için ETÜ-YÜTAM Online Randevu Sistemi geliştirilmiştir. Bu sistem sayesinde araştırmacılar rezervasyon yaparak, öncelikle merkez bünyesindeki uzmanlardan cihaz kullanımı eğitimi almakta, sonra Ar-Ge cihazlarını kullanabilmektedirler.

ETÜ-YÜTAM'ın sahip olduğu araştırma altyapısı olanaklarından sanayicilerimizin de yararlanabilmesi amacıyla iş birlikleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda, ASELSAN Hassas Optik A.Ş.'nin Ar-Ge çalışmalarının bir kısmı YÜTAM araştırma laboratuvarlarında gerçekleştirilmektedir.

ETÜ-YÜTAM hem üniversitemizdeki hem de üniversite dışındaki araştırmacılar için 7/24 Ar-Ge faaliyetlerini modern imkanlar içerisinde gerçekleştirmelerine imkânı sunabilen bir araştırma merkezi olarak hedeflerinde ilerlemeye devam etmektedir.

Erciyes Üniversitesi

COVID-19'A KARŞI GELİŞTİRİLEN AŞI ÇALIŞMALARI HIZLA DEVAM EDİYOR

Erciyes Üniversitesi Aşı Araştırma ve Geliştirme Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (ERAGEM) covid-19'a karşı geliştirilen ve Sağlık Bakanlığı ile Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) tarafından desteklenen inaktif aşı adayının faz-2 çalışmaları kapsamında ilk dozu Erciyes Üniversitesi İyi Klinik Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (İKUM) bir gönüllüye uygulandı.

Aşı çalışmaları hakkında açıklamada bulunan Erciyes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa Çalış, şunları kaydetti:

"Erciyes Üniversitemiz tarafından covid-19'a karşı geliştirdiğimiz yerli aşımızın faz-1 çalışmaları bitmiş, faz-2 çalışmaları devam etmekteydi. Bugün faz-2 aşamasının gönüllü dozlamasına geçmiş olduk. Faz-2 çalışmasının da faz-1 çalışmasında oldu-

ğu gibi başarılı geçeceğini ümit ediyorum. Çalışmalarımızı Erciyes Üniversitesi olarak, Aşı Araştırma ve Geliştirme Uygulama ve Araştırma Merkezi ile İyi Klinik Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak yürütüyoruz. Zaten aşı adayımız Sağlık Bakanlığı ile TÜSEB tarafından desteklenen bir aşı adaydır. Biz protokol kapsamında Sağlık Bakanlığı TÜSEB'e devretmiş olduk. Ama faz-1 ve faz-2 çalışmalarını üniversitemizde devam ettiriyoruz.

Gebze Teknik Üniversitesi

3D BİYOYAZICI GELİŞTİRDİ

Gebze Teknik Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi'nde organ ve doku mühendisliği çalışmalarında kullanılan yüksek teknolojili cihazlar geliştirmek için kurulan GBA TECH firması, tasarımı tamamen Türk mühendislere ait 3D biyoyazıcı geliştirdi.

GBA SPC1 model biyoyazıcıya ait bütün tasarımlar ve dokümanlar, açık kaynaklı olarak dünyayla paylaşıldı.

Biyomedikal mühendisi Gül Banu Aydın, GTÜ'de uzun süren Ar-Ge çalışmaları sonucunda, tasarımı tamamen kendilerine ait olan bir 3D biyoyazıcı geliştirdiklerini ve prototipini ürettiklerini belirtti.

"Bu sayede dünyanın dört bir yanında üniversitelerde, laboratuvarlarda ve teknoloji enstitülerinde doku mühendisliği çalışmaları yürüten ve bu alana ilgi duyan herkes, tasarımı tamamen Türk mühendislere ait olan GBA SPC1 model açık kaynaklı 3D biyoyazıcıyı yapabilecektir. Bu biyoyazıcıyı yapmak isteyenlerin ihtiyaç duyacağı tüm bilgi ve dokümanları, gbaspacespace.com web adresinde, GBA SPC1'in parça tasarımlarını dünyada bilinirliği en çok olan thingiverse platformuna yükledi. Bu

3D biyoyazıcıyı üretmek isteyenler parçalara thingiverse sitesinden ulaşabilir. Yaptığımız 3D biyoyazıcıyla farklı geometrilere sahip doku iskeleleri (scaffold) basımı gerçekleştirdik. Bastığımız doku iskelelerinde uniform bir yapı yakaladık. Yeni ürünler ve yeni biyomalzemeler üzerinde çalışmalarımız devam ediyor."

Organ ve doku mühendisliği çalışmalarında kullanılan yüksek teknolojili cihazlarla kişiye özel dokular ve organlar basılarak hastalara nakledilmesinin hedeflemekte, bunun yanı sıra hedef doku ve organlar taklit edilerek ilaçların, kozmetik ürünlerin bu dokular üzerindeki etkileri dış ortamda test edilecek ve bu ilaçları insanlar kullanmadan önce yan etkileri hakkında bilgi edinilebilmektedir. Bu sayede deneylerde daha az hayvan kullanılması sağlanmış olacaktır.

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

MEDIBEES AVRUPA BİRLİĞİ (AB) PROJESİ

MEDIBEES Tekirdağ'daki dev bütçeli yeni uluslararası proje 48 ay devam edecek. Tekirdağ'da yürütülecek bu proje ile Arı Sağlığı ve Arı Ürünleri (propolis, bal ve polen) ve balarısı genetiği hakkında moleküler biyoloji tabanlı ve nanoteknoloji esaslı tıbbi araştırmalar gerçekleştirilerek insan ve hayvan sağlığına yönelik patente konu ürünler geliştirilecek.

MEDIBEES Projesi ile ayrıca Türkiye'nin de uyum içerisinde olduğu Avrupa Birliği Gıda Kodeksinin güncellenmesi planlanan yeni versiyonuna katkı vermesi beklenmektedir. Proje kapsamında, Namık Kemal Üniversitesi bünyesinde kurulan uluslararası deneyimli proje ekibi tarafından lisans ve lisans üstü öğrencilere uygulamalı eğitimler verildiği, Trakya bölgesindeki üreticilerin ve bölgenin kalkındırılması amacıyla ücretsiz eğitim desteği sağlandığı bildirildi.

Rektör Prof. Dr. Mümin ŞAHİN, propolis ve Covid-19 yönüyle gündeme gelen bal arıları hakkında, tamamı "Avrupa Birliği" fonlarıyla desteklenen, dokuz ülke tarafından Tekirdağ Namık Kemal

Üniversitesi'nde yürütülecek olan "MEDIBEES" başlıklı projenin toplam bütçesi yaklaşık 1.000.000 Avro olduğunu bildirdi.

Projede Türkiye'yi temsilen Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Veteriner Fakültesi yanında İspanya, İtalya, Portekiz, Fransa, Malta, Ürdün, Lübnan ve Cezayir yer alıyor. Projenin toplam 28 bilim insanından oluşan uluslararası beyin ekibinde Türkiye'den Veteriner Arı Hekimi Doç. Dr. Mustafa Necati MUZ, Doç. Dr. Dilek MUZ ve Doç. Dr. Nurullah ÖZDEMİR'in bulunduğu, aynı ekibin henüz 1 ay önce "BPRACTICES" başlıklı diğer bir uluslararası AB projesini yeni tamamladıkları, 2019 yılında ise Bakanlık Destekli yürütülen Türk Milli İlaç Projesi 1. Etabını tamamladıkları öğrenildi.

Yeni projenin Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi'nin 2020 yılı güncel planlamaları kapsamında Veteriner Fakültesi kapsamında çalışan proje ekibi tarafından gerçekleştirildiği, kurumun bugüne kadar aldığı en yüksek miktarda doğrudan fon olduğu belirtildi.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

TÜRK BİLİM İNSANLARI IGM HASTALIĞINI AMELİYATSIZ TEDAVİ ETMEYİ BAŞARDI

Prof. Dr. Metin Özgen ile Dr. Öğretim Üyesi Demet Yalçın Kehribar'ın kadınlarda nadir görülen İdiopatik Granülomatöz Mastit (IGM) hastalığını ilaçla tedavi etmeye yönelik araştırmasında başarılı sonuçlar elde edildi.

Kadınlarda nadir görülen iltihaplı bir meme hastalığı olan IGM hastalığının ameliyatsız tedavisi için çalışmaların 2 yıl önce başladığı ifade ediliyor.

Prof. Dr. Özgen, bugüne kadar tedavisi yalnızca meme ameliyatı ile olduğu düşünülen genç kadınların IGM hastalığının tedavisini devrimsel şekilde değiştirdiklerini söyledi. IGM hastalığının memede kitle ile belirti verdiğine işaret eden Özgen, hastalığın meme kanseri ile karıştırılması nedeniyle genç kadınlarda hem fiziksel hem de psikolojik olarak ciddi sıkıntılara yol açabildiğini anlattı.

Bugüne kadar tedavisinde etkili bir ilaç bulunamadığı için tek çarenin memenin bir kısmının ya da tamamının cerrahi olarak alınması olduğuna dikkati çeken Özgen, "Geçirilen ameliyatlara rağmen pek çok hastada hastalığın tekrarlaması, kadınların korkulu rüyası haline gelmişti. Keşfettiğimiz ilaç ile genç kadınlarımızı ameliyatsız tedavi etmeyi başardık. Böylece gerek operasyonun getirebileceği

risklerden gerekse emzirme çağındaki anne adayları kadınlarımızı memelerini kaybetmekten kurtardık." ifadesini kullandı.

Dr. Kehribar; "Bu hastalıkta çok fazla cerrahi yöntem kullanılmakta ve kadınlar genç yaşta meme dokularını kaybetmekteydi. Ya da kortizon tedavisi ile genç bayanlarımız bu hastalıkla uzun yıllar mücadele etmek zorunda kalıyordu. 2 yıl boyunca hastalarımıza metotreksat tedavisi uyguladık. Hastalığın çok hızlı şekilde cerrahi uygulama yapılmadan tamamen iyileştiğini belirledik. IGM hastalığı nedeniyle 4-5 defa ameliyat geçirmek zorunda kalan, buna rağmen hastalığı devam eden kadınlarda ilaç tedavisi ile yüz güldürücü sonuçlar aldık."

"Bu çalışma, Amerika'nın saygın dergilerinden American Journal of the Medical Science'in Kasım 2020 sayısında yayımlandı. Ayrıca bu çalışmalar Japonya, Kanada, Almanya ve Güney Kore gibi birçok ülkede ilgi gördü. Bu ülkelerde düzenlenen uluslararası bilimsel kongrelerden araştırmayı anlatmak için davet aldık. Son olarak dünyada tüm tıp bilim insanlarının hastalıkların güncel tedavi şekillerini öğrenmek için kılavuz olarak başvurduğu, 'UpToDate' isimli saygın bilim sitesi tarafından kaynak gösterildi."

BASINDA

YÖK

YÜKSEK ÖĞRETİMDE TÜRKİYE FARKI

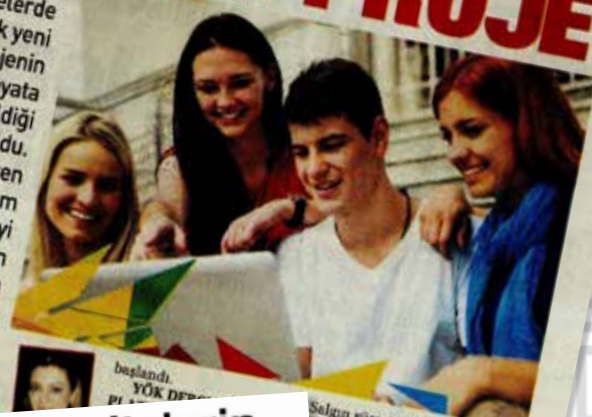
Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Yükseköğretim alanında ülkemizin sınırlarını aşan bir kapasiteye ulaştık. Üniversite sayımız 75'den 207'ye, öğrenci sayımız ise 1 milyon 600 binden 8 milyona 400 bine yüksekti. Bu öğrenci sayısıyla ülkemiz, Avrupa'da üniversiteye erişim konusunda ilk sıraya çıktı" dedi.

- **ANLAVACILAR**
- **ARACI BİTİRME KALİTESİ ARTTI**
- **GELİŞTİRME AÇIK BİR PROJE**
- **TANITIM YÖNLEMLERİ**

Yükseköğretimde 24 YENİ PROJE

2020 yılı üniversitelerde birçok yeni projenin hayata geçirildiği yıl oldu. Geçen yıl toplam 24 yeni projeyi üniversiteye kazandı.

Salgın sürecinde "Sağlıklı ve Temiz Okulların Geliştirilmesi" projeleri ile öğrencilerin sağlığını korumaya yönelik çalışmalar yapıldı. YURT İÇİ VE YURT DIŞINA yönelik üniversite adaylarına yönelik "Üniversitenin Keşfi" ve "Sanal Fizik-2020" dijital içerikler de YÖK tarafından ilk kez sunuldu.

Yükseköğretimde 2020 yılı yeniliklerle geçti

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Yekta Saraç, Kurul'un bu yıl uygulamaya koyduğu projeleri ve düzenlemeleri değerlendirirken, "Türk yükseköğretimini sosyal medyadan paylaşılabilecek şekilde, tedrici bir süreçte yeniden yapılandırmaya 2021'de de devam edeceğiz" ifadelerini kullandı.

SARAÇ, Twitter hesabından, YÖK'in "https://www.yok.gov.tr" internet sitesinde yayımlanan Kurul'un bu yıl uygulamaya koyduğu projeleri ve düzenlemelerini yer aldığı haberde paylaştı. "2020 yılı, yükseköğretimde yeniliklerle geçti. Sosyal medya üzerinden paylaşılabilecek şekilde, tedrici bir süreçte yeniden yapılandırmaya 2021'de de devam edeceğiz" ifadelerini kullandı.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Yekta Saraç, Kurul'un bu yıl uygulamaya koyduğu projeleri ve düzenlemeleri değerlendirirken, "Türk yükseköğretimini sosyal medyadan paylaşılabilecek şekilde, tedrici bir süreçte yeniden yapılandırmaya 2021'de de devam edeceğiz" ifadelerini kullandı.

YÖK üniversitelerin karnelerini açıkladı

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, YÖK'in internet sitesinden kamuoyuna açılan her bir üniversiteye ait 2019 Yılı Üniversite İzleme ve Değerlendirme Raporu'na ilişkin değerlendirilmelerde bulundu. Üniversitelerin performanslarına dair verilerin bütün dünyada en erken bir yıl öncesiye dayalı olduğunun altını çizen Saraç, Yeni YÖK olarak 2020 yılının verilerini müteakip yılda kamuoyuna açıklayacağını belirtti.

YÖK'TEN O ALANLARDA DOKTORA YAPANLARA BURS

YÖK 100/2000 Doktora Projesi'ndeki burslar kapsamına, deprem çalışmaları, tsunami erken uyarı sistemleri, afet ve acil durum yönetimi, yeraltı enerji kaynakları yönetimi alanları dahil edildi.

Yükseköğretim Kurulundan (YÖK) YÖK 100/2000 Doktora Projesi'ndeki burslar kapsamına, deprem çalışmaları, tsunami erken uyarı sistemleri, afet ve acil durum yönetimi, yeraltı enerji kaynakları yönetimi alanları dahil edildiği bildirildi.

ÜLKE İÇİN ÇOK ÖNEMLİ OLAN KONULARDA YENİ ALT ALANLAR EKLENDİ

Açıklanarak, altın ilanı edilen 2020-2021 Eğitim Öğretim Dönemi Bilimsel Araştırma Projesi kapsamında, deprem çalışmaları, tsunami erken uyarı sistemleri, afet ve acil durum yönetimi alanları eklenmiştir.

YÖK doçentlik başvurularında dijital dönemi başlatıyor

"Dijitalleşen YÖK" sloganıyla yürütülen Yükseköğretimde Dijital Dönem Projesi kapsamında, YÖK'in Türkiye'deki üniversitelerarası kurulu (ÜAK) tarafından doçentlik başvuru süreçlerine ilişkin pek çok yenilik hayata geçirildi.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Yekta Saraç, Kurul'un bu yıl uygulamaya koyduğu projeleri ve düzenlemeleri değerlendirirken, "Türk yükseköğretimini sosyal medyadan paylaşılabilecek şekilde, tedrici bir süreçte yeniden yapılandırmaya 2021'de de devam edeceğiz" ifadelerini kullandı.

Bu adımlar, jüri üyelerini görevli olduğu akademik birime evrak girisi yapılarak evraklarını e-iletilim edilebilir hale getirecektir. Bu zorunluluk nedeniyle her yıl yaklaşık 6 bin doçent aday, yüksek maddeli kargo ve kurtulma masraflarıyla karşı karşıya kalıyordu.

GÜNCEL ALANLARDA YETİŞMEKTEKİ DOKTORAL İNSAN GÜCÜNÜ DESTEK

Açıklanarak, YÖK 100/2000 Doktora Projesi'ne katılan öğrencilerin bilimsel araştırmaları desteklemek amacıyla, deprem çalışmaları, tsunami erken uyarı sistemleri, afet ve acil durum yönetimi alanları eklenmiştir.

YÖK'TEN BURS İMKANI!

ANKARA (AA) - Yükseköğretim Kurulunda (YÖK), YÖK 100/2000 Dönüşüm Projesi'ndeki burslar kapsamında, değişim programları, lisansları okuyan öğrenciler, araştırmacılar, lisansları okuyan öğrenciler ve diğer öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği bildirildi. Yükseköğretim Kurulundan yapılan yazılı açıklamada, lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği bildirildi. YÖK 100/2000 Dönüşüm Projesi'nin 4. maddesinde, lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği belirtiliyor. Lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği belirtiliyor. Lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği belirtiliyor.

Proje'nin kapsamında değişim bursları, lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği belirtiliyor. Lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği belirtiliyor. Lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği belirtiliyor. Lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği belirtiliyor.

değişim bursları, lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği belirtiliyor. Lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği belirtiliyor. Lisansları okuyan öğrencilerin lisanslarından yararlanabileceği belirtiliyor.

Doçentlik başvurularında dijital dönem başlıyor

YÜKSEKÖĞRETİM Kurulunun "Yükseköğretim Dijital Dönüşüm Projesi" kapsamında, doçentlik başvurularında adayların fotoğraflarını, makale ve bildiri

kale ve bildiri gibi eserlerini güzel sanatlar temel alanından başvuran adayların ise tüm eserlerini taşıyabildiği posta ya da kargo yoluyla iletilebilir.

YÖK doçentlik başvurularında dijital dönemi başlatıyor

Yükseköğretim Kurulunun "Yükseköğretim Dijital Dönüşüm Projesi" kapsamında, doçentlik başvurularında adayların fotoğraflarını, makale ve bildiri gibi eserlerini posta yoluyla jüri üyelerine gönderme zorunluluğu sona erdi.

Doçent adayları daha önce basılı olarak postaya verdikleri eserlerini 20 Ocak 2021 itibarıyla sadece dijital ortamda yükleyerek başvurularını taşıyabilmeye başlıyor.

Yeni uygulamada, doçent adayları, daha önce basılı olarak postaya verdikleri eserlerini 20 Ocak 2021 tarihi itibarıyla sadece dijital ortama yükleyerek başvurularını taşıyabilmeye başlıyor.

YÖK'ün 'Açık Erişim'i tezlerle olan ilgiyi artırdı

Yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık, diş hekimliğinde uzmanlık ve sanatta yeterlik tezlerinin "tam metin erişime açık olarak" toplandı- ğı tek merkez olan "YÖK Ulusal Tez Merkezi'ne araştır- macıların ilgisi her geçen gün artmaya devam ediyor. 2020 yılında 87 milyon 587 bin 547 sayfa görüntülenme sayısına ulaşan tez merkezinde "kullanıcı, veri tabanına kayıtlı tez, sisteme yeni eklenen ve tezleri- nin indirilme sayılarında" bir önceki yıla nazaran büyük art- ışı yaşandı.

2020 yılı verile- rine göre, YÖK Ulusal Tez Merkezinden faydalanan kul- lanıcı sayısı bir önceki yıla gö- rülürse yüzde 20 oranında artarak toplam 6 milyon 40 bin 16'ya ulaştı. Bu sayı 2019 yılında 5 milyon 36 bin 11 milyondan fazla kullanıcıya ulaştı.

tezlerin toplam indirilme sayısı 17 milyon 126 bin 496 olarak gerçekleşti. Yeni YÖK'ün girişimleri başlatılan yasal süreç sonucunda tezlerin açık erişime açılması kararı neticesinde 2019 yılın- da, felsefi, dil, beşen ve idari alanları ve tanıtım faaliyetleri için bilimsel alanlar kitap, ma- gazin

YÖK Tez Merkezi'ndeki tez sayısı 645 bin 89 oldu

YÜKSEKÖĞRETİM Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezinden faydalanan kullanıcı sayısı 2020 yılında bir önceki yıla göre artış yapılan 6 milyon 40 bin 16'ya ulaştı.

tez sayısı 645 bin 89'a ulaştı. 2020 yılında Tez Merkezi'ne 87 milyon 587 bin 547 sayfa görüntülenme sayısına ulaşan tez merkezinde kullanıcı sayısının bir önceki yıla göre artış yapılan 6 milyon 40 bin 16'ya ulaştı.

tez sayısı 645 bin 89'a ulaştı. 2020 yılında Tez Merkezi'ne 87 milyon 587 bin 547 sayfa görüntülenme sayısına ulaşan tez merkezinde kullanıcı sayısının bir önceki yıla göre artış yapılan 6 milyon 40 bin 16'ya ulaştı.

YÖK küresel salgın döneminde engelli öğrencilerin durumunu dünya gündemine taşıdı

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Üyesi Prof. Dr. Zeliha Koçak Tufan tarafından kaleme alınan ve dünya akademisi tarafından yakından izlendiği University World News'te yayımlanan makale, küresel salgın sürecinde engelli öğrencilerin yükseköğretim sürecinde yaşadıkları zorlukları ve projeler gerçekleştirilen yükseköğretim kurumlarına "mekanda erişilebilirlik", "eğitimde erişilebilirlik" ve "sosyo-kültürel erişilebilirlik" üzere 3 ayrı kategoride Engizisiz Üniversite uygulamaları örneği sunuldu.

in aktığı makalede, ön lisans, lisans, doktora dahil tüm derecelerde erişilebilirlik için sağlanması ve eğitimci elemanların farkındalığın artırılması için yürütülen çalışmalar ve projeler gerçekleştirilen yükseköğretim kurumlarına "mekanda erişilebilirlik", "eğitimde erişilebilirlik" ve "sosyo-kültürel erişilebilirlik" üzere 3 ayrı kategoride Engizisiz Üniversite uygulamaları örneği sunuldu.

edici çalışmalar ve projeler gerçekleştirilen yükseköğretim kurumlarına "mekanda erişilebilirlik", "eğitimde erişilebilirlik" ve "sosyo-kültürel erişilebilirlik" üzere 3 ayrı kategoride Engizisiz Üniversite uygulamaları örneği sunuldu.

YÖK Ulusal Tez Merkezinden faydalanan kullanıcı sayısı 6 milyonu aştı

ANKARA - YÖK'ten yapılan açıklamaya göre, yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık, diş hekimliğinde uzmanlık ve sanatta yeterlik tezlerinin "tam metin erişime açık olarak" toplandı- ğı tek merkez olan YÖK Ulusal Tez Merkezi'ne araştırmacıların ilgisi her geçen gün artmaya devam ediyor. 2020 yılında 87 milyon 587 bin 547 sayfa görüntülenme sayısına ulaşan tez merkezinde "kullanıcı, veri tabanına kayıtlı tez, sisteme yeni eklenen ve tezleri- nin indirilme sayılarında" bir önceki yıla nazaran büyük artış yaşandı. Bu sayı 2019 yılında 5 milyon 36 bin 11 milyondan fazla kullanıcıya ulaştı.

2020 yılında 87 milyon 587 bin 547 sayfa görüntülenme sayısına ulaşan tez merkezinde "kullanıcı, veri tabanına kayıtlı tez, sisteme yeni eklenen ve tezleri- nin indirilme sayılarında" bir önceki yıla nazaran büyük artış yaşandı. Bu sayı 2019 yılında 5 milyon 36 bin 11 milyondan fazla kullanıcıya ulaştı.

2020 yılında 87 milyon 587 bin 547 sayfa görüntülenme sayısına ulaşan tez merkezinde "kullanıcı, veri tabanına kayıtlı tez, sisteme yeni eklenen ve tezleri- nin indirilme sayılarında" bir önceki yıla nazaran büyük artış yaşandı. Bu sayı 2019 yılında 5 milyon 36 bin 11 milyondan fazla kullanıcıya ulaştı.

2020 yılında 87 milyon 587 bin 547 sayfa görüntülenme sayısına ulaşan tez merkezinde "kullanıcı, veri tabanına kayıtlı tez, sisteme yeni eklenen ve tezleri- nin indirilme sayılarında" bir önceki yıla nazaran büyük artış yaşandı. Bu sayı 2019 yılında 5 milyon 36 bin 11 milyondan fazla kullanıcıya ulaştı.

Yeni yöntemler engeller için de umut ediyor. Engelli öğrencilerin birçoğunun, uzaktan eğitim yöntemlerine ve erişilebilirlik için eğitim teknolojilerine çok daha önceden odaklanıldığına işaret edilen makalede, "Bu öğrencilerin eğitim süreçlerinde sosyalleşmeleri ve kabul görmeleri çok önemli. Küresel salgın, diğer öğrencilerle farklı etkileşim olsa da çevrim içi olanakların artması ve öngün eğitiminin uzaktan sürdürülmesine yönelik geliştirilen yeni yöntemler ve teknolojiler bu engelli öğrenciler için çok daha erişilebilir bir gelecek için umut veriyor." diye değerlendirildi. Küresel salgın sürecinde eğitimde kullanılan yeni yöntemlerin, çevrim içi derslerin, derslerde içerik zenginleşmesi ve yeni teknolojilerin eğitimde erişilebilirlik artırmasına katkı sağlanması gerektiğine vurgu yapılan makalede, çevrim içi sunumlarda büyük bir karakter ve karp renklenimi kullanılması, ders içeriklerinin zengin sunum şeklinde paylaşılması gibi ufak değişikliklerin engelli öğrenciler için erişilebilirliği artırma olduğu belirtildi. YÖK'ten makalesinde, özellikle küresel salgın sürecinde eğitimde kullanılan yeni yöntemlerin, çevrim içi derslerin, derslerde içerik zenginleşmesi ve yeni teknolojilerin eğitimde erişilebilirlik artırmasına katkı sağlanması gerektiğine vurgu yapılan makalede, çevrim içi sunumlarda büyük bir karakter ve karp renklenimi kullanılması, ders içeriklerinin zengin sunum şeklinde paylaşılması gibi ufak değişikliklerin engelli öğrenciler için erişilebilirliği artırma olduğu belirtildi.

CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN, YÖK Anadolu Projesi'ni tanıttı

Yükseköğretim Kurulu Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda düzenlenen basın toplantısında, 'Yükseköğretim Kurulu Anadolu Projesi'ni tanıttı. Erdoğan, 'Yükseköğretim Kurulu Anadolu Projesi'ni tanıttığı basın toplantısında, 'Yükseköğretim Kurulu Anadolu Projesi'ni tanıttı. Erdoğan, 'Yükseköğretim Kurulu Anadolu Projesi'ni tanıttığı basın toplantısında, 'Yükseköğretim Kurulu Anadolu Projesi'ni tanıttı.

'Üniversitelerimiz birbirinin kopyası olmaktan çıkmıştır'

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, "Tek tipçi anlayışın uzaklaşan üniversitelerimiz, farklı değerler üretilir hale gelerek birbirinin kopyası olmaktan çıkmıştır" dedi.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda düzenlenen YÖK Anadolu Projesi Tanıtım Toplantısı'na katıldı. Erdoğan, 2020-2021 akademik yılında açılacak olan 100 yeni üniversiteyi tanıttı.

YÖK Anadolu Projesi ile Kıdemli Üniversitelerin Birlikleri Genç Üniversitelere Taşınacak

Yeni Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından yürürlüğe girecek olan 'Yükseköğretim Kurulu Anadolu Projesi', yeni kurulan veya geliştirilecek olan 'genç üniversiteler'le akademik bakımdan daha güçlü bir 'kademeli üniversiteler' ile ilişkilendirilmesini amaçlıyor. Proje kapsamında yapılan ön çalışmalar neticesinde genç ve kıdemli üniversitelerin birleşmesi...

YÖK Anadolu Projesi, dünya örnekleri ve Avrupa yapılmaması, özellikle üniversitelerimizin eşleşmesi temelinde yürürlüğe girecek ve sosyal etki değeri yüksek, ortak akıl ve geleceğe vizyonerlikte birleşimi kapsayacak şekilde Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve Bakanlıkça onaylanmıştır.

YÖK Başkanı Saraç: Kıdemli üniversitelerimizin birikimlerini genç üniversitelere açıyoruz

Yükseköğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, YÖK Anadolu Projesi kapsamında genç üniversitelere kıdemli üniversitelerin birikimlerini açacağını söyledi. Saraç, 'Genç üniversitelerimize kıdemli üniversitelerimizin birikimlerini açacağız' dedi.

Yükseköğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, 'Genç üniversitelerimize kıdemli üniversitelerimizin birikimlerini açacağız' dedi. Saraç, 'Genç üniversitelerimize kıdemli üniversitelerimizin birikimlerini açacağız' dedi.

YÖK'ten online eğitim anketi

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), küresel salgın sürecinde online olarak sürdürülen eğitimin değerlendirilmesi amacıyla üniversitelerdeki öğretim elemanlarına ve öğrencilere yönelik anket düzenliyor. YÖK Başkanı Saraç, "Bu anket çalışması ile salgın sürecinde verilen uzaktan eğitim çeşitliliği boyutunu analiz edilebilecek" dedi. YÖK Başkanı Saraç, "Bu anket çalışması ile salgın sürecinde verilen uzaktan eğitim çeşitliliği boyutunu analiz edilebilecek" dedi.

YÖK'ten pandemi sürecinde verilen online eğitime ilişkin anket

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), küresel salgın sürecinde online olarak sürdürülen eğitim öğretimini değerlendirmek amacıyla üniversitelerdeki öğretim elemanlarına ve öğrencilere yönelik anket düzenliyor.

YÖK'ten 'çevrim içi eğitim' anketi

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Covid-19 sürecinde çevrim içi eğitimin değerlendirilmesi amacıyla anket düzenliyor. YÖK'ten yapılan dijital dönüşüm, nitelikli eğitim, kalite esaslı çalışma süreçleri ve yenilikçi değişimi, etkin iletişimi, güçlü iş birliklerini, üniversitelere yetki devri ve yetki paylaşımına yönelik anket çalışması yapıldı. Anketle, salgın sürecinin tüm boyutlarındaki eğitimin edileceği kaydedilerek analiz öğrenci ve akademisyenlere yönelik iki ayrı grupta yapılacak anketin gelecek bahar yarıyılı ile ilgili planlamalara da ışık tutmasının beklendiği belirtildi.

YÖK'TEN ONLINE EĞİTİM ANKETİ

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), online eğitimin değerlendirilmesi amacıyla üniversitelerdeki öğretim elemanlarına ve öğrencilere yönelik anket düzenliyor. Önümüzdeki bahar yarıyılı ile ilgili planlamalara ışık tutacak anketin sonuçları, başta Bakanlık olmak üzere ilgili diğer bakanlıklarla kurumlar ile de paylaşılacak. Anket için Perşembe günü saat 17.00'ye kadar süre...

ANKARA Milliyet

Saraç: Pek çok Avrupa ülkesinin önündeyiz

YÜKSEKÖĞRETİM Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. M.A. Yekta Saraç, Avrupa Yükseköğretim Alanı 2020 Yılı Bologna Süreci Uygulama Raporu'na göre, Türkiye'nin 5 alanda tam puan

aldığını belirterek, "Rapordaki tespitler göstermektedir ki ülkemiz yükseköğretimi son yıllarda büyük bir gelişme göstererek Avrupa ülkeleri arasında

Saraç: "Liyakat ve ehliyeti öne çıkaracak yeni kararlar alınacak"

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, Akademik Kararlar Liyakat Platformu'nun tarafsız platformu da yapıldığı konuşurken, Türkiye'nin Bologna Süreci Uygulama Raporu'na göre, Türkiye'nin 5 alanda tam puan aldığını belirterek, "Rapordaki tespitler göstermektedir ki ülkemiz yükseköğretimi son yıllarda büyük bir gelişme göstererek Avrupa ülkeleri arasında birçok alanda öne çıkıyor" dedi. Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

Yükseköğretim Sistemine 5 alanda tam puan

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. M.A. Yekta Saraç, Avrupa Yükseköğretim Alanı 2020 Yılı Bologna Süreci Uygulama Raporu'na göre, Türkiye'nin 5 alanda tam puan aldığını belirterek, "Rapordaki tespitler göstermektedir ki ülkemiz yükseköğretimi son yıllarda büyük bir gelişme göstererek Avrupa ülkeleri arasında birçok alanda öne çıkıyor" dedi. Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

karnelerini değerlendirmek ve yeni hedefler belirlemek amacıyla iki veya üç yıl aralıklarla bakanlar seviyesinde toplantılar düzenlendiğini ifade eden Saraç, Bologna Süreci'ne tam üyeliği olan ülke sayısının 49'a yükseldiğini aktardı. Son olarak yeni atamalar ve sınavlar

nındaki karnelerini gösteren "Avrupa Yükseköğretim Alanı 2020 Yılı Bologna Süreci Uygulama Raporu" nun da yayımlandığını kaydeden Saraç, "Rapora göre Türk yükseköğretim son yıllarda başararak birçok alanı geliştirmiş olduğunu gösteren raporun tüm kararları bir adım olarak

'Türk yükseköğretimine tam puan'

Avrupa Yükseköğretim Alanı 2020 Yılı Bologna Süreci Uygulama Raporu'na göre, Türkiye'nin 5 alanda tam puan aldığını belirterek, "Rapordaki tespitler göstermektedir ki ülkemiz yükseköğretimi son yıllarda büyük bir gelişme göstererek Avrupa ülkeleri arasında birçok alanda öne çıkıyor" dedi. Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

Saraç, 2018'de 4 alanda 5 tam puan alan yükseköğretim sistemimizin 2020'de Doğu Akdeniz, AKTS Uygulanmasını Düzeyi, Diploma Eki Uygulanmasını Düzeyi, Lisans Yeterlilikler Çerçevesinin Uygulanmasını Düzeyi, Avrupa Yükseköğretim Kalite Güvencesi Uygulanmasını Kayıt Alanlarının Kayıt Alanları Kayıt Güvencesine Sür Ötesi Kayıt Güvencesine Açıklik Düzeyi ve Akademik Hedefler İçin Ötensülme Terim Düzeyi olmak üzere 5 alanda tam puan aldığını açıkladı. Türkiye'nin Bologna Süreci'ne tam üyeliği olan ülke sayısının 49'a yükseldiğini aktardı. Son olarak yeni atamalar ve sınavlar

"Türk yükseköğretim sisteminin son yıllarda büyük bir gelişme göstererek Avrupa ülkeleri arasında birçok alanda öne çıkıyor" dedi. Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

gelişmelerini değerlendirerek, "Rapordaki tespitler göstermektedir ki ülkemiz yükseköğretimi son yıllarda büyük bir gelişme göstererek Avrupa ülkeleri arasında birçok alanda öne çıkıyor" dedi. Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

AVRUPA NIN "TÜRK YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMİ" KARNESİNE 5 ALANDA TAM PUAN VERİLDİ

Yüksek öğretim sistemi gelişti

YÖK Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, "2020 yılı Bologna Süreci Uygulama Raporu'na göre, Türkiye'nin 5 alanda tam puan aldığını belirterek, "Rapordaki tespitler göstermektedir ki ülkemiz yükseköğretimi son yıllarda büyük bir gelişme göstererek Avrupa ülkeleri arasında

Yükseköğretim sistemimizdeki gelişim ve iyileşme tesicilendi

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

Türkiye'nin karne notu 2018'e göre yükseldi

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

TÜRKİYE'YE YABANCI ÖĞRENCİ AKINI

Değişim programında İstanbul önde

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

ANKARA Milliyet

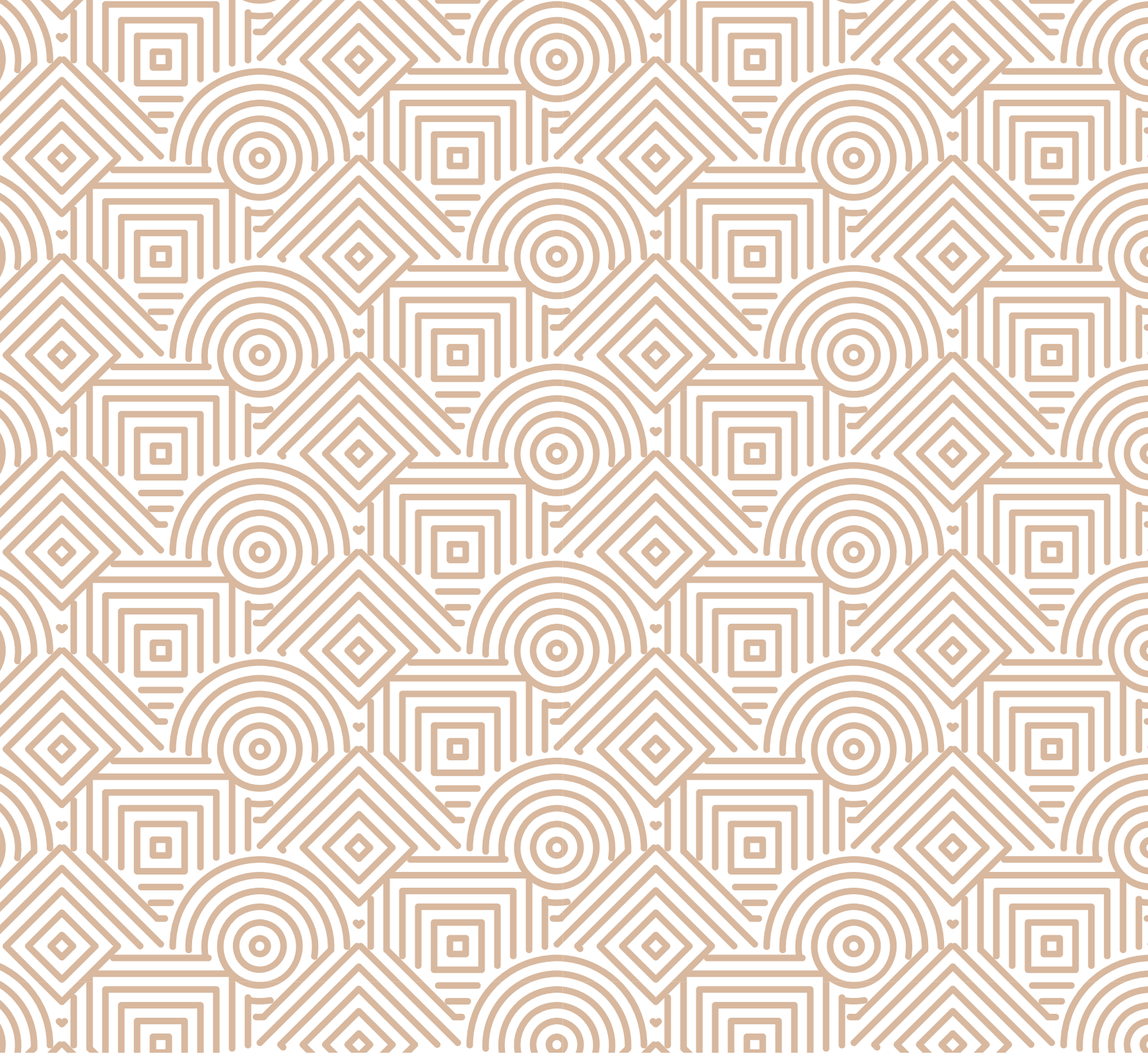
Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç, "Yeni YÖK olarak kaliteyi, şeffaflığı ve liyakati öncelikle yeni ve yenilikçi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Akademikde atamalara ilişkin şikayetlerin ancak şeffaflık ve liyakati öne çıkararak yeni kararlar alınacağını da ifade etmek isteriz" dedi

57 öğretim elemanı ile İstanbul Üniversitesi'ne, 53 öğretim elemanı ile Gaziantep Üniversitesi'ne, 53 öğretim elemanı ile Düzce'deki ve Malazgirt'teki Atatürk Üniversitesi'ne 52 öğretim elemanı ile beşinci sırada yer aldı. Aynı öğretim yılında 146 üniversitede 153 bin 662 yabancı öğrenci okudu. Bu kapsamda 6 bin 661 yabancı öğrenci öğrenci ile Anadolu Üniversitesi'ne, 5 bin 782 öğrenci ile İstanbul Üniversitesi'ne, 5 bin 430 öğrenci ile Başkent Üniversitesi'ne, 5 bin 176 öğrenci ile 19 Mayıs Üniversitesi'ne tercih edildi.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 06539 Bilkent / Ankara-Türkiye
Telefon: +90 (312) 298 70 00 **Faks:** +90 (312) 266 47 59
www.yok.gov.tr

